

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Temps i aspecte: com els infants aprenen a parlar del passat

Montserrat Cortès i Colomé

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

TEMPS I ASPECTE:

COM ELS INFANTS APRENEEN A PARLAR DEL PASSAT.

Tesi doctoral presentada per
MONTSERRAT CORTES I COLOMER

Dirigida per:
Miquel Serra i Raventós

Departament de Psicologia Bàsica
Facultat de Psicologia
Divisió de Ciències de la Salut
Universitat de Barcelona

Barcelona, maig de 1989

INDEX.

1.	INTRODUCCIO.....	.....
2.	MODELS D'ADQUISICIO.....	.....
3.	CATEGORIES LINGÜISTIQUES DE REFERENCIA TEMPORAL.....	.....
3.1.	Definició semàntica.....	.....
3.1.1.	El temps gramatical.....	.....
3.1.2.	L'aspecte.....	.....
3.1.3.	El tipus de situació.....	.....
3.1.4.	Interaccions.....	.....
3.2.	Funcions deíctica i discursiva del temps i l'aspecte..	.....
4.	EL SISTEMA DE REFERENCIA TEMPORAL EN CATALA I CASTELLA.....	.....
4.1.	El verb.....	.....
4.1.1.	Morfologia.....	.....
4.1.2.	Sintaxi i semàntica.....	.....
4.1.2.1.	Els temps gramaticals.....	.....
4.1.2.2.	Les perífrasis.....	.....
4.2.	El lèxic.....	.....
5.	EL DESENVOLUPAMENT DE LA REFERENCIA TEMPORAL.....	.....
5.1.	Els temps com a marcadors d'aspecte.....	.....
5.2.	Temps i aspecte, sistemes independents.....	.....
5.3.	Models funcionals versus models formals.....	.....
5.4.	Problemes, objectius i hipòtesis.....	.....
6.	METODOLOGIA.....	.....
6.1.	Subjectes.....	.....
6.2.	Material.....	.....
6.3.	Procediment.....	.....
6.3.1.	Mètode de transcripció: SALT.....	.....
6.3.2.	Anàlisi realitzades i sistema de modificació..	.....
6.3.2.1.	Descripció de les primeres marques temporals i aspectuals.....	.....
6.3.2.2.	Anàlisi de l'ús de les primeres marques temporals i aspectuals.....	.....
6.3.2.3.	Estudi d'un cas únic.....	.....
7.	RESULTATS	.....
7.1.	El curs del desenvolupament (dels 2 als 3 anys).....	.....
7.1.1.	Morfologia verbal inicial.....	.....
7.1.2.	Les primeres expressions adverbials.....	.....
7.1.3.	Error de sobre-regularització i sobre-extensió	.....
7.2.	Funció de les primeres marques temporals.....	.....
7.2.1.	Aspecte o temps?.....	.....
7.2.1.1.	Sintaxi dels temps gramaticals.....	.....
7.2.1.2.	Semàntica dels temps gramaticals.....	.....
7.2.1.3.	Referències al Temps.....	.....
7.2.2.	Funcions temporal i aspectual de les expressions adverbials.....	.....
7.3.	L' estudi d'un cas.....	.....
7.3.1.	Interacció mare-nen.....	.....
7.3.1.1.	Algunes qüestions sobre l'estructura de la interacció.....	.....
7.3.1.2.	Contribució de l'infant als esdeveniments de parla. Funcions dels temps gramaticals.	.....
7.3.1.3.	El discurs no cohesionat.....	.....
8.	CONCLUSIONS.....	.....
9.	BIBLIOGRAFIA.....	.....

1. Introducció.

L'objectiu final dels estudis sobre adquisició del llenguatge rau, en darrer terme, en l'explicació de com l'infant arriba a dominar el sistema gramatical de la seva llengua. En aquest àmbit, el fet d'adoptar una teoria o una altra depèn, entre d'altres aspectes, de la definició que es faci de llenguatge i del paper que es doni a les relacions socials.

D'una banda, la proposta innatista de Chomsky (1965) treia importància als aspectes cognitius i ambientals, tot ressaltant l'existència d'un bagatge biològic connatural a l'espècie humana que permetria que l'infant, a partir de les dades que el medi li ofereix, construisi una teoria sobre l'estructura de la seva llengua. La tradició chomskiana, en conseqüència, ha defensat l'existència d'un subsistema cognitiu específic per al llenguatge amb les seves pròpies lleis de desenvolupament. Contràriament, per als psicòlegs cognitius, els orígens de l'adquisició dels llenguatge es troben en el desenvolupament intel·lectual; el llenguatge és un producte més dels principis d'organització generals, els quals són autònoms. En aquesta darrera posició, s'emfasitzen els processos cognitius individuals, els quals es construeixen a partir de la interacció de l'individu amb el medi físic.

Malgrat que fonamentalment oposats, tant el model innatista com el cognitivista-piagetian coincideixen en el fet d'abordar llenguatge i cognició com a entitats separades, susceptibles de ser tractades independentment. Així mateix, el rol que atribueixen a les relacions socials és secundari, tot prioritant els factors individuals. Conseqüentment, a l'hora d'estudiar els processos psicològics relacionats amb el llenguatge es recolzen en models lingüístics elaborats en base a la competència. Si bé en un cas per competència s'entén el coneixement de les regles sintàctiques que permeten la construcció d'oracions gramaticalment correctes, i en l'altre equival al coneixement de les relacions abstractes entre signes i al coneixement del valor proposicional del signes en un sistema de referència i predicació, totes dues tradicions s'interessen per les propietats estructurals i formals del llenguatge de l'infant; la representació lingüística és abordada independentment del context d'ús. En conseqüència, les produccions de l'infant s'analitzen segons les seves propietats sintàctiques, semàntiques i lògiques dintre de les unitats oracionals o proposicionals del llenguatge.

En oposició a aquests plantejaments, Vigotski presentava un model que posava l'èmfasi en les relacions socials i en el signe lingüístic com a mediador en el desenvolupament de les funcions mentals superiors. Llenguatge i cognició són vistos com a entitats interdependents: l'ús del llenguatge és necessari per al desenvolupament de les funcions mentals superiors, així com per a la integració en la vida social. Aquest model aborda el llenguatge des d'una perspectiva funcional i pragmàtica i, en conseqüència, s'inclina per una descripció del llenguatge de l'infant en estreta relació amb el context d'ús. Conseqüentment, es difumina la distinció entre competència i realització. Pel fet

d'abordar el desenvolupament d'una determinada conducta en un mateix context al llarg del temps, el model interaccionista relaciona més estretament les estructures amb els processos; en comptes d'interessar-se per les estructures del pensament, s'interessen pel pensament en tant que activitat orientada a un objectiu. Des d'aquesta perspectiva es ressalta tant o més el procés que mena a un canvi estructural, que les mateixes estructures inicial i final.

Es cert, però, que en aquests darrers anys l'interès pels processos no només ha caracteritzat el model interactiu, sino que, malgrat les arrels de les quals parteixen, els models cognitius -neo-piagetians- han començat a aplicar els principis del processament de la informació en els intents per descriure i explicar el llenguatge infantil. Això no obstant, si bé en aquesta línia s'ha produït un canvi respecte el vessant psicològic, aquest canvi, en molt casos, no s'ha traduït en un canvi en el model lingüístic en què es recolzen.

En aquests darrers anys, els estudis sobre l'adquisició de les marques de temps han esdevingut un camp d'investigació privilegiat. L'ésser humà, a diferència d'altres simis superiors, té la possibilitat de recordar i fer presents objectes i esdeveniments ocorreguts més enllà de l'"ara" i "aquí" de la situació canònica de l'enunciació. No hi ha cap altre sistema simbòlic que tingui la força referencial suficient perquè el receptor/oient pugui situar l'objecte/acció en el temps. Perquè l'expressió de temps va íntimament lligada a la parla. L'expressió de la temporalitat, i en termes més generals de la memòria, són aspectes del desenvolupament cognitiu que no es poden expressar altrament que mitjançant el llenguatge. Determinants gestos poden ser utilitzats, en base a coordenades espaials, però no poden permetre l'interlocutor/oient de situar l'acció en el temps.

El llenguatge, doncs, juga un paper molt important en el pensament. Quan parlem d'objectes o situacions absents els representem. En aquest sentit, el llenguatge filogenèticament ha ampliat en gran manera les possibilitats dels humans: l'ús d'un sistema simbòlic tan poderós augmenta la possibilitat d'emmagatzemar informació, les capacitats de resoldre problemes i de planificació, a més de permetre fantasiejar, mentir i plantejar hipòtesis. Es per això que els estudis sobre adquisició de la referència temporal han esdevingut paradigmàtics. En aquest camp, les estructures cognitives van íntimament lligades al llenguatge i, consegüentment, el fet d'estudiar-ne l'ontogenesi ens pot facilitar la informació de quin pes hi té cadascuna d'aquestes estructures i com es produeix aquesta evolució.

En l'estudi que aquí iniciem hem abordat un tema molt específic dintre dels estudis sobre adquisició del llenguatge: el de la referència temporal i, més concretament, la incorporació de les marques de temps i aspecte verbals.

L'objectiu d'aquest estudi és triple. En primer lloc, hem cregut necessari fer una descripció de l'emergència de les diferents marques temporals i aspectuals durant el segon any de vida. Els estudis sobre temps i aspecte en les llengües romàniques són força escassos; les llengües romàniques gramaticalitzen una gran diversitat de distincions tant temporals com aspectuals, per la qual cosa constitueixen una eina d'interès per al psicolingüista evolutiu. D'altra banda, afegit al fet que són molt pocs els treballs sobre temps i aspecte amb llengües com el castellà i el català, ens trobem que fins al moment els estudis sobre aquest tema realitzats amb el castellà s'han dut a terme, principalment, amb infants hispano-americans, els quals fan servir una varietat de llengua diferent de l'utilitzada a l'Estat Espanyol.

Com a segon objectiu, ens hem proposat de verificar o rebutjar la hipòtesi de l'anterioritat de l'aspecte abans que el temps, per al temps de passat. L'interès d'aquesta hipòtesi és de caràcter teòric en tant que implica donar suport o plantejar una alternativa a aquelles teories que defensen una base semàntica en l'adquisició de les flexions.

En darrer terme, ens proposem oferir un model que expliqui l'emergència dels temps verbals de passat, així com incidir en quina és l'aportació dels estudis sobre la referència temporal a una teoria sobre l'adquisició del llenguatge.

Hem organitzat aquest treball en vuit capítols. En el capítol dos, a continuació d'aquest capítol introductori, presentem una revisió de caràcter general sobre diferents models d'adquisició del llenguatge. Abans d'endinsar-nos en els estudis sobre desenvolupament de la referència temporal i per tal d'aclarir la terminologia que han utilitzat, hem inclòs dos capítols de descripció lingüística d'aquests termes: al tercer capítol presentem una descripció lingüística general i al quart es descriu el sistema de temps gramaticals en català i castellà. El capítol cinquè és una revisió dels treballs que s'han dut a terme en el terreny de la referència temporal, cosa que ens permetrà plantejar les nostres hipòtesis. Seguidament, en el capítol sisè exposem la metodologia. Al capítol setè es presenten els resultats en tres apartats diferenciats, d'acord amb els objectius de l'estudi. Finalment, el capítol vuitè recull la discussió.

2. Models d'adquisició: L'estat de la qüestió.

La trama i l'ordit d'aquest capítol giren a l'entorn de dues grans qüestions que defineixen les diferències entre els models d'adquisició més rellevants en l'actualitat. Una d'aquestes qüestions té a veure amb la posició que s'adopta respecte els binomis forma-significat versus forma-funció; és a dir, si l'adquisició del llenguatge s'explica per l'aparellament d'una forma amb un significat o bé per l'aparellament d'una forma amb una funció¹. La segona qüestió té a veure amb la manera d'entendre les relacions entre llenguatge i cognició. Al nostre entendre, l'aportació de l'escola històrico-cultural és la creença en la interdependència d'aquestes dues entitats, cosa que diferencia aquesta teoria dels models neo-piagetians i innatistes.

Des que Piaget (1923) formulà la seva hipòtesi cognitiva segons la qual només som capaços de comprendre i fer servir eficaçment determinades estructures lingüístiques quan les nostres capacitats cognitives ens ho permeten, diversos treballs (Sinclair, 1973; Brown, 1973; Nelson, 1974) han defensat que el desenvolupament conceptual és previ i necessari a l'adquisició d'una forma lingüística. En aquesta línia es postula que el progressiu coneixement del món proporciona contingut a la parla i que, per tant, el nen i la nena no poden fer servir les formes lingüístiques de manera significativa fins que no són capaços d'entendre el que signifiquen. Així doncs, els canvis en l'estructura conceptual, es traduiran en canvis en el sistema lingüístic en relació amb la mateixa àrea. Es pressuposa que la formació de les categories gramaticals té una base semàntica.

Enfront d'aquesta hipòtesi, Cromer (1974) plantejà una corresponent versió dèbil, segons la qual, encara que calen determinats pre-requisits cognitius per adquirir les paraules i les estructures gramaticals, aquests no són suficients. La nova reformulació de la hipòtesi es planteja en els termes següents: "podem dir que els infants ja han organitzat gran part del seu coneixement en relació amb determinades categories d'objectes, accions i relacions abans que no comencin a parlar. Encara que és important distingir el desenvolupament conceptual del desenvolupament del llenguatge, el primer proporciona les bases sobre les quals construir el llenguatge" (Clark, 1979, p.149, la traducció és nostra).

Actualment, la versió dèbil de la hipòtesi cognitiva ha portat els investigadors en psicolingüística evolutiva a plantejar-se els processos específicament lingüístics implicats en

---

¹S'ha de tenir en compte, però, que s'han atribuït al terme funció molts significats diferents: Bates i MacWhinney (1982), per exemple, parlen de funció significat intenció semàntica; Maratsos i Chalkley (1980) parlen de funció en relació amb els privilegis d'ocurrència dels signes lingüístics en el quadre proposicional de l'oració.

l'adquisició del llenguatge. En certa manera, seguint la tradició chomskiana, s'han reconsiderat les predisposicions innates per a analitzar el llenguatge; avui dia és generalment acceptat que el nen té una tendència endògena per analitzar els aspectes formals purament sintàctics i morfològics del sistema lingüístic. Així, es veu el llenguatge com un "espai formal per se", un objecte a tractar en ell mateix. On no hi ha acord és a l'hora d'enfocar quin és el tractament formal del llenguatge que l'infant duu a terme, és a dir sobre la base de quins mecanismes es produeix aquesta anàlisi formal.

Dan Slobin, en un intent per superar les diferències entre la tradició chomskiana i la constructivista, proposa un model en el qual es dota el nen d'un coneixement innat en relació amb el llenguatge i d'uns procediments innats per operar sobre la parla i construir la gramàtica de la seva llengua, defensant, al mateix temps, l'anterioritat del desenvolupament cognitiu, el qual proporciona les estructures conceptuals amb les quals aparellar les formes lingüístiques. En paraules del mateix Slobin, "tant en el llenguatge com en el pensament, la solució està a pensar en termes de principis operatius. Es a dir, procediments especificats innatament, els quals funcionen conjuntament amb una sèrie d'estructures conceptuals, aplicades a l'experiència sensorial. L'aproximació chomskiana s'ha d'enriquir tot considerant la interacció d'inputs múltiples en la construcció de la gramàtica. I l'enfocament piagetian s'ha d'enriquir amb la consideració del llenguatge "com un espai de solució de problemes de propi dret" (1988, p.9).

Slobin desenvolupa aquests procediments, o estratègies organitzatives generals i universals, en la forma de Principis Operatius (P.O.). Aquests principis es configuren com a pre-requisits necessaris per a la percepció, anàlisi i ús del llenguatge, i existeixen abans que l'infant comenci a experimentar amb el llenguatge. En un començament, l'aplicació d'aquests P.O. a la parla que es percep i a les percepcions d'objectes i esdeveniments que hi estan associats genera el que Slobin ha anomenat Gramàtica Bàsica Infantil (G.B.I.). Aquesta G.B.I. "es construeix sobre un conjunt accessible de significats, que parteixen de les activitats i concepcions prèvies del nen, i fa servir una sensibilitat particular respecte de determinats tipus d'elements gramaticals" (1984, p.45, la traducció és nostra). Això fa que la G.B.I. sigui comuna per a les diferents llengües, és a dir "el contingut semàntic/pragmàtic de les categories gramaticals és similar per a tots els nens" (1988, p.8, la traducció és nostra). En concret, aquesta G.B.I. funciona de manera que aparella uns significats inicials o situacions prototípiques a unes primeres formes gramaticals, que anomena canòniques.

Resumint, Slobin proposa que "el nen està construint el llenguatge sobre la base de preferències i predisposicions inicials" (1984, p.56, la traducció és nostra), les quals fan que el llenguatge infantil tingui un caràcter restrictiu respecte del

llenguatge adult i reflecteixi inicialment l'existència d'uns universals lingüístico-cognitius. El pas a formes específiques per a cada llengua es produirà contrastant els inputs lingüístics amb nous P.O., la qual cosa permetrà el descobriment de nous significats i l'adquisició de formes noves amb les quals expressar-los.

En definitiva, però, amb aquesta proposta Slobin planteja que les connexions que estableixen les primeres formes lingüístiques són de tipus forma-significat. Se situa, doncs, en la línia dels autors que mantenen que els signes lingüístics són utilitzats primer per expressar significats pre-establerts apresos en la experiència no lingüística; un cop establerta la connexió, l'infant només fa servir la forma lingüística per expressar el significat amb el qual l'ha identificada. Posteriorment, es produeix una generalització de la forma a contextos nous. En aquesta mateixa línia, Bates i MacWhinney (1982) han proposat que la incorporació de les formes lingüístiques s'explica pel desig o la intenció de l'infant per expressar nous significats. Bowerman (1985) ha esquematitzat algunes de les propostes que estableixen equivalències forma-significat a l'hora d'explicar l'adquisició del llenguatge.

QUADRE 2.1
Model d'adquisició del llenguatge en què
les "formes s'aparellen amb significats".

<u>Cognició</u>	<u>Formes lingüístiques</u>
Els significats a expressar provenen de l'organització no lingüística i la categorització de l'entorn físic i social del nen. Els exemples proposats inclouen:	Paraules, flexions, afixos de derivació, categories de la parla, ordre de paraules i de patrons d'entonació, relacions gramaticals, etc.
objecte rodó	<u>pilota</u> (Clark (1973)
objecte que roda, rebota o es pot llançar	<u>pilota</u> (Nelson, 1974)
acció/concreta objecte/atribut	verb/nom/adjectiu (i.e. el conjunt de privilegis morfològics i sintàctics que defineixen aquestes parts de la parla) (Bates & MacWhinney, 1982)
acció passada que resulta en un estat present	<u>-ed</u> (Antinucci & Miller, 1976)
agent (o tema o	oració-subjecte (Bowerman,

tots dos)

1973; Bates & MacWhinney,
1982)

"esdeveniment causal
prototípic" (un tipus
determinat de seqüència
agent-acció-objecte)

N-V-N (Slobin, 1979, 1985)

Adaptat de Bowerman, 1985, p.373,
la traducció és nostra.

Aquesta aproximació presenta, però, problemes seriosos. Es sabut que les formes lingüístiques no sempre tenen correlats semàntics estables. Els estudis sobre l'adquisició de les marques de gènere poden ser il·lustratius en aquest sentit. Pel que fa al gènere, la defensa d'una mediació semàntica es recolza en la teoria del gènere natural, una proposta en la qual els lingüistes no s'han posat d'acord. Però així mateix, contràriament a les propostes que han defensat una equivalència entre forma i significat en la incorporació de les marques de gènere (Mulford, 1985), en aquests darrers anys diversos treballs han demostrat que aquestes marques s'incorporen gràcies a l'aplicació d'estratègies morfo-fonològiques i sintàctiques. Karmiloff-Smith (1979a) observà que ja als 3 anys d'edat els infants paren atenció a les oposicions morfo-fonològiques a l'hora d'atribuir un gènere a un mot i no es fixen tant en claus extralingüístiques. Recentment, Pérez Pereira (1988b) ha realitzat un estudi experimental sobre l'adquisició de les marques de gènere en castellà; les seves dades, obtingudes a partir d'una mostra de 20 subjectes d'edats compreses entre els 4 anys i els 11, assenyalen que els factors intralingüístics juguen un paper determinant en l'assignació de gènere.

D'altra banda, s'ha observat que els infants aviat incorporen aquelles formes que el seu sistema lingüístic codifica clarament i obertament, marcant, per tant, les distincions semàntiques que la seva llengua codifica (Slobin, 1979; Berman i Slobin, 1987). Si els infants aprenguessin les formes lingüístiques mercès a una mediació semàntica, els infants que aprenen una llengua determinada intentarien expressar significats que la seva llengua no codifica. Els estudis trans-lingüístics que s'han dut a terme en aquests darrers anys assenyalen que els infants fan moltes distincions semàntiques diferents per a les diferents llengües, i, en conseqüència, es fa difícil creure que els infants facin totes les distincions de significat rellevants per a l'estructura de qualsevol llengua natural. (Per a una crítica a fons de la postura que defensa la incorporació de les formes lingüístiques a través del significat, vegeu Bowerman, 1985).

En aquesta mateixa línia, els estudis de Maratsos i Chalkley (1980) i Maratsos (1982) remarquen el fet que el significat d'un terme pot no ser bon predictor de categoria gramatical: és el cas, per exemple, dels verbs amb un significat estàtic

("agradar") o dels adjectius referits a accions ("sorollós", "trapella"). Per a aquests autors, les categories formals no es poden construir només a partir de criteris semàntics (i.e. la categoria verbal equival a "acció", la d'adjectiu a "qualitat"), altrament, podria donar-se el cas que els infants atribuïssin aquests elements a categories diferents, flexionant per exemple els adjectius actius ("trapella") d'acord amb els paradigmes morfològics del verb ja que llur significat prototípic està més en consonància amb la categoria verbal. Contràriament, proposen que les categories formals es construeixen a partir de les operacions formals en les quals aquests elements participen; és a dir, el fet que un element pugui incorporar les flexions -ava, -ant o -ar l'assigna a una categoria -en aquest cas la verbal- i no a una altra. En termes de Maratsos, "el nen construeix les categories gramaticals com verb, nom o classes com la de gènere, analitzant els grups d'usos gramaticals o les operacions que els grups d'elements tenen en comú i, per tant, aprenent com aquests usos o operacions es co-prediuen" (1982, p.247, la traducció és nostra). Per a aquests autors les propietats distribuïcionals operen conjuntament amb les semàntiques. Maratsos afirma que l'infant ha de considerar quan i fins a quin punt les propietats semàntiques dels membres de les categories són rellevants a l'hora de predir determinades operacions; per exemple, l'ús d'un terme relacional en passiva depèn tant de la categoria gramatical a la qual pertanyi (verb versus adjectiu) com de la denotació semàntica (en anglès només es passivitzen els verbs actiuo-experiencials), en d'altres casos (com és el cas de les operacions de gènere masculí per a noms referits al sexe masculí) les propietats semàntiques per elles mateixes prediuen la pertinença a una categoria gramatical. En definitiva, plantegen que l'emergència de les flexions es fa a partir de criteris al mateix temps semàntics i distribuïcionals.

Malgrat les divergències entre els models de Slobin i el de Maratsos i Chalkley, en darrer terme tots dos parteixen d'una concepció del llenguatge en la qual els signes lingüístics s'aborden segons la seva contribució al sistema de referència i predicació. Tot i que Maratsos i Chalkley (1980) manifesten no estar d'acord amb la postura que defensa que la incorporació dels signes lingüístics es fa a través del significat, entenem que el model que ofereixen presenta una contradicció interna. Tal com Silverstein (1987) apunta, adoptar una descripció lingüística de caràcter distribuïcional, basada en les propostes de Bloofield, comporta mantenir que les categories lingüístiques es defineixen en base a les semblances dels segments lingüístics en diferents proposicions, de la qual cosa es deriva que les unitats lingüístiques són referencialment pures. Així, en aquesta concepció, com en la de Slobin, s'entén per referència la relació directe entre signe i objecte, de manera que s'atribueix als signes lingüístics un valor abstracto-representatiu, en tant que elements convencionals. Referència i significat es confonen.

A diferència de les propostes presentades, Annette Karmiloff-Smith es recolza en un model pragmàtic-discursiu. Planteja que

Les formes lingüístiques inicialment estan regides per l'estímul extralingüístic, limitant-se a proporcionar informació sobre el referent (localitzant-lo i descrivint-lo), és a dir, en els termes proposats per Lyons (1977/1980), tenen una funció deíctica (vegeu Karmiloff-Smith, 1985); posteriorment, s'integren en sistemes i passen a estar regides pel discurs. Karmiloff-Smith entén que aquest canvi funcional en l'ús de les formes lingüístiques es correspon amb un canvi a nivell representatiu. Proposa que aquesta evolució es produeix en tres fases, que no identifica amb edats concretes sino que són recurrents durant el desenvolupament i en els diferents àmbits. En la primera i la tercera fase, els infants fan servir les formes lingüístiques superficialment "com l'adult", però entremig es produeix un canvi qualitatiu. Aquest canvi és el resultat d'una progressió en relació amb les representacions que són subjacents a les produccions de l'infant i sovint es manifesta en una regressió conductual temporal.

La clau d'aquesta perspectiva ha vingut de l'anàlisi de les autocorreccions i, molt especialment, del descobriment de les anomenades sobrerregularitzacions, és a dir aquells errors que s'observen en l'ús dels mots i en l'estructura sintàctica en un estadi avançat del desenvolupament i després d'una etapa en què han estat usats correctament.

S'ha dit que aquest desenvolupament en tres fases té forma de U (Bowerman, 1982). S'entén que la segona fase, o fase de regressió conductual, assenyalava l'existència de processos de reorganització interna: després d'una fase inicial, els infants paren atenció als aspectes intralingüístics del sistema. La idea és que els "errors" tardans donen la clau del tipus de coneixement que el nen té, perquè malgrat que els nivells inicial i final siguin superficialment idèntics, l'estatus psicològic que tenen per a l'infant són molt diferents; en paraules de Bowerman, "el que sembla ser "la mateixa" conducta lingüística en dos estadis del desenvolupament de l'infant pot, de fet, fonamentar-se en tipus molt diferents de coneixement lingüístic" (1985, p.371, la traducció és nostra). Els estudis de Bowerman (1974) sobre l'adquisició de l'estructura dels verbs causatius, els de Karmiloff-Smith (1979a) sobre el desenvolupament del sistema dels determinants i sobre l'adquisició de les marques de gènere en francès, els estudis de Ervin (1964) així com els de Maratsos i Kuczaj (1979) sobre l'emergència de la morfologia verbal, els treballs de Smith (1973, citat per Karmiloff-Smith, 1986, p.14) sobre el sistema fonològic de l'anglès, entre d'altres (per a una revisió d'aquests estudis vegeu Karmiloff-Smith, 1986) exemplifiquen l'existència d'una sensibilitat especial per a analitzar els aspectes formals del llenguatge.

Es precisament a partir d'aquestes observacions que s'han criticat les aproximacions més brunerianes les quals ressalten el paper de la interacció social; en aquest sentit, s'ha dit que l'addició de marcadors no es pot explicar en base a l'existència d'una ambigüitat ja que les primeres produccions estan lligades

al context i els interlocutors les "entenen". Cazden (1972) demostra que la pressió comunicativa i les correccions dels pares no són suficients per explicar el perquè els infants comencen a produir determinades marques. En definitiva, la crítica fonamental a aquestes aproximacions es basa en l'existència d'aquests "errors" tardans, que emergeixen després que l'infant s'ha estat comunicant amb èxit i efectivament amb l'adult. I d'altra banda, tal com assenyalen Campbell i Wales (1970) la fase de regressió no es pot explicar a partir dels fenòmens ambientals ja que el model adult no proporciona exemples de produccions incorrectes, cosa que fa pensar en "algun tipus de canvi endògen sistemàtic".

Segons Karmiloff-Smith, aquesta "regressió temporal dóna indicis de la reorganització de les representacions emmagatzemades" (1985, p.61). Proposa que, en la primera fase, els infants aprenrien primer les partícules lingüístiques independentment, sense analitzar. Per a Karmiloff-Smith, aquestes primeres partícules estableixen una correspondència entre la representació lingüística i la realitat externa, és a dir, "estan regides per l'estímul", o el que és el mateix són marcadors deíctics. En conseqüència, els elements i les categories que s'utilitzen són homònims unifuncionals: l'infant no s'adona que es tracta d'un sol mot o flexió que té diverses funcions; cada parella forma-funció s'emmagatzema independentment, com a resultat d'aplicar procediments diferents. Posteriorment, es descobreixen regles i regularitats. S'entén que l'aplicació estricta d'aquests "descobriments" és la causa de diversos "errors" tardans, per sobre-regularització o per excessiu marcatge de les noves funcions descobertes, la qual cosa evidencia l'existència de processos de reorganització. Ha observat, per exemple, que els infants distingeixen entre un cotxe ("une voiture") de un de cotxe ("une de voiture") quan volen marcar la funció partitiva (1979a, 1979b). Per a Karmiloff-Smith, la fase intermèdia és una fase necessària abans que l'infant no pugui agrupar els procediments no connectats en un sistema plurifuncional. En aquesta fase, el llenguatge que es rep deixa de ser important; en comptes, està regit per processos "top-down". Finalment, els nens s'adonen de la càrrega semàntica d'una forma i eviten la sobre-determinació. Integren els ítems i les flexions en sistemes, de manera que l'ús d'una forma comporta no utilitzar-ne d'altres del mateix sistema, i retorna a les produccions equivalents a les de l'adult. En paraules de Bowerman, "el resultat és la transformació gradual d'una imprecisa col·lecció d'elements lingüístics independents, de rutines, i de conjunts relativament petits d'ítems interrelacionats en un sistema més cohesionat i més estructurat el qual integra més ítems i conjunts d'ítems a base de regles i relacions cada vegada més abstractes i inclusives" (1985, p.371, la traducció és nostra).

L'organització d'ítems en sistemes adquireix importància quan es va més enllà de l'oració. La reorganització en sistemes canvia les relacions forma-funció. En el discurs (entès com la seqüència de si més no dues frases), les formes lingüístiques passen

d'estar regides per l'estímul a ser regides pel discurs; és a dir, deixen de ser marcadors deíctics per ser marcadors del discurs. Com a conseqüència, els discursos, inicialment formats per oracions independents, es cohesionen. (Així, per exemple, s'explica l'emergència de la funció anafòrica de moltes partícules, és a dir l'ús d'una expressió que es refereix al referent d'una expressió referencial antecedent, Lyons, 1977/1980, p.595). En relació amb la construcció de narracions, Karmiloff-Smith identifica també una fase intermèdia en la qual els infants construeixen procediments per marcar lingüísticament l'estructura, com és el procediment de subjecte temàtic. Aquest tipus de procediment funciona de procés de control en la construcció del discurs. La restricció que suposa el fet de seguir un procediment d'aquest tipus força el nen a optar per una estructura d'oració més complexa. En conseqüència, el lèxic i les frases subordinades passen també a tenir una funció discursiva².

En definitiva, Karmiloff-Smith manté que els infants "van més enllà d'una representació lingüística reeixida i més enllà de la comunicació efectiva amb un receptor" (1979b, p.2, la traducció és nostra). El llenguatge és per als infants un objecte formal per se; els infants "analitzen el llenguatge per a ells mateixos a causa de restriccions internes" (Karmiloff-Smith, 1979b, p.2, la traducció és nostra) i no els empenyen només limitacions externes. "Al contrari, fan modificacions a causa del seu esforç constant per fer efectius els seus sistemes de representació, tot buscant un equilibri difícil entre un contingut informatiu suficient i un processament de la informació econòmic. En altres paraules, encara que la comunicació sigui la funció privilegiada del llenguatge, no hem de perdre de vista les interaccions constructives del nen amb els seus propis sistemes de representació. El llenguatge és el joc formal privilegiat dels infants!" (Karmiloff-Smith, 1979b, p.34, la traducció és nostra). Amb aquestes paraules, Karmiloff-Smith se situa en la línia neo-piagetiana; sense rebutjar l'existència d'unes predisposicions innates per al llenguatge, emfasitza l'acció del mateix nen en la construcció del llenguatge via la versió dèbil de la hipòtesi cognitiva que esmentàvem al començament d'aquest capítol.

---

²Karmiloff-Smith estudia les narracions d'infants a partir de sèries de sis imatges en les quals fa intervenir diferents protagonistes principals i secundaris. Una de les narracions corresponents a la segona fase és:

a) Hi ha una nena. [Ella] està caminant pel parc i llavors [ella] troba una senyora que ven gelats. La senyora dona ... [ella] agafa un gelat de la senyora i llavors se'n va cap a casa llepant-lo. (Karmiloff-Smith, 1985, p.76, traduït de l'original anglès per nosaltres).

El procediment de subjecte temàtic determina l'item lèxic a usar (dóna-agafa, "gives"- "takes") i la construcció de l'oració en passiva.

Així, els models fins aquí presentats, més enllà de les propostes concretes que els diferencien, comparteixen uns mateixos principis generals. Defensen que la cognició i el llenguatge són dues entitats separades, essent el llenguatge un producte del desenvolupament cognitiu. El llenguatge és una conducta més que es deriva dels "principis d'organització i mecanismes del desenvolupament els quals són autònoms". Des d'aquest punt de vista cognitivista es parteix del supòsit que els processos cognitius individuals són els principals responsables del desenvolupament, els quals són relativament autònoms dels contextos socio-interactius d'ús.

Contràriament, al nostre entendre, l'interès de l'anomenada escola històrico-cultural rau en el fet de subratllar la interdependència del llenguatge i el pensament al llarg del desenvolupament. Aquesta escola manté que els principis i mecanismes del desenvolupament cognitiu no són independents dels signes, especialment dels signes lingüístics; contràriament, els usos del llenguatge són necessaris per al desenvolupament de les funcions mentals superiors. Seguint els pressupòsits de Vigotski, es proposa que el llenguatge és el principal motor del desenvolupament, el qual fa de mediador del desenvolupament social i intel·lectual. Des d'aquest punt de vista no es ressalten tant els aspectes formals del llenguatge, sinó que s'aborda el llenguatge des d'una perspectiva funcional en la qual s'atribueix un paper important a la interacció social.

La divergència entre aquestes dues grans perspectives teòriques en part també es deu a la manera com defineixen el llenguatge. En el primer cas, com hem esmentat anteriorment, és definit estrictament com un sistema de signes utilitzat per a la representació; s'entén el llenguatge com un sistema abstracte de relacions entre signes, les quals determinen el sistema de referència i predicació en el quadre proposicional de la frase. En el segon cas, sense negar que el llenguatge sigui també representació, preval la proposta sapiriana que "la funció primària del llenguatge és la comunicació, l'intercanvi social" (Vigotski, 1977, p.26, la traducció és nostra) i, en conseqüència, s'adopta una posició funcional-pragmàtica.

Per a Vigotski el llenguatge té una doble funció: la funció indicativa i la funció simbòlica. La primera fa referència als aspectes contextualitzats del llenguatge, al fet que el llenguatge té lloc en contextos d'interacció social en els quals les formes lingüístiques tenen un valor d'índexs, en la terminologia proposada per Pierce (1931-1935). La funció simbòlica, en canvi, defineix els aspectes descontextualitzats del llenguatge, és a dir els aspectes de generalització de la realitat en tot signe lingüístic. En essència, s'entén que el llenguatge és un sistema simbòlic plurifuncional, és a dir, els signes lingüístics presenten diferents nivells de funcionament,

"[Per exemple, en els usos contextualitzats del llenguatge], alguns aspectes "formals" dels signes lingüístics són

funcionalment índexs de factors configuratius en el context lingüístic o no-lingüístic en el qual s'emet la forma; altres aspectes dels signes lingüístics són reguladors interns; d'altres només es fan servir per referir-se a factors del context lingüístic o no-lingüístic; etc. Cadascun d'aquests criteris funcionals presenta a l'anàlisi lingüística la seva pròpia segmentació i organització formals, i les seves pròpies relacions estructurals encapsulades en el signe". (Silverstein, 1985, p.214, la traducció és nostra).

En definitiva, l'escola històrico-cultural, extenent les propostes de Vigotski, aborda el llenguatge no com un problema formal, sinó, en termes de Silverstein (1985), com un problema d'estratificació funcional. Al llarg del desenvolupament es produeix una diferenciació gradual de les funcions del llenguatge.

Al nivell ontogenètic, l'adopció del punt de vista interaccionista comporta defensar la prioritat en el temps de la funció comunicativa. Vigotski (1934/1977) proposa una transició genètica d'un nivell inicial en què els signes tenen únicament una funció indicativa a un nivell en què també són utilitzats en la seva funció simbòlica. Les interaccions socials inicials són possibles mercès al fet que adult i nen comparteixen un referent, més enllà del significat que cada interlocutor atribueixi al signe lingüístic, progressivament l'infant anirà descobrint els aspectes generalitzats del llenguatge. Així, es planteja una evolució en el significat dels mots, els quals es caracteritzen per establir primer relacions signe-objecte (és a dir, es fan servir com a indicadors, o el que és el mateix, estableixen relacions indexicals extralingüístiques o deíctiques) i, posteriorment, poden operar independentment del context tot establint relacions signe-signe. En aquesta transició, el nen progressivament aprèn a operar amb noves categories d'objectes. Es a dir, al llarg del desenvolupament canvien les formes de representació mental. D'aquesta manera, Vigotski manté que les funcions mentals superiors estan semiòticament mediades i que els processos intrapsicològics apareixen primer en les relacions socials com a relacions interpsicològiques.

Wertsch (1988) ha identificat una evolució en el domini dels mecanismes lingüístics de representació en un intent per estendre les propostes de Vigotski. Wertsch proposa que el pas cap al desenvolupament de les relacions signe a signe fins a arribar als conceptes científics (el primer pas cap a la descontextualització) s'inicia amb el domini de les relacions indexicals intralingüístiques o anafòriques. En aquest moment, es produeix un canvi en el tipus de representació, "l'infant comença a operar sobre una nova categoria d'objectes: aquells l'existència i la identitat dels quals han estat creades amb la mateixa parla" (Wertsch, 1988, p.161, la traducció és nostra). La possibilitat de referir-se a la pròpia parla possibilita els usos metapragmàtics i culmina amb l'emergència de la funció

metasemàntica que descriu els usos abstracto-representatius del llenguatge, característics dels conceptes.

L'emergència de les diferents funcions dels signes lingüístics ha estat estudiada per Hickmann (1984, 1985) en relació amb l'ús del sistema de determinants i del sistema pronominal. En un estudi experimental en què infants de 4 anys, 7 i 10 i adults havien d'explicar el contingut d'una pel·lícula a algú de qui se suposava que no la coneixia, observà que els infants més joves feien servir els signes lingüístics per establir referències indexicals extralingüístiques, pressuposant l'existència dels personatges des de la primera menció. L'habilitat per introduir referents nous als quals referir-se posteriorment, és a dir l'habilitat per crear referents lingüísticament, no apareixia fins als 7 anys. Hickmann (1985) obtingué resultats anàlegs en relació amb l'ús de l'estil indirecte en les narracions dels infants. L'estil indirecte és un dels usos metapragmàtics de la parla en què el llenguatge esdevé el seu propi context pel fet que s'objectiva un esdeveniment de parla ocorregut en una altra situació de parla, i es caracteritza per estar delimitat lingüísticament per uns mecanismes estructuradors que permeten distingir el missatge referit de la mateixa narració al mateix temps que permeten mantenir o canviar les referències personals. Hickmann observà que els infants de quatre anys tenien dificultats en l'ús d'aquests mecanismes estructuradors: tendien a no separar clarament els missatges referits de la mateixa narració i no distingien la parla dels diferents participants; els seus discursos, formats per oracions aïllades, indicaven que els signes lingüístics depenien del context extralingüístic.

D'aquesta manera, Hickmann observà que el domini de la pressuposició pragmàtica basada en les relacions indexicals intralingüístiques no es domina fins a una edat avançada, confirmant les observacions de Karmiloff-Smith (1985). Aquestes dades permeteren a Hickmann afirmar que, a l'hora d'abordar la referència, no n'hi ha prou a tenir en compte els aspectes proposicionals, sinó que també, i fonamentalment, s'ha de tenir en compte la referència discursiva o pragmàtica. Aquests resultats li permeteren afirmar que,

"En aquest respecte, quan s'adopta un marc plurifuncional, ja no es pot explicar el desenvolupament de la referència, i del llenguatge en general, en base a una capacitat cognitiva subjacent i autònoma, la naturalesa de la qual seria independent de les propietats particulars dels signes que l'infant acara i utilitza (per a la representació i la comunicació). En un marc com el que proposem, contràriament a un marc piagetian, el llenguatge no és un mer "reflex" o "síntoma" de l'estadi intel·lectual de l'infant. Ja no es tracta d'explicar com l'infant aprèn a "descontextualitzar" l'ús de la paraula per a la representació, mercès a un desenvolupament cognitiu subjacent, i així deixar d'ésser "egocèntric" en la comunicació. Es tracta més aviat d'explicar com adquireix un sistema plurifuncional que pot

utilitzar en un nou tipus de context, és a dir la mateixa paraula. (...) Aquest marc implica una relació més complexa entre el desenvolupament del llenguatge per una part, i el desenvolupament cognitiu i social per una altra, una relació en dos sentits, de manera que aquests aspectes de la vida de l'infant són completament interdependents des de ben aviat" (Hickmann, 1984, p.53, la traducció és nostra).

Concloent, l'escola històrico-cultural, ampliant les propostes de Vigotski d'acord amb les noves perspectives en lingüística, presenta un model teòric en què s'entén que les formes lingüístiques s'incorporen per marcar diferents funcions, les quals sofreixen, al llarg del desenvolupament, diferents aprenentatges. Així, es proposa que, inicialment, els infants fan servir les formes de manera unifuncional i que, posteriorment, l'infant integra els signes lingüístics en sistemes al mateix temps que descobreix els usos plurifuncionals del llenguatge.

Fins a l'actualitat, els estudis realitzats des d'aquesta perspectiva s'han interessat, principalment, pel sistema de determinants i pel sistema pronominal. En el treball que aquí presentem, intentem estendre aquestes propostes al sistema verbal de referència temporal. Com veurem en el capítol cinquè, la incorporació de les marques de temps en el verb s'ha explicat des de dos punts de vista: d'una banda, s'ha recorregut a la mediació semàntica, tot atribuint-los funcions aspectuals; d'altra banda, s'ha explicat l'emergència dels temps verbals a partir d'estratègies lexicals, en relació amb les propietats combinatòries dels elements. Això no obstant, volem argumentar que tots dos punts de vista recorren, en darrer terme, al paral·lelisme forma-significat, tot donant prioritat a la funció representativa del llenguatge. En oposició a aquests models, ens proposem explicar l'ús inicial dels temps gramaticals en el marc de la interacció amb l'adult, emfasitzant la funció comunicativa del llenguatge.

3. Categories lingüísticas de referência temporal.

Tal com hem dit al capítol d'introducció, abans de revisar els treballs sobre referència temporal en psicolingüística evolutiva, farem una descripció estrictament lingüística dels termes als quals ens referirem en capítols posteriors. Amb això pretenem, en primer lloc, familiaritzar el lector amb els conceptes que ens aquests darrers anys han estat utilitzats en els estudis sobre referència temporal i, al mateix temps, presentar una alternativa a la descripció lingüística en què aquests estudis s'han recolzat.

A l'hora d'abordar les categories lingüístiques que intervenen en la referència temporal podem optar entre dues perspectives diferents: la semàntico-gramatical i la funcional-pragmàtica. En aquest terreny, es palesa el debat que es manté actualment en el si de la teoria lingüística en relació amb la manera d'entendre i definir el significat i la referència.

D'una banda, l'anàlisi gramatical tradicional ha intentat sempre establir relacions abstractes entre la forma i el significat, en un intent per elaborar una tipologia lingüística i proporcionar una descripció universal del llenguatge. Amb aquesta necessitat, ha partit d'un model basat en la competència en el qual les produccions lingüístiques són analitzades al marge del context d'ús. Des d'aquesta perspectiva, el significat d'un element es computa en base al seu valor referencial, el qual es mesura segons el seu valor de veritat respecte d'un objecte o un esdeveniment en el món extern. El que interessa, doncs, és la disposició dels arguments en l'oració, és a dir com contribueix al valor proposicional el sistema de referència i predicació. Aquesta aproximació semàntico-gramatical redueix el terme funció a la identificació dels privilegis d'ocurrència d'un element, els quals permeten paradigmàticament la seva distribució en classes. Dit d'una altra manera, la definició tradicional de categoria lingüística parteix de la idea que la segmentació de les produccions es fa en base a les semblances o diferències de l'organització gramatical (o distribució de les proposicions) de les diferents unitats de les produccions. Es a dir, "l'anàlisi gramatical ha de dir si un segment de llenguatge és semànticament equivalent [...] a un altre segment" (Silverstein, 1976, p.15, la traducció és nostra). Així doncs, s'entén que les unitats lingüístiques són referencialment pures. Silverstein resumeix agudament aquesta posició en els termes següents:

"[...] Hem d'assumir que hi ha relacions abstractes constants entre la forma lingüística i el significat lingüístic, i que podem identificar aquestes relacions independentment dels capricis de l'ús. En aquesta teoria del llenguatge, no ens interessem per les ocasions concretes en què s'usen, correctament o incorrecta, determinades formes lingüístiques per referir i per predicar; per comptes, ens interessem pel sistema gramatical que, independentment d'una ocasió determinada, defineix la naturalesa de cada expressió formal segons la seva capacitat per diferenciar-la d'altres expressions d'un sistema de referència-i-predicació i,

inversament, en el sistema de referència-i-predicació. Acabem amb una descripció de la disposició formal de les unitats, en el metallenguatge familiar de constitutivitat (combinacions lineals jeràrquiques de les unitats estructurals), i amb una descripció del seu potencial referencial-i-predicatiu d'aquestes disposicions, en el metallenguatge familiar de sentit lògic i denotatiu (basat en la implicació, la sinonímia, l'antonímia, la taxonomia, i en relacions semblants de la forma proposicional)". (1987, p.19, la traducció és nostra)

El caràcter abstracto-representatiu d'aquesta posició fa que necessàriament es plantegi com a postulat fonamental una equivalència semàntica i formal entre una producció i la seva oració subjacent. En altres paraules, tota producció s'analitza i s'entén en tant que instància d'una oració; en conseqüència, un signe present en un acte de parla té l'estatus d'exemplar en relació a un tipus semàntico-gramatical al qual representa. Aquesta relació entre exemplar i tipus gira a l'entorn de la noció de "millor exemplar" o prototipus, gràcies a la qual es pot establir una semblança. Pel que fa als conceptes, aquesta noció de "millor exemplar" és entesa en la forma de significat bàsic en contraposició a un/s significat/s secundari/s.

Precisament, les crítiques a aquesta posició se centren en la distinció entre tipus i exemplar, la qual no és aplicable a tots els signes lingüístics. Quin és el tipus subjacent a tu, aquí o aquest en les produccions és per a tu, vine aquí o escriu amb aquest? Els signes amb referència canviant impliquen algun aspecte del context per tal d'ésser interpretats. En conseqüència, es presenta un model basat en la realització, en el qual es ressalta el paper de l'ús.

En aquest cas, la concepció que es té del llenguatge és diametralment oposada a l'anterior. El llenguatge és entès fonamentalment com un sistema de comunicació arbitrari, socialment constituït, amb una funció intencional i amb un objectiu clar, que es realitza en el marc d'esdeveniments de parla. Aquests esdeveniments "consisteixen en una seqüència de conductes de parla, en què un/s parlant/s s'adrecen a un/s oient/s mitjançant un sistema de signes fonètics anomenat missatge o producció" (Silverstein, 1976, p.12, la traducció és nostra). Així s'emfasitzen les variables del context: "L'esdeveniment de parla té lloc amb els parlants en una posició o situació determinada, i durant un determinat lapsus de temps. En el curs d'aquest esdeveniment, diferents individus poden prendre els rols de parlant i oient. També s'han de tenir en compte moltes altres característiques d'aquests esdeveniments de parla, entre les quals hi ha els aspectes sociològics dels individus que adopten el paper de parlant i d'oiient, els quals sovint són determinants a l'hora de definir l'esdeveniment, els esdeveniments de parla anteriors (si n'hi ha hagut), la comunicació amb gestos o cinètica que invariablement acompanya el llenguatge parlat, la distinció entre els rols d'oiient i

audiència, etc." (Silverstein, 1976, p.13, la traducció és nostra). Entès així, el llenguatge aconsegueix una gran diversitat de funcions. D'aquestes funcions n'hi ha una que el diferencia d'altres sistemes de comunicació i que és la capacitat de parlar del mateix llenguatge: la funció metasemàntica o funció referencial pura.

El signe lingüístic s'entén aquí en funció de la seva contribució als diferents esdeveniments o contextos de parla; el seu valor referencial no es mesura segons el seu valor de veritat respecte d'aquest esdeveniment, sinó de la pressuposició del seu valor pragmàtic. Els signes no són abordats des del seu caràcter abstracto-representatiu, sinó des del seu valor d'índexs (d'acord amb la terminologia de Peirce, 1931-1935). Aquesta concepció és la que permet diferenciar entre índexs no referencials (com les marques de sexe en objectes o les de deferència) i índexs referencials, els quals a més d'incorporar un significat pragmàtic incorporen un significat semàntic pel fet que poden contribuir a la funció referencial pura.

D'altra banda, aquesta perspectiva ressalta el caràcter plurifuncional dels signes; és a dir, el fet que la naturalesa referencial d'un signe incorpori altres funcions. Que un oient tanqui la finestra en sentir quin fred que tinc, s'explica per la pressuposició del valor pragmàtic que aquests signes tenen per a l'oient, i no estrictament en relació amb la seva funció referencial.

La definició de les diferents categories implicades en la referència temporal varia segons que partim de la perspectiva semàntico-gramatical, que hem anomenat tradicional, o bé del punt de vista funcional-pragmàtic. Els estudis fins ara realitzats en aquest àmbit han partit d'una definició semàntica de les categories de temps gramatical, aspecte de la perspectiva i aspecte de la situació, és per això que primer abordarem aquestes categories des de la posició semàntica que, posteriorment, confrontarem amb una definició més d'acord amb la perspectiva que adoptem en aquest treball.

3.1. Definició semàntica.

En els intents per fer una tipologia universal de les categories temporals verbals s'ha diferenciat entre temps gramatical i aspecte, categories que han estat definides independentment de la semàntica de l'item verbal. Una de les qüestions clau d'aquesta posició és que es manté que el temps gramatical és deíctic i que l'aspecte no ho és.

3.1.1. El temps gramatical.

La definició de temps gramatical es fonamenta en la idea que aquesta és una noció purament conceptual, al marge com es formalitzi en les diferents llengües i, per tant, és considerada una categoria independent de context.

Adoptant la concepció occidental, s'ha representat el concepte de Temps com una línia i les situacions (S1, S2 i S3) com a punts en aquesta línia.

Figura 3.1.
Representació del concepte de Temps

S1	S2	S3
(TR1)	(TR)	(TR2)

Si admetem que els símbols > i < en tant que indicadors de les relacions d'anterioritat i posterioritat, aleshores podem considerar que, a mesura que avancem d'esquerra a dreta en la línia temporal, són certes les relacions S1>S2, S2>S3 i S1>S3, en les quals S1 és anterior a S2 i, per tant, és anterior a S3, o a l'inrevés S3 és posterior a S2 i a S1.

Ara considerem, per exemple, que S2 equival al moment present o moment en què es parla (TP o TR) i que S1 i S3 són punts temporals als quals ens referim (TR1 i TR2). Així les relacions TR1>TR i TR <TR2 correspondran als conceptes tradicionals de passat i de futur, essent la relació TP=TR la corresponent al present.

Les relacions temporals tenen, però, per definició un caràcter relatiu, és a dir se situen en el continuum forçosament en relació a un altre punt (o segment) de la línia (o punt de referència). Quan el parlant d'una llengua vol comunicar eficaçment les seves experiències o intencions, li cal fixar els punts de referència i, a més, establir la distància entre aquests punts mitjançant els diversos mecanismes que aquella llengua li ofereix. S'ha suggerit que aquestes tres nocions (TR1, TR , TR2) són independents de les possibles distincions que pugui establir una llengua determinada. On sembla que hi ha variacions translingüístiques és en com es duen a terme les localitzacions en l'eix temporal: el grau de precisió en la localització de les situacions i els mitjans que utilitzen són específics de cada llengua. Les llengües varien segons el pes que, en aquesta tasca, atorguen al lèxic o a la gramàtica.

La gramaticalització d'aquestes nocions d'anterioritat, simultaneïtat i posterioritat es realitza en un bon nombre de llengües mitjançant flexions en el verb, és a dir amb el sistema dels temps gramaticals (malgrat que des d'un punt de vista semàntic és una categoria de l'oració). I aquest sistema, pel fet que relaciona situacions per referència a un punt determinat, és un sistema deíctic. En termes de Lyons,

"El temps gramatical forma part de l'entramat deíctic de la referència temporal, perquè gramaticalitza la relació que hi ha entre el temps de la situació que es descriu i el punt

zero temporal del context deictic" (1977/1980, p.613, la traducció és nostra).

En aquest sistema el centre deictic (o punt de referència) és assignat arbitràriament al temps de parla (TP=TR), de la qual cosa sorgeixen tres temps absoluts -el passat, el present i el futur-, en el sentit que són independents del context, ens els representem directament des del nostre present. Precisament aquests són els significats bàsics d'aquests tres temps, encara que puguin tenir també altres significats.

A diferència dels temps absoluts, que es caracteritzen per "incloure com a part del seu significat el moment present com a centre deictic" (Comrie, 1985, p.36, la traducció és nostra), els temps relatius, o secundaris (Lyons, 1977/1980), "localitzen una situació en relació a un punt de referència proporcionat pel context" (Comrie, 1985, p.36, la trad. és nostra) i que no necessàriament correspon al moment present. Els temps relatius, però, presenten dificultats importants als intents per proporcionar una definició independent de la categoria temps, ja que sovint perden la seva significació bàsica. Llevat del mode indicatiu, per a la resta de modes "arriba a ésser inadequada la mateixa denominació de temps, ja que el valor modal s'imposa fins a tal punt que debilita les relacions temporals fins gairebé desaparèixer" (Badia, 1980, p.415, la trad. és nostra); en català, per exemple, (vegeu apartat 4.1.2.1) tots els temps del mode subjuntiu poden referir-se tant al passat com al futur. D'altra banda, en el cas dels relatius, la distinció entre Temps i aspecte es difumina. Per a Lyons (1980), en els temps secundaris és difícil diferenciar el temps de l'aspecte.

Això no obstant, no totes les llengües formalitzen aquestes nocions. Llengües com el hopi, el xinès o el malai no disposen d'un sistema de temps, sinó que expressen aquestes relacions per mitjà del lèxic¹. D'altra banda, el sistema lexical és molt més precís en la localització temporal d'una situació, excepció feta del present i la partícula ara. Com les flexions verbals, amb el sistema lexical poden fer-se referències de tipus absolut (ahir, demà passat) o relatives (el mateix dia, el dia següent).

3.1.2. L'aspecte.

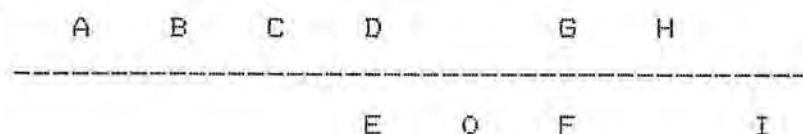
Fins aquí havíem parlat de la localització d'una situació en un punt del continuïum; ara bé, una situació pot ésser vista des de

---

¹Entenent que "gramaticalització es refereix a la integració d'aquestes nocions en el sistema gramatical d'una llengua mentre que lexicalització fa referència a la integració d'aquestes nocions en el lexicó d'una llengua, sense que tingui repercussions en la seva estructura gramatical" (Comrie, 1985, p. 10, la traducció és nostra), en el ben entès que formalització comporta obligatorietat, encara que tal com diu Comrie establir els límits és difícil.

dins, focalitzant-ne l'estructura interna i establint-ne els límits temporals. D'aquí sorgeixen una gran diversitat de relacions i distincions semàntiques. Pel que fa a les primeres, destaquen la simultaneïtat, la inclusió, la sobreposició. La figura 3.2 exemplifica algunes d'aquestes relacions.

Figura 3.2.
Representació de situacions en la línia temporal.

Reproduït de Comrie, 1985, p.6

La possibilitat d'enfocar una situació en relació a les seves característiques temporals multiplica les distincions semàntiques que un humà és susceptible de fer. Una situació pot ésser vista des del seu començament (incoativa), o des del seu acabament, pot ésser considerada habitual o reiterada, pot ésser enfocada en relació amb la seva durada, etc. De totes les distincions semàntiques possibles, les que tendeixen a ésser formalitzades en les llengües del món són les distincions de perfectivitat versus imperfectivitat, i progressivitat versus no-progressivitat. La perfectivitat s'ha definit com "la percepció d'una situació en la seva globalitat, sense distingir-ne les diferents fases" (Comrie, 1976, p.16, la traducció és nostra); contràriament, la imperfectivitat fa referència a "l'estructura temporal interna d'una situació, mirant una situació des de dintre" (Comrie, 1976 p.26, la trad. és nostra). La progressivitat enfoca "una situació que dura en el temps" (Comrie, 1976, p.23, la trad. és nostra), a diferència de la no-progressivitat.

L'expressió formal d'aquestes distincions varia segons les llengües. En un bon nombre de llengües aquestes distincions són gramaticalitzades per mitjà de modificacions morfològiques en el verb, originant el que ha estat anomenat Aspecte, que la gramàtica tradicional havia inclòs en el sistema de temps gramaticals. Així, s'ha definit l'aspecte com "les diferents maneres d'enfocar l'estructura temporal interna d'una situació" (Comrie, 1976, p.3, la trad. és nostra). L'aspecte s'entén, doncs, com una característica temporal interna de la situació i, en conseqüència, segons aquesta postura no es considera una categoria deíctica.

En alguns casos la gramaticalització es duu a terme per canvis estructurals. En moltes llengües celtes, per exemple, s'introdueix el verb "estar" més una partícula locativa per marcar progressió; o, per exemple, el finès marca la progressió i la no-progressió amb canvis de cas en l'objecte directe (partitiu en el primer cas i acusatiu en el segon); així mateix, les llengües romàniques permeten l'expressió de distincions aspectuals mitjançant expressions sintàctiques (i.e. en francès

être en train de, o en català estar a punt de, per marcar incoació a un procés).

Segons la definició que hem donat d'aspecte, les expressions em vaig menjar un gelat i em menjava un gelat comparteixen un mateix temps gramatical -el de passat-, però divergeixen pel que fa a l'aspecte; això mateix esdevé amb pinto una caseta i estic pintant una caseta, en què el temps correspon al present. En canvi, les oracions estava cantant i estic cantant comparteixen un mateix aspecte, en aquest cas progressiu, però es diferencien pel que fa al temps. Així doncs, el sistema gramatical d'una llengua sovint inclou no només la representació estrictament temporal, sinó també determinades característiques de l'acció. Però encara més, sovint les llengües tenen formes que indiquen a l'ensem ubicació en l'eix temporal i "contorn temporal"; per exemple, en català (vegeu punt 4.1.2.1) plorava expressa tant durada com ubicació en el passat i vaig córrer expressa tant una acció perfecta com un temps de passat. D'altra banda, malgrat que una llengua gramaticalitzi tant el temps com l'aspecte, es produeixen buits i asimetries; així per exemple (com veurem a l'apartat 4.1.2.1) el castellà i el català fan la distinció perfectiu-imperfectiu únicament per al passat, i no per al futur el qual és sempre perfectiu.

3.1.3 El tipus de situació.

Tal com hem assenyalat, els mitjans formals per expressar aquestes distincions semàntiques operen principalment en el verb. Ara bé, cal no confondre el significat que aporta la flexió verbal amb el significat que és propi al mateix verb, el qual aporta també informació de caire temporal. Precisament una font de confusió en l'estudi de les categories de Temps i Aspecte ve de les complexes interrelacions entre la gramàtica i el lèxic. Els lexemes verbals també contribueixen a l'aspecte de l'oració. Tal com diu Smith (1986), l'aspecte de l'oració prové de la conjunció de l'aspecte de la perspectiva adoptada (o aspecte gramaticalitzat) així com de l'aspecte de la situació (o distinció semàntica de tipus temporal que caracteritza el lexema verbal). Certament, els verbs es diferencien en relació amb el seu significat inherent i, en conseqüència, apareixen en contextos diferents; mentre que el verb córrer admet l'argument durant dues hores, aquest mateix argument seria semànticament anòmal amb el verb morir.

Es generalment acceptat per la teoria lingüística que hi ha una distinció entre verbs d'estat i verbs d'activitat (o de no-estat), binomi fonamentat en la distinció ontològica i independent de la llengua entre situacions estàtiques i situacions dinàmiques. Vendler (1967) proposà una classificació que ha estat àmpliament acceptada.

A. SITUACIONS ESTÀTIQUES.

Descriuen qualitats o situacions que no sofreixen canvis al llarg del temps, és a dir que són estables.

Si no se'n provoca l'acabament, són situacions que tenen durada (Aksu, 1978). Si dividim la situació en fases (entenent per fase qualsevol punt o segment de la situació en un moment determinat de la seva durada) les fases seran idèntiques. (Comrie, 1976).

B. SITUACIONS DE NO-ESTAT O DINÀMIQUES.

Descriuen situacions que necessàriament comporten un canvi, en el sentit que les diferents fases d'una situació són diferents les unes de les altres. Són situacions que demanen un input continu d'energia per tal que continuïn. (Aksu, 1978, p.3 i Comrie, 1976, p.49)

Fel que fa als verbs dinàmics Vendler distingeix entre

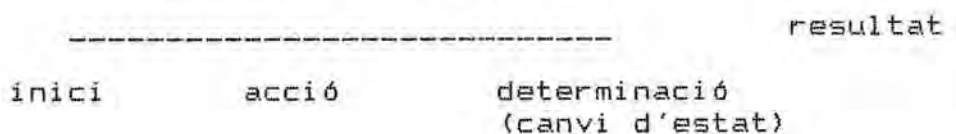
a) Situacions de canvi d'estat, les quals es refereixen a situacions que comporten una transformació per la qual un objecte canvia d'estat i arriba a un estat final. Es una situació que implica un punt terminal inherent.

Ara bé, segons com es relacionen el procés de canvi i l'estat final es podrà parlar de situacions puntuals (o verbs de realització) on van tan junts que un cop la situació comença ja no es pot deturar, o bé de situacions duratives (o verbs de consecució), quan poden ésser interrompudes abans d'arribar al seu acabament.

b) Situacions d'activitat, les quals descriuen situacions que impliquen una transformació, però no un resultat final. Són situacions, per tant, que poden continuar indefinidament o bé aturar-se en qualsevol moment.

Van Valin representa aquesta categorització de la manera següent:

Figura 3.3.
Representació de les característiques de l'acció
segons Van Valin (1987)

Les diferents situacions esmentades categoritzen diferents aspectes d'aquest diagrama (vegeu figura 3.3): els resultats condueixen als estats i l'inici i la determinació a les situacions puntuals.

Hem parlat, però, de situacions i no de verbs, ja que els verbs

no apareixen aïlladament sinó en contextos més amplis, els quals modifiquen el seu significat inherent. Els mateixos arguments del verb poden modificar-ne el significat: mentre que cantava és una situació dinàmica que no comporta un resultat final, cantava una cançó correspondria a un canvi d'estat.

3.1.4. Interaccions.

L'aspecte, tal com ha estat definit a l'apartat 3.1.2, pot reforçar o modificar la classe d'acció referida per un verb. Així, l'aspecte de l'oració està determinat per la interacció entre l'aspecte de la perspectiva (o aspecte gramaticalitzat) i l'aspecte que és propi al tipus de situació. Les situacions puntuals, per exemple, pel fet que no tenen una estructura interna, indiquen iteració quan són codificades amb formes imperfectives (estava picant, trencava). D'altra banda, es produeixen incompatibilitats: els estats, que implícitament comporten durada, canònicament no admeten formes progressives (*estic agradant, *estic sabent).

Això no obstant, tal com assenyala C.S. Smith (1986), el parlant és el qui determina l'aspecte de l'oració com a resultat d'imposar una determinada perspectiva a una situació. D'aquesta manera, per exemple, un estat pot ésser vist com un esdeveniment i, en conseqüència, pot ésser marcat progressivament. Molts parlants segurament estarien d'acord que les formes *està estimant i *està semblant serien gramaticalment acceptables en oracions com

- (A) ?Està vivint amb un home i n'està estimant un altre.
- (B) ?Com més va, més s'està assemblant a la seva mare.

Amb aquest argument s'explica que molts verbs d'estat puguin ésser codificats amb formes progressives estic vivint, estic pensant.

3.2. Funcions deíctica i discursiva del temps i l'aspecte.

De la crítica epistemològica que el model funcional-pragmàtic fa a les teories semàntico-gramaticals es deriven diverses consideracions en relació a les categories de temps i aspecte. En la definició proposada pel model semàntico-gramatical (vegeu apartat 3.1.1) es definia el temps com un mecanisme deíctic que permetia situar un esdeveniment en el continuïum temporal per referència en un altre; en els temps absoluts s'establí que el temps de referència era el temps de parla. Ara bé, les oracions no apareixen aïllades sinó en contextos més amplis. En el marc del discurs, quan fem referència a una seqüència d'esdeveniments -quan fem una narració-, l'ús dels temps gramaticals està regit pel temps en què s'expressa l'esdeveniment de la seqüència que s'ha erigit com a tema o focus, respecte del qual se seqüencien la resta d'esdeveniments. La presentació de la seqüència narrativa pot coincidir amb l'ordre natural en què s'han produït els esdeveniments, o bé pot alterar-se segons que en algun punt de la seqüència volguem referir-nos a un fet anterior. Així, a diferència de les oracions independents, en les narracions la referència temporal s'ancora en relació amb un temps establert en la mateixa narració respecte del qual s'orienten temporalment la resta d'oracions. Es per això que, en el discurs, "la dependència entre referències temporals es pot considerar un tipus d'anàfora"

(Smith, 1981, p.214, la traducció és nostra).

D'altra banda, pel sol fet d'atribuir als signes un valor indexical en el si de l'esdeveniment de parla, l'aspecte també és considerat una categoria deíctica. La mateixa definició de l'aspecte com a perspectiva espacio-temporal adoptada pel parlant en un context determinat (Smith, 1986) està d'acord amb aquesta concepció. Tal com diu Rafferty, "en el context, els significats aspectuals no són referencials o relacionals, en el sentit que no necessàriament reflecteixen la durada objectiva o la vinculació amb un estat/esdeveniment/activitat en el món real, sinó que reflecteix l'avaluació que fa el parlant de la relació entre un esdeveniment/estat/activitat i d'altres esdeveniments/estats/activitats en el discurs" (1982, p.66, la trad. és nostra).

Ara bé, en el moment que el parlant imposa una determinada perspectiva a un tipus de situació, el sistema de temps-aspecte del discurs queda restringit a unes determinades formes. Es a dir l'aspecte està regit per la mateixa estructura del discurs: "la funció nuclear [de l'aspecte] emana del mateix discurs i és, en certa manera, universal" (Hopper, 1982, p.4, la traducció és nostra). Aquesta funció consistiria a "cridar l'atenció del lector/oient cap als punts importants d'una història, un drama o una conversa i relacionar entre ells els estats/esdeveniments/activitats en el marc d'una unitat de discurs, fent que uns es destaquin i que els altres quedin en un segon pla" (Rafferty, 1982, p.66, la trad. és nostra). Es a dir, en termes de Hopper (1979), l'aspecte és un "un mecanisme de control". En aquesta línia, Fleishman (1985) planteja que els temps gramaticals tenen la funció d'organitzar el discurs narratiu; així mateix, Fayol (1982) i Dolz (1987) han assenyalat que els temps ajuden a diferenciar els diferents segments del text, les diferents fases de la superestructura, tal com ha estat descrita per Labov i Waletzky (1967).

Aquesta postura té els seus orígens en les propostes de Benveniste (1959) i Weinrich (1964/1968), els quals mantenen que els temps verbals tenen un funcionament específic segons els tipus de textos. Aquests autors assenyalen que la funció dels temps en la narració és donar relleu versus situar en segon pla els esdeveniments que conformen el text. Aquesta hipòtesi parteix de l'observació que en un discurs hi ha uns esdeveniments són més centrals que d'altres; en termes perceptuals hi ha situacions que conformen la figura i d'altres el fons: "En el primer pla trobem els esdeveniments més importants d'una narració, les passes més importants d'un procediment, els punts centrals d'una exposició, els personatges o entitats principals d'un episodi. El segon pla inclou esdeveniments no tan importants, procediments subsidiaris, aspectes secundaris, descripcions, elaboracions, digressions i coses o personatges menors" (Wallace, 1982, p.208, la traducció és nostra). La diferència entre els dos plans té a veure amb la seqüencialitat; el primer pla conforma l'esquelet del discurs, mentre que el segon aporta informació de suport. S'ha hipotetitzat que universalment els aspectes perfectiu i

imperfectiu estan associats als primers i segons plans respectivament, i que aquesta seria la seva funció primària.

A més a més de l'aspecte, hi ha també altres mecanismes de primer pla i de segon pla. En el quadre 3.1 es resumeixen les propostes de diferents autors (Hopper, 1979, 1982; Wallace, 1982; Weinrich, 1964/1968).

Quadre 3.1
Mecanismes d'estructuració del discurs.

Primer pla: Perfectivitat

Definició:
Primer pla de la narració
Seqüència d'esdev. principals
(ordre icònic)
Esquelet del discurs
Esdeveniments indispensables
per a la narració.

Correlaciona amb:

- verbs puntuals
- verbs dinàmics
- verbs cinètics

Aporta informació "realis"

Mecanismes de Primer pla
(P.P.)

Clàusules principals

Informació vella en posició
pre-verbal

Ordre V(S)-VD: es pressuposen
els subjectes, la informació
nova es troba en el predicat
(O).

No hi ha canvis de subjecte
Esdeveniments transitius

El material del PP és més
sobresortint

- humà
- animat
- noms propis
- singulars
- concrets

Segon pla: Imperfectivitat

Definició:
Segon pla de la narració
Informació de suport o
subsidiària:
-comentaris
-ampliacions
-descripcions
-motius
-actituds
-activitats simultànies o
concurrents als
esdeveniments principals

Correlaciona amb:

- verbs d'estat
- verbs duratius
- iteratius

Aporta informació "irrealis"

Mecanismes de Segon pla
(S.P.)

Clàusules subordinades:

- subjuntius
- optatius
- formes modals

Informació nova en posició
pre-verbal

Ordre SV (subjectes nous,
canvis de temes)

Varietat de temes

Esdeveniments intransitius

El material del SP és menys
sobresortint

- no humà
- inanimat
- noms comuns
- no singulars
- abstractes

-definites
-referencials
-comptables
-no terceres persones

-indefinites
-no referencials
-incomptables
-terceres persones

Els mecanismes de PP i de SP són, doncs, un conjunt de nocions que s'organitzen en funció de la seva rellevància perceptual i que determinen l'organització micro i macro-sintàctica. Així doncs, en el discurs, temps i aspecte no són compartiments tan separables. Els temps gramaticals, és a dir la conjunció de Temps i aspecte en el verb, deixen de tenir com a funció primària la significació pròpiament temporal i passen a ésser mecanismes de cohesió del discurs. En el text, "hi ha una falta sorprenent de correspondència entre temps verbal i referència temporal" (Stubbs, 1983/1987, p.40, la traducció és nostra).

Hi ha, però, també altres restriccions discursives al marge d'aquests mecanismes. Determinades regles -encara no especificades per la lingüística- fan que l'aspecte estigui constrenyit per les fases de la narració: l'aspecte incoatiu (i.e. s'adorm) sovint no pot iniciar un text ja que pressuposa un esdeveniment previ respecte del qual marca la incoació a un nou estat; així mateix, sovint un esdeveniment duratiu (i.e. i després està dormint) al final d'una història no es marcaria amb formes progressives, sinó que la necessitat de cohesionar el discurs faria que adoptéssim una perspectiva diferent (i.e. i després es posa a dormir, en què es marquen els aspectes incoatiu i puntual)¹.

Resumint, des de la perspectiva pragmàtica s'han qüestionat les definicions de temps i aspecte com a categories independents de context. Així mateix, en oposició al model semàntic, hem presentat la categoria aspecte com una categoria deíctica en tant que és concebuda com una perspectiva que pren el parlant en referir-se a un esdeveniment. Finalment, en front de les propostes fetes des de les gramàtiques d'oracions, hem ressaltat el fet que els temps gramaticals contribueixen a l'organització del discurs.

---

¹Per a aquest darrer punt ens remetem a Karmiloff-Smith (1985).

4. El sistema de referència temporal en català i castellà.

Els mitjans lingüístics que el català i el castellà fan servir per situar en el Temps així com per marcar la perspectiva aspectual pertanyen tant a l'àmbit del lèxic com al de la gramàtica i permeten una gran diversitat de distincions semàntiques. En aquesta exposició pretenem solament tractar aquells aspectes d'aquests sistemes lingüístics que són rellevants de cara a la nostra investigació ulterior, i deixarem que el lector recorri a la seva competència en català i en castellà per completar la nostra descripció.

Hem estructurat la descripció en dos blocs: el verb, que gramaticalitza la localització temporal, i el lèxic, que constitueix un mecanisme de localització molt més precís. En tots dos blocs distingirem el subsistema temporal de l'aspectual.

4.1. El verb.

4.1.1 Morfologia.

Tal com McShane et al. (1986) indiquen el verb és una de les àrees més complexes del lexicon, ja que aporta una gran varietat d'informació. Com hem vist en el capítol anterior, el verb és, en un gran nombre de llengües, el mecanisme per excel·lència d'expressió de la referència temporal mitjançant el seu sistema de temps gramaticals. A més dels temps (que seran tractats a l'apartat 4.1.2.1), el verb inclou altres categories com el mode i la veu. La modalitat codifica l'expressió lingüística de les actituds subjectives del parlant en relació a l'esdeveniment referit. Tant el català com el castellà distingeixen diferents modes (vegeu Marvà, 1968; Jané, 1968): tres modes no personals, infinitiu, gerundi i participi, i quatre de personals, l'indicatiu (o mode de la realitat perquè assenyala existència objectiva en el nostre pensament), el subjuntiu (o mode de la irrealitat, assenyala existència subjectiva), l'imperatiu (o mode dels comandaments) i el condicional (o mode de la possibilitat). La veu -activa o passiva- és un mecanisme indicador de perspectiva, pel qual es focalitza bé el subjecte bé el pacient de l'acció; la veu passiva té forma perifràstica (ésser+Participi Passat).

Els temps gramaticals del català i el castellà estan organitzats morfològicament en tres conjugacions, segons que presentin el tema en a, e o i. Per a totes tres conjugacions hi ha uns verbs típics, els paradigmes dels quals es formen quasi mecànicament, arrel verbal a part. D'altres verbs presenten paradigmes que s'allunyen del que determinen les conjugacions a les quals pertanyen. Cadascuna de les conjugacions presenta temps gramaticals simples i compostos per als diferents modes.

4.1.2. Sintaxi i semàntica.

4.1.2.1. Els temps gramaticals.

Hi ha dues qüestions que ens interessin i que tenen a veure amb

la relació entre temps gramatical i Temps real.

En primer lloc, els temps gramaticals en català i castellà expressen la representació temporal així com la representació de determinades característiques de l'acció; és a dir expressen simultàniament referències temporals i aspectuals, encara que presenten asimetries. Pel que fa a l'aspecte, estableixen les oposicions perfectiu versus imperfectiu¹, progressiu versus no progressiu i perfecte versus no perfecte², per a tots els modes.

L'oposició perfectiu i imperfectiu s'estableix només per al temps passat, de la qual cosa sorgeixen el pretèrit perfet/pretérito indefinido, en català i castellà respectivament, i l'imperfet. D'altra banda, les formes simples s'oposen a les perfectes en tots els temps (per exemple, present versus pretèrit indefinit/pretérito perfecto, en català i castellà respectivament; condicional simple versus condicional compost). Les formes perfectives i imperfectives del passat també contraposen les formes simples a les perfectes (pretèrit perfet/pretérito indefinido versus pretèrit anterior, formes perfectives, i pretèrit imperfet versus pretèrit plusquamperfet, formes imperfectives). Finalment, tots els temps simples i perfectes (ja siguin perfectius o no) tenen els seus corresponents temps progressius, formats amb el verb

---

¹Tal com Dietrich (1983) exposa, malgrat que aquesta terminologia coincideix amb la de les llengües eslaves, en les llengües romàniques presenta característiques diferents. "En les llengües eslaves aquesta oposició fa referència a l'acompliment objectiu de l'acció, mentre que en les llengües romàniques no es pot deduir únicament dels temps verbals si l'acció està acabada o no" (Dietrich, 1983, p.197, la traducció és nostra). Es a dir, en les llengües romàniques les formes perfectives poden referir-se a accions acabades o a inacabades (i.e. vaig conèixer); així mateix, no és una oposició gramatical i, per tant, d'expressió obligada.

² Seguint les propostes de Comrie (1976), diferenciem entre perfectiu i perfecte. Mentre que amb el perfectiu fem referència a una acció en la seva totalitat, amb el perfecte al·ludim a una situació anterior que té efectes en una d'ulterior. Aquesta última pot correspondre al present (pretèrit indefinit/perfecto), però també al passat (ex. pretèrit plusquamperfet) i al futur (ex. futur perfecte). És per això que l'aspecte de perfecte presenta diferències importants en relació a la resta d'aspectes, perquè no diu res de la situació mateixa, sinó que relaciona un estat amb una situació precedent, és a dir expressa la relació entre dos punts en el temps (per a una discussió més detallada, vegeu Comrie, 1976). Ara bé, pel fet que la perfecció de l'acció comporta anterioritat temporal, les formes perfectes s'han traduït en "temps" del verb. En català i castellà el principal significat dels temps perfectes és el d'anterioritat temporal (vegeu Real Academia, 1981, i Badia, 1980).

estar+participi passat. Això no obstant, les formes no progressives no exclouen un significat progressiu. D'altra banda, com hem assenyalat, aquestes distincions aspectuals no sempre són simètriques. La distinció perfectiu-imperfectiu del passat no té un equivalent per als temps de futur; el futur simple té un significat perfectiu, però, en canvi, pot considerar-se des de la perspectiva imperfectiva mitjançant les formes de futur progressives.

Observem, doncs, que totes dues llengües combinen distincions aspectuals (d'aspecte de la perspectiva i d'aspecte de la situació) que podrien semblar incompatibles, com és el cas per exemple de les combinacions entre situacions puntuals i formes imperfectives o progressives, o de la combinació de l'aspecte perfectiu i el progressiu. En aquests casos, es produeixen interferències o alteracions del significat: per exemple, la combinació entre puntualitat (verbs de consecució) i progressivitat o imperfectivitat comporta iteració (estava picant, trencava); la combinació entre duració (estats o activitats) i perfectivitat expressa anterioritat de la perfecció sense, però no impedeix la seva continuïtat temporal (vaig saber la notícia). Així mateix trobem verbs que difícilment admeten determinades formes: molts verbs d'estat no són gramaticalment correctes amb les formes progressives, ja que la progressivitat inclou un component dinàmic (i.e. *està sabent)³.

En les relacions entre temps real i temps gramaticals hi intervé també una altra variable: que els temps siguin absoluts o relatius. Malgrat que tots els temps són relatius per naturalesa, com hem dit a l'apartat 3.1.1, són considerats temps absoluts aquells que permeten considerar l'acció directament des del present, el qual s'erigeix com a centre deíctic, i temps relatius aquells que, mitjançant un altre verb o un adverbi, localitzen la situació en l'eix temporal en relació amb un altre punt del continuum. En català i castellà hi ha quatre temps absoluts: el present, el pretèrit perfet/indefinito, el pretèrit indefinit/perfecto i el futur simple. La resta de temps simples i compostos de tots els modes (tret del indefinit/perfecto de l'indicatiu) són relatius. Això no obstant, els temps absoluts poden comportar-se com a relatius ("sortiràs quan acabaràs") i els relatius com a absoluts ("es quanyaven bé la vida", "volia demanar-li un favor"⁴).

En el cas dels temps relatius, els temps arriben a perdre la seva significació bàsica. Així mateix, llevat del mode indicatiu, per a la resta de modes és difícil distingir els valors temporals

---

³Per a la definició dels components semàntics de les formes progressives vegeu Comrie (1976); això no obstant, remetem el lector a les consideracions fetes a l'apartat 3.1.4.

⁴ Aquest exemples han estat extrets de Badia, 1980, p.430 i 421.

dels modals; en català i castellà els temps del mode subjuntiu poden referir-se tant al passat com al futur (p.e. tant de bo que tornesssin demà, Badia, 1980, p.441). D'altra banda, en el cas dels relatius, la distinció entre referència temporal i aspectual es difumina. Es difícil distingir què té de temporal i què d'aspectual, i.e., el plusquamperfet, el qual, en termes temporals, assenyalava un punt anterior a un altre punt en el passat, per això mateix és aspectualment perfecte, i, a més, és perfectiu, malgrat formar-se amb una forma imperfectiva.

A continuació volem fer esment dels significats més usuals d'alguns dels temps gramaticals més utilitzats en totes dues llengües. Amb l'indefinit, el català codifica accions passades i perfectes que es relacionen amb el moment present, bé perquè es tracti d'accions del passat immediat, bé perquè l'acció s'hagi realitzat en un període que encara no ha acabat (accions que han transcorregut durant el mateix dia, el mateix mes, el mateix any, etc.); es fa servir també per expressar accions passades els efectes de les quals encara perduren (significat anomenat de "rellevància present"). Es diferencia del pretèrit perfet per la relació amb el moment present que caracteritza l'indefinit. El català es recolza en una línia divisòria natural ("el mateix dia") per marcar la distinció passat llunyà-passat recent. El castellà en aquest aspecte és més ambigu; una situació del passat recent pot marcar-se amb el pretèrito indefinido o bé amb el perfecto. En aquest sentit, cal remarcar que un nombre molt elevat de castellano-parlants residents a Catalunya fan servir el patró del català. Tret d'aquesta diferència, el temps perfecto i indefinito del castellà tenen els mateixos significats que les seves formes equivalents en català (indefinit i perfet, respectivament).

L'imperfet, en totes dues llengües, és semànticament molt complex. Té valor de present respecte del perfet ("va venir un X que portava un Y"), i valor de passat respecte del present ("deia que tens raó"), tot situant l'acció en segon pla. Acostuma a ésser un temps relatiu, malgrat que ocasionalment pot ésser absolut (tots els seus amics es quanyaven bé la vida²).

Pel que fa al futur, representa, tant en català com en castellà, la gramaticalització d'una intenció o un objectiu. Codifica accions tant del futur llunyà com del futur immediat. Per referir-se al futur immediat, el castellà, a més, disposa d'una forma perifràstica formada amb el present del verb anar+a+infinitiu, amb la qual es fa referència a "una acció que comença a efectuar-se, ja sigui en la intenció, ja sigui en la realitat objectiva" (Real Academia, 1981, la traducció és nostra). Aquesta perífrasi té un ús més restringit en català, en què té un significat incoatiu estrictament lligat a la realitat objectiva i no intencional (*aquest estiu vaig a anar de vacances).

---

²Exemple extret de Badia, 1980, p.420.

D'altra banda, el significat prototípic d'un temps pot ser expressat mitjançant una altra forma verbal. El futur típicament expressat amb el futur simple pot ésser substituït pel present, que també pot fer-se servir com a forma de passat ("present històric").

4.1.2.2. Les perífrasis⁶.

El català i el castellà a més de gramaticalitzar els aspectes perfectiu i imperfectiu, gramaticalitza també altres distincions semàntiques, mitjançant les perífrasis. Les perífrasis no tenen un caràcter temporal, sinó modal o, el que aquí ens interessa, aspectual.

Entenem per perífrasi aquella forma verbal que està regida per una altra que funciona com a auxiliar, de manera que aquest perd el significat que té com a verb independent. Podem classificar les perífrasis en tres grans grups: les d'infinitiu, que en general tenen un valor progressiu i que miren cap al futur; les de gerundi, que tenen un valor duratiu i que miren cap al present; i les de participi, que tenen un valor terminatiu o perfectiu que les orienta al passat. (Vegeu Badia, 1980, Real Academia, 1981).

D'entre les perífrasis amb caràcter aspectual més corrent en totes dues llengües trobem les que tenen un significat incoatiu com començar a, anar a (vegeu apartat 4.1.2.1), les que signifiquen reiteració, tornar a, consecució, aconseguir. L'aspecte duratiu es gramaticalitza amb diversos auxiliars: estar, anar, venir, seguir, seguits de gerundi. Finalment, el català i el castellà gramaticalitzen els aspectes completiu (acabar de), cessiu (parar de) i cumulatiu (arribar a).

4.2. El lèxic⁷.

Per fer referències temporals i aspectuals, el català i el

---

⁶Ens referim en aquest apartat a les perífrasis amb valor semàntic propi. També es consideren perífrasis els temps compostos, el mateix pretèrit perfet del català en la seva forma col.loquial, les formes progressives, les formes de futur immediat amb anar+a+inf., així com les construccions en veu passiva.

⁷Incloem aquí tota marca temporal que no repercuteix en l'estructura gramatical i que, en conseqüència, no té un caràcter obligatori (Comrie, 1985). D'altra banda, n'excloem les distincions temporals pròpies de la semàntica verbal (en relació amb aquesta qüestió adreçem el lector a l'apartat 3.1.3).

castellà disposen d'altres mecanismes al marge dels temps gramaticals. Ens referim a la informació que aporten els adverbis o locucions adverbials i els sintagmes preposicionals.

Quant a les referències temporals, el lèxic, i les expressions lexicals en general, tenen un caràcter més precís de localització temporal. D'acord amb la classificació general de Van Eynde (1987) i de Berman i Slobin (1986) podem distingir entre adverbis relacionals i situacionals. Els relacionals situen la referència temporal respecte d'un altre interval; quan aquest interval correspon al temps de parla, els adverbis són anomenats deíctics, quan la dependència temporal s'estableix respecte del temps referit per la clàusula precedent o dominant són anomenats anafòrics. Són adverbis deíctics ahir, ara, la setmana que ve, aviat, aguest mes; són anafòrics dies després, aquell any, en aquell moment. Els adverbis situacionals situen un esdeveniment en el continuum temporal sense una referència implícita o explícita a un altre interval; en són exemples els diumenges, a l'estiu, a la nit, després de dinar. D'altres partícules temporals són els marcadors de seqüència primer, mentrestant, al final, les connectives que introdueixen subordinacions tan aviat com, després que, i les que introdueixen interrogacions quan?. En alguns casos, les expressions adverbials temporals són, a l'ensens, marcadors aspectuals. Per exemple, l'expressió al final en alguns contextos pot ésser una marca de seqüència i, així mateix, estar marcant un aspecte consecutiu.

Finalment, en català i castellà, amb les expressions lexicals es fan una gran quantitat de distincions aspectuals. D'altra banda, una mateixa expressió pot marcar diferents aspectes segons els contextos; ja està pot indicar completesa o bé consecució d'un objectiu, una altra vegada pot indicar iteració o recurrència, ja pot assenyalar imminència o perfecció. D'altres marques aspectuals són prou (cessament), sempre (genèric), ara (imminència), tota l'estona (durada o protractió).

5. El desenvolupament de la referència temporal.

Com hem esmentat en el capítol 2, un dels camps en què els diferents models han intentat donar suport a les seves explicacions ha estat el de l'adquisició de les marques verbals de temps. En aquest sentit, s'han intentat establir paral·lelismes forma-significat, tot atribuint als temps gramaticals un valor aspectual. En aquest capítol, ens proposem fer una revisió històrica d'aquests estudis, així com de les propostes alternatives que rebutgen la mediació semàntica en l'adquisició de les marques temporals.

5.1. Els temps com a marcadors d'aspecte.

Arran de la formulació de la hipòtesi cognitiva, plantejada per Piaget (vegeu capítol 2), a finals dels anys 60 i començaments del 70, diversos estudis intentaren explicar l'emergència i ús de les marques de temps en funció del desenvolupament cognitiu. Cromer (1968), en un estudi logitudinal de les produccions de dos dels infants estudiats per Brown (1964), observà que els factors cognitius limitaven la producció de les formes gramaticals i d'elements lèxics de referència temporal. Per a Cromer, cap als 4;5, l'infant comença a ésser capaç "d'alliberar-se de la situació immediata i de l'ordre real dels esdeveniments" (1968, p.164, la traducció és nostra), cosa que explica pel desenvolupament d'habilitat cognitiva de descentració (Cromer, 1971) en els termes proposats per Piaget i Inhelder (1948). Paral·lelament, Ferreiro (1971), en un estudi experimental amb nens de 4 a 9 anys, observava que l'expressió de relacions temporals com la seqüencialitat i la simultaneïtat depenia del desenvolupament de les nocions operatòries corresponents (i.e. seriació, reversibilitat).

Això no obstant, diversos estudis descriptius realitzats fins llavors (Stern i Stern, 1907, 1928, per a l'anglès; Guillaume, 1927, per al francès; Leopold, 1939, 1947; Gregoire, 1947, per al francès; entre d'altres) havien situat l'emergència de determinades formes verbals entre els 2 anys i els 3. En conseqüència, es plantejà quina és la funció de les primeres marques temporals, especialment quina funció tenen les primeres marques verbals. Bronckart i Sinclair (1973) i Bronckart (1976) foren els primers a confirmar la hipòtesi plantejada per Werner i Kaplan, segons la qual "abans de referir-se a nocions ordinals de temps (passat, present, futur) els infants fan distincions aspectuals" (1963, p.97, la trad. és nostra). Bronckart i Sinclair (1973), a partir d'elicitacions de descripcions d'accions passades amb nens de 2;11 a 8;4 anys de parla francesa, suggeriren que l'ús dels temps gramaticals està regulat per les característiques internes de l'esdeveniment. Afirmaren que els infants més joves, inicialment, fan servir els temps de passat (passé composé) per descriure accions amb un objectiu o un final clars, focalitzant el resultat final de l'acció, i no és fins als 6 anys que els utilitzen amb una funció temporal. Així mateix, Antinucci i Miller (1976) estudiaren l'ús de les formes de passat en nens italo-parlants de 1;6 a 2;6 i observaren que l'ús de les

formes de passat depenia del tipus d'esdeveniment: les formes de passat perfectives (passato prossimo) s'usaven més freqüentment amb esdeveniments de canvi d'estat, mentre que els estats i les activitats es marcaven imperfectivament. Per a aquests autors, mercès al canvi d'estat visible d'un objecte i a la percepció consegüent de l'estat resultant present, l'infant pot arribar a coordinar -i més endavant ampliar- els punts inicial i final de la transformació i, en conseqüència, construir la noció de passat. Des d'un punt de vista piagetia, parlar dels fets passats és essencialment un problema cognitiu de representació de l'esdeveniment no-present, a la qual cosa l'infant no té accés fins a l'estadi pre-operacional. En paraules d'Antinucci i Miller,

"Tal com Piaget ha indicat [...] la construcció de la dimensió temporal té les seves arrels en la coordinació pràctica dels esquemes sensorio-motors, en els quals la primera és una condició per a la segona o la segona és un resultat de la primera. Per tant, sembla raonable que, en els inicis, l'infant sigui capaç de representar-se i codificar esdeveniments passats en aquelles situacions en què aquesta coordinació pràctica concreta és present. Això proporciona al nen un suport que el condueix de l'estat present, observable, d'un objecte a la representació de l'esdeveniment anterior en què aquest objecte està implicat". (1976, p.183, la traducció és nostra)

En aquesta mateixa línia, Aksu (1978) estudià l'adquisició de les formes -di i -mis en nens turcs entre els 21 mesos i els 30. En turc, totes dues flexions informen de temps passat (Temps) quan l'esdeveniment ha estat completat (aspecte); -di és la forma usada per a aquells esdeveniments que han estat experimentats directament i, per tant, fa referència tant al procés com a la perfecció, -mis expressa l'experiència indirecta i, pel fet d'ésser una forma perfectiva, té l'efecte d'estativitzar el verb. Aksu (1978) observà que la partícula -di és anterior en el temps a la partícula -mis, cosa que explicava per la diferent complexitat semàntica d'aquestes partícules en turc, les quals són similars en termes de complexitat morfològica. Assenyala que primer apareix la partícula -di en referència a esdeveniments puntuals i que, cap als 25 o 26 mesos, apareixen els primers usos espontanis de -mis, sempre referits a esdeveniments estàtics. Segons Aksu, l'ús d'aquestes formes és sistemàtic, malgrat el model adult: l'infant imita -mis quan la forma adulta inclou un verb d'estat, però canvia a -di quan inclou un verb de canvi d'estat, estratègia que sovint el porta a cometre errors. Així mateix, observà que si bé -di, inicialment, té un valor perfectiu respecte d'un esdeveniment ocorregut en el passat immediat, posteriorment l'infant el regularitza a situacions del passat remot. Així, igual com Antinucci i Miller, per a Aksu l'infant adquireix el sistema de temps gramaticals com a resultat de la diferenciació progressiva entre procés i resultat. L'infant, inicialment centrat en l'ara-i-aquí, fa servir els temps gramaticals per marcar l'estructura interna dels esdeveniments,

en relació amb els seus límits. D'altra banda, Aksu se situa en la línia de la versió dèbil de la hipòtesi cognitiva en defensar que el nen fa una anàlisi semàntica d'aquestes partícules, a mesura que descobreix noves funcions.

Més recentment, Bloom, Lifter i Hafitz (1980), per a l'anglès, Stephany (1981), per al grec, Berman (1984, 1985), per a l'hebreu, Jacobsen (1986) per a l'espanyol de Perú, confirmant els resultats de Gili Gaya (1972) amb infants espanyols, han donat suport a la hipòtesi que l'aspecte és ontogenèticament més bàsic que el Temps i que, per tant, els temps gramaticals no són usats amb el valor deíctic que els caracteritza.

L'anterioritat de l'aspecte abans que el temps ha estat també confirmada en estudis de naturalesa diferent. Així Meisel (1985) ha observat que la distinció estat versus no-estat (en la terminologia de Vendler, 1967) regeix l'emergència dels temps gramaticals en infants bilingües francès-alemany entre els 12 mesos i els 3;6 anys d'edat. Andersen (1986, 1987) manté que, en l'adquisició d'una segona llengua (anglès L1, espanyol de Puerto Rico L2) en infants entre 7 i 16 anys, la semàntica dels verbs determina l'ús dels temps de passat. Aquesta mateixa hipòtesi s'ha utilitzat per explicar els processos de simplificació i pèrdua de llengua en adolescents de segona generació d'immigrants mexicans a Los Angeles (Silva-Corvalán, 1986, 1988).

Aquests estudis, en darrer terme, donen suport a la posició slobiana segons la qual determinats significats s'expressen primer mitjançant determinades formes per una rellevància de significats. Per a Slobin, els significats inicials sobre els quals es construeix la Gramàtica Infantil Bàsica s'ordenen segons una jerarquia d'accessibilitat, de manera que determinades nocions resulten més sobresortint que d'altres, i, a més a més, existeixen en un espai de similitud, en el qual les nocions s'ajunten per "afinitats" i "proximitats". Segons Slobin, una de les nocions que ocupen un alt lloc en la jerarquia és la noció de resultat o canvi d'estat d'un objecte, la qual, en la Gramàtica Infantil Bàsica, és marcada ben aviat ja que és directament rellevant per a les marques de perfectivitat: "Les nocions de perfectiu i imperfectiu -en termes lingüístics nocions d'aspecte verbal- no només són molt accessibles per als infants sinó que també són tan properes als significats mateix del verb que els infants aprenen sense dificultats a combinar el significat i l'aspecte del verb en una forma única, aprenent fàcilment formes separades per a aspectes separats" (Slobin, 1984, p.52, la trad. és nostra). D'aquesta manera, Slobin recull la proposta del model verbal adult de Woietschlaeger segons el qual "el sufix aspectual està més a prop de l'arrel que el sufix temporal" (1976, p.13, citat per Bloom et al. 1980, p.407, la trad. és nostra) i la reformula com principi sintàctic general,

P.O. RELLEVANCIA: "Si dues paraules funció o més s'apliquen a una paraula de contingut, intenta col·locar-los de manera que com més rellevant sigui el significat d'una paraula

funció per al significat de la paraula de contingut, més a prop estigui de la paraula de contingut. Si observes que una Noció és marcada en diversos llocs, primer marca-la només en la posició més propera a la paraula contingut per al significat de la qual és rellevant". (Slobin, 1985, p.1238)

Amb aquest principi se justifica la incorporació al sistema gramatical per mitjà del significat. Com a complement a la hipòtesi sobre l'anterioritat de l'aspecte, es proposa que, al llarg del desenvolupament, es produeix una evolució del significat de les formes verbals fins a atribuir-los el valor temporal deíctic que tenen en el llenguatge adult.

5.2. Temps i aspecte, sistemes independents.

Weist et al. (1984), Weist (1986), han qualificat de pre-formista la hipòtesi que defensa l'anterioritat de l'aspecte abans que el temps, i li han atribuït el nom d'Hipòtesi del Temps Defectiu, en el sentit que no s'atribueix a la morfologia verbal inicial el valor deíctic que té en el llenguatge adult. D'una banda, proposen que els infants construeixen el sistema de temps gramaticals i l'aspectual simultàniament. De l'altra, qüestionen que els infants, en el segon any de vida, no estinguin cognitivament capacitats per a manejar nocions temporals.

El treball de Weist i col.laboradors es basa en un bon nombre d'estudis, els quals, contràriament als estudis abans esmentats, han defensat que els infants fan servir els temps verbals de passat en referència a esdeveniments situats més enllà de l'ara-i-aquí. Halliday (1975), Harner (1976, 1981), Sachs (1977, 1983), Stoel-Gammon i Cabral (1977), han assenyalat que els infants intenten ben aviat fer referències a objectes i esdeveniments absents de la situació d'enunciació. Així mateix han observat ja entre els 2;5 i els 3 anys fan servir la morfologia verbal per marcar relacions d'anterioritat i posterioritat.

Kuczaj (1977) estudià l'emergència dels temps verbals de passat en infants anglesos de 2;6 a 5;6 i observà que ja als 30 mesos els temps gramaticals són usats per significar temps passat. Per a Kuczaj, els infants tracten, inicialment, els items lèxics de manera independent i global, és a dir fan servir formes lèxiques flexionades però independents les unes de les altres. Així, els infants utilitzarien, per exemple, menja, menjava i menjat i no s'adonarien que són variacions d'una mateixa arrel. Posteriorment, seguint un procediment inductiu, per analogia, descobririen l'existència de regularitats en l'ús de les flexions cosa que derivaria en la formació de categories, en aquest cas de la categoria verbal. D'aquesta manera, Kuczaj, en el marc de les propostes defensades per Maratsos i Chalkley (1980), rebutja que les flexions verbals emergeixin mercès a una mediació semàntica. Malgrat que aquest autor no ho expliciti clarament, de la seva postura es deriva que el nen i la nena construeixen el sistema aspectual i temporal simultàniament. Aquesta postura ha estat corroborada recentment per McShane et al. (1986). Aquests autors

replicaren els experiments de Bronckart i Sinclair amb infants anglesos de 3 anys, 4 i 5, i qüestionaren l'afirmació que les variables aspectuals situacionals determinessin les flexions verbals a usar. En comptes, plantejaren la possibilitat que l'ús de les formes perfectives o imperfectives depengués, més que de factors externs, de factors interns al mateix llenguatge. Així, en la línia de Kuczaj, proposaren que l'ús de les flexions depèn de criteris distribucionals. En un dels pocs experiments sobre comprensió que s'han dut a terme en aquest àmbit, observaren que els infants de 3 anys no usaven les formes imperfectives-progressives en funció del tipus d'acció, sinó en funció del tipus d'estructura oracional: preferien la forma -ing quan el context lingüístic no era paradigmàtic, però optaven per la forma -s quan el context lingüístic era paradigmàtic¹. Tant Kuczaj (1977) com McShane (1986) entenen que el sistema lingüístic és autònom del sistema cognitiu i, en conseqüència, que les categories lingüístiques es desenvolupen sense "un input del sistema cognitiu" (McShane, 1986, p.293).

Així mateix, Smith (1980) ha defensat que els infants fan servir la morfologia verbal inicial per marcar Temps i aspecte simultàniament. Smith, basant-se en les dades aportades per diversos estudis longitudinals (Cromer, 1968; Kuczaj, 1976; Halliday, 1975; Stoel-Gammon i Cabral, 1977; Sachs, 1977; Harner, 1976; Herriot, 1969, en l'ordre citat per l'autora), observa que els infants usaven la flexió de passat per referir-se tant a esdeveniments perfectius com imperfectius. En una rèplica al treball de Bronckart i Sinclair (1973), realitzat conjuntament amb Di Paolo (1978) amb infants anglesos de 4 a 6 anys d'edat, ja havien observat que els infants anglesos usaven el temps passat tant en l'aspecte progressiu com en el simple; així, malgrat que semblava haver-hi una correlació entre l'aspecte i el tipus d'esdeveniment, aquesta no era una correlació necessària. D'altra banda, Smith planteja que molts dels estudis que han defensat l'anterioritat de l'aspecte han confós perfectivitat amb passat. Remarca que els infants ben aviat fan servir la morfologia verbal per referir-se a esdeveniments del passat llunyà. Per a Smith, la diferència entre el sistema adult i el del nen rau en el fet que el sistema infantil és més restringit. Utilitza la terminologia de Reichenbach (1947) per caracteritzar el sistema de temps gramaticals de l'infant. Proposa que, mentre que l'adult diferencia entre Temps de Parla (TP), Temps de l'Esdeveniment (TE) i Temps de Referència (TR) -és a dir la seva orientació temporal no és fixa i és capaç d'establir dependències temporals de més d'un tipus-, el sistema de l'infant diferencia solament TP

---

¹McShane considerava que el context lingüístic era paradigmàtic quan "el verb es trobava en un lloc de l'oració en el qual s'esperaria trobar un verb. Anava precedit d'un agent animat (algú), i estava adequadament flexionat" (1986, p.299); en canvi, considerava no-paradigmàtic aquell context lingüístic en el qual "no s'especificava l'agent i el tipus d'oració (...) tendria a estar reservat a un nom" (op cit. p.299).

i TE, a més de les relacions de simultaneïtat i seqüència; per als infants parlar del passat és parlar d'un temps que precedeix el TP, és, doncs, un sistema orientat al present (TP).

Les dades de Weist et al. (1984) corroboren les dades observades per Smith (1980). En un estudi longitudinal amb infants polonesos entre 1;7 i 2;2, observaren que, des de l'aparició dels primers temps gramaticals, els infants es referien a situacions dinàmiques amb temps de passat. Assenyalaren que els contrastos aspectuals emergeixen simultàniament als contrastos temporals: tots els infants per ells estudiats contrastaven les formes de passat imperfectives amb les de passat perfectives, confirmant les dades observades per Smoczynska (1985). Finalment, Weist et al. (1984) observaren que els infants feien comentaris en relació a situacions anteriors, és a dir feien referències deíctiques al passat. Aquestes dades, confirmades en un estudi experimental amb nens de 2;4 a 3;11, els portaren a concloure que en els estudis anteriors s'havia confós la preferència per determinades formes amb la capacitat per codificar determinades distincions.

A nivell conceptual, Weist et al. (1984) reinterpreten les tesis de Piaget i, a diferència del que havien indicat els defensors de la versió forta de la hipòtesi cognitiva, mantenen que:

"... la intersecció de l'anàlisi de Piaget sobre el desenvolupament conceptual dels objectes, de l'espai, del temps i la causalitat ens proporciona una imatge raonable del desenvolupament conceptual temporal. Podem concloure a partir del seu treball que durant el període sensorio-motor els infants adquireixen la capacitat per a recordar esdeveniments anteriors i per a anticipar esdeveniments futurs, i que la capacitat per a recordar esdeveniments anteriors esdevé progressivament més remota a mesura que els infants entren en l'estadi final del desenvolupament sensorio-motor. (...) D'aquí que podem aprendre de Piaget que els nens estan conceptualment preparats per a expressar relacions deíctiques durant les fases inicials de l'adquisició del llenguatge..." (1984, p.369, la traducció és nostra)

Per a Weist (1986), els estudis que han defensat l'anterioritat de l'aspecte han comès l'error de situar més enllà dels 3 anys la possibilitat de "desplaçar-se" a un temps anterior. Weist, contràriament, proposa que "el desplaçament és una propietat del desenvolupament conceptual cap a l'any i mig" (1986, p.370, la trad. és nostra). En conseqüència, rebutja el model evolutiu adoptat pels qui, segons ell, defensaven la Hipòtesi del Temps Defectiu (vegeu fig. 5.1).

Figura 5.1

Reproduït de Weist 1986, p.371

En comptes, adoptant les propostes de Smith (1980), en formula de nou, en el qual estableix una sèrie d'etapes partint del sistema proposat per Reichenbach (1947), les quals són correlatives al desenvolupament conceptual. Per a Weist (1986), el sistema temporal es caracteritza inicialment per ser un sistema centrat en el moment present (TP); entre els 1;6 i els 2;6, l'infant diferencia entre Temps de Parla i Temps de l'Esdeveniment, comencen a fer referències temporals deíctiques; posteriorment, l'infant identifica el TE amb el Temps de Referència, que distingeix del TP, etapa que anomena del sistema del TR restringit; finalment, cap als 4-4;5, l'infant accedeix al sistema de TR lliure, sistema que caracteritza el llenguatge adult. A la figura 5.2 es pot veure com Weist entén que aquestes etapes reflecteixen el desenvolupament correlatiu del concepte de temps.

Figura 5.2

Reproduït de Weist 1986, p.371

Resumint, en oposició a l'afirmació que els infants fan servir els temps gramaticals per marcar l'aspecte de l'acció, diversos estudis han observat que, ja als 2 anys d'edat, els temps gramaticals són usats en referències clarament temporals i, en conseqüència, han proposat que els subsistemes temporal i aspectual s'adquireixen independentment. Així, com a alternativa als plantejaments que defensen una mediació semàntica en l'adquisició de les formes lingüístiques, aquests treballs han plantejat que les primeres formes lingüístiques de referència temporal s'incorporen com a unitats aïllades i no analitzades. Aquests darrers estudis, en afirmar que els infants fan servir els temps gramaticals per marcar relacions d'anterioritat i posterioritat, mantenen que la morfologia verbal inicial apleix la mateixa funció deíctica que té en el llenguatge adult; el que evoluciona és el "marcatge" d'altres relacions temporals al llarg del desenvolupament.

Ara bé, la qüestió rau en quin és l'estatus representatiu d'aquests dos subsistemes. Al nostre entendre, més enllà de la qüestió de si el sistema aspectual i temporal es construeixen simultàniament, els estudis fins aquí presentats comparteixen uns mateixos pressupòsits generals: els infants incorporen formes noves a mesura que aprenen nous conceptes; el sistema de temps gramaticals es construeix correlativament als canvis en el desenvolupament conceptual. Així, totes dues posicions pequen d'un mateix defecte: pel fet mateix de partir d'un model formal del llenguatge, s'atribueix al llenguatge infantil un significat semàntico-referencial en el sentit adult. S'entén que la representació dels subsistemes temporal i aspectual és de caràcter abstracte, independent dels contextos d'ús.

5.3. Models funcionals versus models formals: Temps i aspecte, sistemes deíctics.

En una línia diferent, Sachs (1977, 1983) i Eisenberg (1985) han estudiat com els infants aprenen a descriure experiències passades en el marc de la conversa. Aquestes autores no han posat tant l'èmfasi en els aspectes individuals, sinó en les relacions socials, donant prioritat a la funció comunicativa del llenguatge. Versus la incorporació dels temps gramaticals en l'intent per expressar significats nous, proposen que els infants tenen accés als temps gramaticals en el marc de la interacció. El nen i la nena no s'inventen els mitjans formals per expressar els aspectes relacionats amb el temps, sino que parteixen dels mitjans que el seu medi els ofereix. Plantegen que, malgrat que és cert que els infants -i les diades infant-adult- tendeixen a parlar de l'ara-i-aquí, també és cert que els adults sovint inciten els infants a parlar d'esdeveniments no-presentes; és a dir, els adults forcen els nens a expressar nous continguts semàntics.

Aquests estudis indiquen que les primeres referències al passat són elicitades i mantenides per l'adult. L'adult proporciona el tema i demana al nen de fer comentaris sobre el tema. Proposen que, en lloc de recolzar les formes lingüístiques en el context visible, els infants s'han de recolzar en el discurs, per la qual cosa l'adult assumeix l'estratègia de proporcionar contextos semànticament molt clars. Per a Sachs (1977, 1983) i Eisenberg (1985), les primeres interaccions tenen la forma de rutines de conversa, les quals es caracteritzen per tenir una estructura predible i un contingut compartit per tots dos interlocutors, a més d'unes formes lingüístiques fixes. Amb aquestes estratègies els adults s'asseguren l'èxit de la interacció. Parlar de fets passats comporta recordar-los i re-presentar-los, però, a l'infant, gairebé ni li cal recordar l'esdeveniment per donar una resposta, ja que el mateix adult li proporciona el contingut. Amb els temps els infants esdevenen menys dependents de la participació de l'adult; les rutines es fan més variables, fins a desaparèixer com a tals; l'únic que queda és un tema compartit, en relació al qual l'infant és capaç d'introduir informació de manera espontània.

Sachs (1983) realitzà un estudi longitudinal dels 17 mesos als 36 amb un únic subjecte. Observà tres fases en relació amb el desplaçament temporal. En una primera fase, les converses de l'infant i l'adult feien referència a objectes i esdeveniments presents en el context d'enunciació; en aquesta fase, s'usava la flexió -ed per referir-se al passat immediat, marcant la perfecció de l'acció, i -ing per referir-se a les accions en curs. Entre els 26 mesos i els 31, els temes de conversa s'ampliaren als esdeveniments ocorreguts al llarg del dia; l'adult proporcionava la informació i l'infant responia amb imitacions o bé amb nominals, així mateix la flexió -ed es generalitza a esdeveniments del passat llunyà. Sachs hipotetitza que les converses sobre esdeveniments del dia feien de pont entre

la referència a esdeveniments del context i la referència a esdeveniments passats. Observà que, a partir dels 32 mesos, els adults introduïen les referències al passat llunyà; ara també l'infant començava a introduir informació espontàniament.

Per a Sachs (1983), el fet que l'adult introdueixi material que encara és fora de l'abast del nen, començant a fer referències al passat llunyà abans que els infants hagin expressat la intenció de referir-s'hi, aporta noves dades pel que fa a les relacions llenguatge-pensament. Els infants no només parlen del que coneixen; els adults els introdueixen en noves idees, tot proporcionant-los els mitjans per a expressar-les. Així doncs, des d'aquesta perspectiva, s'entén que el llenguatge també té un paper en el desenvolupament lingüístic i cognitiu.

Eisenberg (1985) estudià l'emergència de les formes verbals temporals en dues nenes hispano-parlants entre els 21 mesos i els 38. Les seves dades, en general, confirmen les observades per Sachs (1977, 1983). Observa que, inicialment, és l'adult el qui proposa les primeres referències al passat i que, posteriorment, els infants adopten un paper més actiu. La seqüència evolutiva que observa pel que fa a la incorporació de la morfologia verbal confirma les observacions de Sachs (1977, 1983). Inicialment, l'infant respon a les demandes de l'adult amb "sí", "no" o bé amb nominals; cap als 28 mesos els infants utilitzen els temps gramaticals en referència al passat. Eisenberg, però, observà que els infants no descrivien casos específics, sinó que feien referències generals; és a dir, la majoria dels elements d'un esdeveniment que els infants descrivien haurien pogut descriure qualsevol ocurrència d'aquell esdeveniment. Això indicaria que l'infant pot participar en la conversa com a resultat de "l'acumulació de coneixement general sobre l'estructura de l'esdeveniment" (opus cit. p. 201). D'acord amb Nelson i Gruendel (1979), proposà que el contingut de les converses reproduïx les característiques generals de l'script; aquesta estratègia permetria a l'infant de "parlar" d'un esdeveniment sense necessitat de recordar-ne aspectes específics. Nelson i Gruendel (1979) i Eisenberg (1985) plantegen que l'script proporciona una estructura temporal privilegiada per aprendre els termes temporals i per organitzar els records.

Aquests treballs, doncs, entenen que, en el marc de les rutines de conversa, els infants no només tenen accés a les formes lingüístiques, sinó que a més a més se'ls faciliten les eines per pensar sobre els esdeveniments i per internalitzar la informació. En aquest sentit s'atribueix a l'adult un paper important. L'adult no només és l'introduïdor de les formes lingüístiques que permeten establir referències més enllà de l'ara i aquí, sino que es l'interlocutor principal de l'infant, que adopta el paper d'instructor i de mediador cultural: s'ajuda d'unes estratègies que li faciliten la tasca d'ensenyar a l'infant com pensar i com interioritzar la informació de manera que sigui fàcilment activable.

Els treballs de Sachs i Eisenberg són consistents amb els estudis realitzats per Hickmann (1985), Papproté i Sihna (1987) en d'altres àrees del desenvolupament lingüístic (vegeu capítol 2). D'acord amb aquests estudis, les primeres formes verbals són formes depenents de context, és a dir estableixen relacions signe-objecte, acomplint una funció indicativa. En definitiva, en oposició a les propostes esmentades als apartats 5.1. i 5.2., s'entén que l'estatus representatiu d'aquestes formes no és de caràcter abstracte sinó que es planteja que estableixen una referència directe amb el context extralingüístic. A partir dels treballs de Hickmann (1985), Papproté i Sihna (1987), es pot esperar que l'evolució del significat d'aquestes formes cap a formes descontextualitzades, el pas de la funció indicativa a la funció simbòlica, passa pel domini de les relacions temporals anafòriques (tal com han estat descrites a l'apartat 3.2).

5.4. Problema, objectius i hipòtesis.

A partir de la revisió de la literatura, ens plantejem les següents qüestions. D'una banda, si els temps gramaticals marquen, inicialment, distincions aspectuals, la qual cosa implica donar suport a les posicions que defensen una mediació semàntica en l'adquisició de les formes verbals de referència temporal, o bé si els sistemes temporal i aspectual s'adquireixen independentment, essent els ítems lèxics incorporats com a formes aïllades i no-analitzades. Un segon problema relacionada amb aquest és quin és l'estatus representatiu d'aquestes formes lingüístiques. A partir dels treballs que defensen la independència inicial de tots dos sistemes, es planteja la qüestió de si els infants fan servir la morfologia verbal per referir-se al passat, atribuint-li el valor abstracto-representatiu que té en el llenguatge adult, o bé si les formes verbals temporals emergeixen lligades a contextos en els quals acompleteixen una funció indicativa.

Els estudis sobre adquisició de les formes temporals en català i castellà han estat fins a l'actualitat molt escassos. Pel que fa al castellà, disposem d'alguns estudis realitzats en països hispano-americans o fins en els Estats Units amb varietats de llengua diferents entre ells i diferents, així mateix, de les varietats de castellà parlades a la Península Ibèrica. Aquests treballs (i.e. els d'Eisenberg, 1983, realitzats amb infants hispano-parlants en els Estats Units; Jacobsen, 1986, amb infants peruans) reflecteixen un ús dels temps gramaticals marcadament diferent de l'ús dels temps gramaticals en el castellà ibèric. Pel que fa a aquest últim, tret dels treballs descriptius de Gili Gaya (1972), solament disposem dels estudis d'Hernández-Pina (1984) amb un nen monolingüe. Pel que fa al català, fins al moment es redueixen als treballs descriptius de Cortès (1984) en relació amb les regularitzacions en la morfologia verbal.

D'acord amb aquestes qüestions ens hem plantejat dos objectius. En primer lloc, ens interessa estudiar quina és la seqüència evolutiva pel que fa a l'emergència dels diferents temps gramaticals en català i castellà amb l'objectiu d'aportar noves dades per a les comparacions trans-lingüístiques. En segon lloc, ens proposem estudiar l'emergència de les formes verbals de passat amb l'objectiu d'oferir un model explicatiu que doni raó de la incorporació dels temps gramaticals en consonància amb la incorporació d'altres flexions. Per tal de dur a terme aquests objectius hem analitzat el llenguatge de dos infants bilingües català-castellà i d'un infant monolingüe català. Les dades proporcionades pels infants bilingües ens permetran establir comparacions amb les dades observades pels estudis realitzats en aquestes llengües i, així mateix, donades les diferències en l'ús dels temps verbals de passat entre el català i el castellà, pensem que poden oferir una nova perspectiva pel que fa a les funcions atribuïdes a aquestes formes.

En base als estudis esmentats en els apartats anteriors,

plantejem la hipòtesi que si els infants marquen l'aspecte abans que el temps, les primeres marques de perfectivitat (indefinit i perfet) aniran associades a situacions de canvi d'estat o puntuals; així mateix, s'utilitzaran els temps imperfectius (present, imperfet o formes progressives) amb situacions d'estat o amb activitats. Segons aquesta predicció, s'entén que l'infant no prendrà qualsevol perspectiva respecte d'un esdeveniment, sinó que els temps gramaticals dependran del significat del verb utilitzat. La no confirmació d'aquesta hipòtesi indicaria, contràriament a la hipòtesi plantejada, que el sistema temporal i aspectual s'adquireixen simultàniament.

D'altra banda, si els infants atribueixen a la morfologia verbal el seu valor temporal deíctic, podem esperar que els infants introdueixin espontàniament referències a esdeveniments no presents; en aquest cas, podem pensar que l'infant ha adquirit les estructures cognitives que li permeten descentrar-se del moment present i que, per tant, la representació d'aquestes formes lingüístiques és de caràcter abstracte. Contràriament, si les primeres referències al passat es produeixen en el marc de contextos introduïts i sostinguts per l'adult, podem pensar que els adults forcen els infants a expressar nous continguts semàntics; l'ús dels temps gramaticals de passat per part dels infants dependrà dels models lingüístics que se li ofereixin i, en conseqüència, la representació d'aquestes formes no serà de naturalesa simbòlica sinó indicativa.

Si la hipòtesi del model interaccionista es compleix, podem esperar que els graus de llibertat dels contextos establerts per l'adult estiguin altament restringits per evitar ambigüitats i, així, facilitar l'èxit de la comunicació; es pot esperar també que les demandes d'informació de l'adult s'ajustin a la seqüència temporal dels esdeveniments, amb la finalitat d'ajudar el nen a organitzar els records. Pel que fa al nen, podem predir que les primeres referències al passat s'adequaran a les demandes de l'adult; més endavant l'infant començarà a introduir informació espontàniament.

Si tal com hem hipotetitzat la representació dels temps gramaticals és a nivell deíctic, podem predir que, en el moment en què l'infant ja no depengui del suport de l'adult i comenci a construir discursos, és a dir a fer descripcions de més de dos elements de la situació, emetrà produccions inconnexes. En altres paraules, no establirà les relacions verbals anafòriques característiques d'un text cohesionat. Els primers discursos estaran formats per oracions independents. El temps servirà per localitzar els esdeveniments en el continuum temporal i la perspectiva aspectual coincidirà amb les propietats de l'esdeveniment en el món real. No es farà la distinció entre esdeveniments de primer pla i de segon pla; si això és així, podem esperar errors en l'ús dels pretèrits perfet i imperfet, així com en les formes progressives.

6. Metodologia.

6.1. Subjectes.

Els subjectes d'aquest estudi són tres infants: dos infants bilingües familiars català-castellà, Roger i M. del Mar, i una infant monolingüe catalano-parlant, Sara. Els dos primers varen incorporar-se a l'estudi a l'edat de 14 mesos i 5 mesos, respectivament; la nena monolingüe catalano-parlant va ésser enregistrada per primera vegada als 27 mesos. Tots tres infants pertanyen a un nivell socio-cultural mitjà/alt.

6.2. Material.

En el cas dels infants bilingües, els enregistraments varen ésser realitzats en vídeo (SONY), i van ésser reproduïts amb un magnetoscopi (SONY C-7). Els enregistraments de la nena monolingüe van fer-se en magnetòfon (SANYO, M1001); en aquest cas, vam utilitzar fulls de registre per anotar dades del context (vegeu Vila, 1984). Per al procés de transcripció i anàlisi, s'ha utilitzat un ordinador IBM-XT i els programes Word Perfect i SALT.

6.3. Procediment.

Els infants varen ésser seleccionats d'acord amb el criteri que fossin accessibles als experimentadors. Pel que fa als infants bilingües, se seguí el criteri que fossin bilingües familiars, és a dir que cadascun dels pares s'adecés a l'infant en una llengua diferent i que mantinguessin aquesta llengua consistentment en totes les seves interaccions amb l'infant. La selecció de la nena monolingüe catalano-parlant va respondre a la condició que, en el seu medi ambient més proper, el català fos l'única llengua vehicular i que es relacionés al més poc possible amb persones de parla castellana.

Els enregistraments es feren a casa dels infants. La durada de les gravacions és de 30 minuts i s'efectuaren, en general, en intervals de 3 setmanes, o més freqüentment en el cas de la nena catalanoparlant. Ocasionalment, els enregistraments s'espaiaven més quan els infants marxaven de vacances o quan es posaven malalts.

Les dades recullen la conversa espontània entre el nen i l'adult, generalment la mare, encara que en algunes situacions hi havia d'altres interlocutors presents, pare, germans o altres familiars, tots ells habituals en la vida diària dels infants. En les sessions hi havia present un experimentador, el qual, en els enregistraments en vídeo, duia a terme les filmacions i, en els enregistraments en magnetòfon, anotava tot allò que feia referència a la situació i a la parla del subjecte i de l'adult. L'experimentador no intervenia en les sessions, excepte quan era requerit explícitament per part del nen o de l'adult.

Per evitar cap biaix en l'obtenció de dades, no es donaren instruccions; solament es va informar els pares que dúiem a terme

un estudi sobre el bilingüisme, en el cas dels infants bilingües, i un estudi sobre el català, en el cas de la infant monolingüe. Amb aquest mateix objectiu, vam intentar d'aconseguir mostres dels diversos tipus de situacions que conformen la vida diària de l'infant: contextos de joc, de menjar, de bany, etc.

Iniciàrem l'estudi que aquí interessa quan els infants bilingües tenien 2;0 anys d'edat, poc després que haguessin començat a construir produccions de dues paraules i coincidint amb els primers usos de temps verbals. Pel que fa a la infant monolingüe, hem analitzat des del primer registre recollit, als 2;3.

6.3.1. Mètode de transcripció: SALT.

Inicialment, varem transcriure els enregistraments seguint el format proposat per Bloom i Lahey (1978). Vam disposar els registres en quatre columnes: les dues columnes del centre per a les conductes verbals, i les dues dels extrems per a les conductes no-verbals, al costat de les produccions verbals de l'interlocutor corresponent. Per a una exposició detallada del mètode i els signes de transcripció, ens remetem als escrits de Cortès (1984) i Vila (1984).

Això no obstant, quan l'any 1986 vàrem aconseguir un programa (System Analysis of Language Transcripts) d'anàlisi de dades per ordinador, vàrem re-escriure tots els registres, al mateix temps que introduïrem totes les dades a l'ordinador, per tal que fossin accessibles al programa. A l'annex I presentem els símbols de transcripció utilitzats i així com les convencions seguides.

L'aplicació de la informàtica als estudis sobre el llenguatge infantil és recent. El programa SALT (Miller i Chapman, 1985) ha estat el primer programa comercialitzat i ha estat especialment dissenyat per analitzar els intents comunicatius (verbals i no verbals) d'un parlant o més durant una interacció; a més a més, permet introduir informació del context extralingüístic. En el moment de començar l'anàlisi dels registres vàrem optar per adaptar-les a aquest programa per tal com augmentava notablement les possibilitats d'ús de les dades i, el que encara és més avantatjós, ens permetia de considerar al mateix temps un nombre més elevat de variables.

El SALT té dues parts, les quals permeten diferents tipus d'anàlisis. El SALT1 proporciona taules de freqüències per a variables pre-establertes pel mateix programa. Per aplicar aquesta primera part, no cal haver manipular les dades un cop aquestes han estat introduïdes a l'ordinador; és a dir, el SALT1 és d'aplicació directa. El SALT2, d'ús més flexible, ens permet dissenyar les nostres pròpies anàlisis; per poder-lo aplicar hem d'haver determinat prèviament quines variables tindrem en compte i hem d'haver introduït els codis en els registres.

Per tal d'usar el SALT seguirem tres fases. En primer lloc, transcriguérem els registres d'acord amb les convencions del

programa i les arxivàrem amb un processador de textos, en el nostre cas hem fet servir el programa Word Perfect. La fase de re-transcripció i d'adequació dels antics registres va ésser clau. La validesa dels resultats depèn de l'adequació a les convencions fixades pel programa, ja que, en dur a terme les anàlisis, el SALT no té en compte les produccions, paraules o símbols que no s'hi ajusten. D'altra banda, les possibilitats d'anàlisi depenien de com s'hagués fet la transcripció. A l'annex II, presentem un exemple de transcripció seguint les convencions del SALT.

En segon lloc, vam comprovar que no s'haguessin comès errors en l'aplicació de les convencions, possibilitat que el mateix programa ofereix. Amb això ens asseguràvem que els resultats fossin més fiables.

Finalment, passàrem a la fase d'anàlisi de les dades. Per dur a terme l'anàlisi hem fet servir les dues versions del SALT en tots els seus mètodes (Interactiu i Pre-seleccionats) de processament de les transcripcions, en funció de l'anàlisi a fer.

6.3.2. Anàlisis realitzades i sistema de codificació.

L'estudi consta de tres anàlisis d'acord amb els objectius proposats. A l'hora d'establir les unitats d'anàlisi ens hem basat en els contorns de l'entonació i les pauses, i, al mateix temps, en la clàusula o unitat gramatical que conté un predicat. Per a cada unitat s'han tingut en compte diversos paràmetres que especifiquem a continuació, quan no eren aplicables s'ometia el codi. Per a l'elaboració del sistema de codis, ens hem inspirat en el sistema proposat per Berman i Slobin (1986).

6.3.1.1. Descripció de les primeres marques temporals i aspectuals.

En primer lloc, a partir de les dades de tots tres subjectes hem fet una descripció de tots els temps gramaticals que apareixen entre els 2 anys i els 3; així mateix hem establert la seqüència evolutiva d'emergència d'altres expressions temporals o aspectuals. Hem exclòs de la descripció les formes imitades, definides com aquells enunciats infantils que mantenen el mateix ordre, s'emeten amb el mateix to i apareixen en les tres últimes paraules emeses per l'interlocutor immediatament anterior (Miller, 1979).

6.3.1.1. Anàlisi de l'ús de les primeres marques temporals i aspectuals.

Per a aquesta segona anàlisi, hem considerat totes les produccions dels tres infants, excloent-ne les imitacions, tal com han estat definides per (Miller, 1979); s'ha realitzat amb l'objectiu de determinar si els infants utilitzen la morfologia verbal per fer distincions aspectuals, per la qual cosa abasta fins als 3 anys. Per a dur a terme aquesta anàlisi ens hem

inspirat en la metodologia seguida per un gran nombre d'estudis realitzats en aquest àmbit (Smith, 1980, Weist et al., 1984, Jacobsen, 1986; així com en els estudis experimentals de Bronckart i Sinclair, 1973, Antinucci i Miller, 1976; i tants d'altres), els quals han analitzat les oracions amb independència del context.

Els paràmetres considerats en aquest segon estudi són els següents (a l'annex III presentem el llistat de codis utilitzats i les seves definicions).

1. En primer lloc, hem codificat la forma del verb d'acord amb els sistemes temporals verbals del català i el castellà (present/-e, imperfet/-cto, indefinit/perfecto, perfet/indefinido, futur/-o simple, etc.) . Cal tenir en compte que, a més d'incloure les marques de temps, inclou les marques d'aspecte que totes dues llengües gramaticalitzen (vegeu capítol 4).

2. Hem codificat el tipus de predicat d'acord amb la classificació de Vendler exposada a l'apartat 3.1.3, en la qual s'han basat una gran part dels estudis sobre temps i aspecte. Recordem que aquest autor distingeix quatre categories: situacions d'estat, d'activitat, de realització i de consecució. Per a la determinació semàntica dels ítems hem adaptat alguns dels tests proposats per Dowty (1979, vegeu annex IV).

3. Un tercer codi fa referència a l'aquelles distincions aspectuals no gramaticalitzades, però marcades obertament, ja sigui per mitjà de mecanismes lexicals, ja sigui per una interacció entre la morfologia i el tipus de predicat, o bé per altres mecanismes sintàctics com són les perífrasis. De totes les distincions aspectuals identificades, hem adoptat les més comunament acceptades, com són: la consecució, la completesa, la terminació, la incoació, la imminència, la iteració, la recurrència, la duració, la puntualitat, la perfecció i l'habitud (per a la definició dels diferents aspectes, vegeu annex III).

4. També hem considerat les expressions temporals lexicals, inclosos adverbis i conjuncions. Tal com hem esmentat al capítol 4 (apartat 4.2), d'acord amb les propostes de Van Eynde (1987) i Berman i Slobin (1986), hem distingit entre adverbis relacionals, adverbis situacionals, marcadors de seqüència, connectives temporals de subordinació i connectives interrogatives..

5. Situació en el temps real, fora del context lingüístic, ja que un temps de passat (i.e. ha caigut) pot, de fet, estar referint-se a una situació present (descripció d'un esdeveniment que acaba d'ocórrer).

6.3.1.3. Estudi d'un cas únic.

La tercera anàlisi correspon a l'estudi d'un cas únic, la nena monolingüe catalano-parlant; aquesta anàlisi abasta dels 2;3 als 5;6. S'ha estudiat la referència a esdeveniments passats en el marc de la interacció adult-nen. Al nostre entendre, els treballs que han abordat l'anàlisi dels temps gramaticals al marge del context d'ús han introduït un biaix a l'hora d'interpretar els resultats.

Per a la realització d'aquest estudi, hem escollit, de cada registre, aquells segments de conversa en què es referia un esdeveniment passat de la vida real. S'entenia per segment de conversa "qualsevol seqüència d'interacció verbal que contenia si més no un torn per part de cadascun dels dos participants relacionat amb un mateix tema" (Eisenberg, 1985, p. 179). El fet que només haguem analitzat les narracions de la vida real respon a les observacions fetes per diferents autors (Fleishman, 1985; Waugh i Monville-Burston, 1986) segons les quals els temps gramaticals tenen funcions diferents segons els tipus de textos; d'altra banda, aquestes semblen ésser els primers tipus de discursos a aparèixer, els discursos corresponents al joc simbòlic o a les narracions de ficció no apareixen fins més tard.

Les produccions de cadascuna de les seqüències ha estat codificades segons els paràmetres esmentats en el punt 6.3.1.2 i, a més a més, s'hi han tingut en compte diferents dimensions (queden especificades a l'annex III):

A. Iniciador de la seqüència. Per a cada segment de conversa en què es fa referència a un esdeveniment passat de la vida real s'ha indicat si era iniciat per l'adult o bé pel nen.

B. Distribució de la informació nova. De les produccions totals en cada seqüència, hem indicat aquelles en què s'introduïa informació nova.

C. Caràcter de la intervenció. Per a cada seqüència, les produccions de l'infant han estat classificades en espontànies o en elicitades. Dintre de les produccions elicitades hem distingit entre: absència de resposta, resposta de tipus sí/no, no ho sé, i intervencions productives. Tant per a les espontànies com per a les elicitades s'ha indicat si es tractava d'imitacions.

Un cop analitzades les produccions des del punt de vista de la seva contribució formal, hem analitzat les produccions des d'un punt de vista lingüístic. Així, hem analitzat l'emergència i funció de la morfologia verbal de passat en el marc de les interaccions adult-nen.

7. Resultats.

7.1. Les primeres marques temporals (dels 2 als 3 anys).

7.1.1. Morfologia verbal inicial.

D'acord amb els objectius plantejats a l'apartat 5.4, ens proposem fer una descripció de l'emergència d'ús dels diferents temps gramaticals per ordre d'aparició. Per a aquesta primera part de l'anàlisi, hem utilitzat les dades dels dos infants bilingües en català i castellà (M. del Mar i Roger) i les dades de la nostra infant monolingüe en català (Sara). El període que descriurem en aquest apartat cobreix les edats que s'indiquen a continuació:

M. DEL MAR	2;0,20	-	2;11,28
ROGER	2;1,1	-	2;11,19
SARA	2;3,18	-	2;11,14

Per tal d'establir l'ordre d'emergència, hem tingut en compte els temps verbals quan eren usats productivament pels nostres infants, i no hem considerat les imitacions, tal com han estat definides al capítol 6. A les taules 7.1, 7.2, 7.3 es pot veure l'ordre d'aparició de les formes verbals en totes dues llengües per a cadascun dels infants.

Taula 7.1
Emergència de la morfologia verbal. ROGER

2;1/	Present	Presente
2;2	Imperatiu	Imperativo
	Participi Passat	
	Pretèrit Indefinit	
	Infinitiu	Infinitivo
	Gerundi	Gerundio
2;3		Pretérito Indefinido
		Pretérito Perfecto
		Futuro inmediato
		(perifràst.)
	Futur simple	Futuro simple
	Present Progressiu	
2;5		Imperfecto
2;7		Presente Progresivo
	Present de Subjuntiu	Presente de Subj.
		Imperfecto progr.
2;11	Futur Imm. (perifràst.)	
	Pretèrit Perfet	

Taula 7.2
Emergència de la morfologia verbal. MARIA DEL MAR

2;0/	Present	Presente
2;1/	Imperatiu	Imperativo
2;2	Pretèrit Indefinit	Pretérito Perfecto
		Imperfecto
		Gerundio
		Infinitivo
	Present de Subjuntiu	
2;3	Participi Passat	
2;4	Infinitiu	Participio Pasado
		Presente de Subj.
2;6		Futuro Inm.
		(Perifrást.)
	Present Progressiu	Presente Progressivo
	Futur simple	
2;8	Imperfet	Imperfecto
	Imperfet Progressiu	
	Pretèrit Perfet	Pretérito Indefinido
		Futuro simple

Taula 7.3
Emergència de la morfologia verbal. SARA

2;3	Infinitiu
	Gerundi
	Participi
	Imperatiu
	Present
	Indefinit
2;4	Present Progressiu
	Futur simple
	Present de Subj.
2;5	Imperfet
	Futur immediat (perif.)
	Perfet
2;10	Imperfet Progressiu

El curs general de l'emergència de les formes verbals és equivalent en tots tres infants -malgrat que en els infant bilingües de manera més retardada- i, en termes generals, confirma les dades d'altres estudis (Bronckart, 1973; Antinucci i Miller, 1976; Clark, 1985; Jacobsen, 1986). Això no obstant, observem algunes diferències que comentarem a continuació.

Els primers temps verbals que s'incorporen són les formes no finites (infinitiu, gerundi i participi passat) i les formes finites del present i l'imperatiu. En el corpus de la M. del Mar no observem l'infinitiu fins als 2;4. L'indefinit (i la forma corresponent en castellà, perfecto) s'incorpora també molt aviat. Posteriorment, emergeixen les formes del futur simple i del present progressiu. Observem diferències en la incorporació de l'imperfet; mentre que la Sara i en Roger l'incorporen als 2;5, la M. del Mar ho fa als 2;2. També observem diferències quant a l'emergència del perfet/indefinito: als 2;2 la M. del Mar, la Sara als 2;5 i en Roger als 2;11. Pel que fa a la nena monolingüe catalana, cal remarcar que la Sara presenta un desenvolupament més ràpid, tot i que preserva l'ordre d'incorporació d'aquestes formes.

Malgrat que la M. del Mar utilitza l'imperfet ja als 2;0,20, ho fa de manera esporàdica (en una sola ocasió) i no el trobem a trobar en els nostres enregistraments -usat productivament- fins als 2;4,4. Aquestes dades coincideixen amb les assenyalades per Clark (1985) en la seva monografia sobre l'adquisició de diverses llengües romàniques. Sistematitzant el treball de diversos autors, Clark assenjala que, en un primer moment, els infants oposen el present a l'indefinit (perfecto) i que posteriorment oposen aquestes dues formes a l'imperfet. En les nostres dades, però, l'imperfet es pot considerar una forma primerenca, que és usada productivament a partir dels dos anys i mig i no als tres com ella indica.

L'estudi de l'ús dels temps gramaticals pels nostres infants bilingües aporta d'interès per a les comparacions translingüístiques. Diversos estudis fins ara realitzats sobre l'adquisició dels temps gramaticals de passat en infants monolingües castellano-parlants, amb diferents varietats de llengua, (Gili Gaya, 1972; Hernández Pina, 1984; Jacobsen, 1986) han assenyalat que el pretérito indefinido és la primera forma de passat que els infants utilitzen, i que la forma analítica del perfecto apareix més endavant. Això no obstant, com es pot veure a les taules 7.1 i 7.2, els nostres infants incorporen la forma analítica ben aviat. Encara més, els nostres infants bilingües tendeixen a utilitzar el perfecto per comptes de l'indefinito: en el cas de la M. del Mar, el perfecto és una de les primeres formes a aparèixer, amb una diferència de sis mesos respecte de l'indefinito; en Roger, en canvi, incorpora aquestes dues formes simultàniament, però, amb una particularitat, mentre que fa servir el perfecto amb una varietat d'items lèxics, només utilitza l'indefinito per a la forma cayó i no és fins al final del seu segon any que l'usa amb altres items lèxics. Així, en el cas dels nostres infants bilingües aquestes dues formes (perfecto, indefinito) emergeixen simultàniament a les corresponents formes catalanes (indefinit, perfet). Entenem que les diferències en relació amb l'emergència d'aquests temps es deu a les diferències en l'ús d'aquestes formes en les dues llengües: mentre que el català limita l'indefinit als esdeveniments del passat recent (o a esdeveniments els efectes

dels quals encara perduren en el moment present), el castellà en aquest aspecte és molt més ambigu i, en aquest cas, permet l'ús de totes dues formes. Tal com Serra, Cortès, Vila i Serra (1986) han proposat, això explicaria el perquè els infants bilingües català-castellà prefereixen, inicialment, el perfecto com a forma de passat.

En relació a les formes de futur, observem que els nostres infants bilingües incorporen gairebé simultàniament (amb una diferència de dos mesos en favor de la forma analítica, en el cas d'en Roger) les formes de futuro simple i la perifràstica de futur immediat (ir+ta+infinitivo). Pel que fa a les formes catalanes, aquests infants fan servir el futur simple pràcticament com a forma única (en Roger incorpora, per al català, la forma perifràstica de futur immediat als 2;11). Així mateix, en el cas de la nena monolingüe catalanoparlant la forma perifràstica emergeix posteriorment. Així, les dades dels nostres infants presenten discrepàncies respecte d'altres estudis realitzats amb infants hispano-parlants (Gili Gaya, 1972; Jacobsen, 1986), així com en estudis realitzats en d'altres llengües romàniques (Gregoire, 1947; Malrieu, 1972). Aquests estudis observen que la forma perifràstica és anterior a la forma flexionada: "per al futur, el patró, primer emergència de la forma de futur perifràstica i després de la forma flexionada, sembla ésser comú a totes les llengües romàniques" (Clark, 1985, p. 723). Aquest ordre ha estat també observat en l'anglès (Brown, 1973; Villiers i Villiers, 1977). En el cas de l'anglès, aquest ordre d'aparició s'ha atribuït a la complexitat addicional que comporta l'ús de l'auxiliar. Pel que fa a les discrepàncies en relació amb les dades observades en les llengües romàniques, pensem que aquestes diferències també s'expliquen pel contacte entre les dues llengües, ja que en català l'ús de la forma perifràstica és molt més restringit (vegeu capítol 4) que en les llengües fins ara més estudiades. D'altra banda, hem observat que els nostres infants recorren a l'ús de la partícula ara/ahora seguida de les formes de futur simple, futur perifràstic o present per marcar el futur immediat (vegeu Serra et al, 1986).

Tal com hem observat a les taules 7.1, 7.2 i 7.3, el gerundi és una de les primeres formes que apareixen; posteriorment, emergeixen les formes progressives per al present i per a l'imperfet. Així, les nostres dades corroboren les observacions de Jacobsen (1986), en el sentit que les formes progressives per a determinats temps són primerenques. Aquest és un aspecte d'interès ja que aquestes formes tenen fonamentalment un significat duratiu, que també és marcat amb les corresponents formes simples. Aquesta és una qüestió que reprendrem en apartats posteriors.

Habitualment, s'ha remarcat que el present de subjuntiu és una forma que s'adquireix tard (per a una revisió dels estudis vegeu Clark, 1985), això no obstant, és present en el corpus dels nostres infants de ben aviat (2;2 i 2;4 en el cas de la M. del Mar i la Sara, respectivament, i 2;7 en el cas d'en Roger),

encara que és usat de manera restringida: per acomplir una funció imperativa (en ordres, tant negatives (no toquis) com afirmatives precedides per que (que me la facis). El mateix argument de Clark (1985, p.724) en donaria raó: tant el català com el castellà presenten formes diferents per a l'indicatiu i el subjuntiu, a diferència del francès o l'anglès.

Altres formes verbals també es fan servir en uns primers moments de manera restringida. Inicialment, la Sara i en Roger només codifiquen en imperfet els verbs ésser (era) i voler/querer (volia/queria); en canvi, la M. del Mar utilitza aquesta forma amb més varietat d'ítems. Així mateix, la Sara fa servir inicialment les formes del futur simple només amb el verb fer, generalment precedit d'ara.

7.1.2. Les primeres expressions adverbials.

Igual com per als temps gramaticals, l'ordre d'emergència de les expressions adverbials s'ha establert es base al seu ús espontani i productiu.

La primera expressió adverbial temporal que apareix és ara/ahora. Tret d'aquest cas, en la resta hi ha força diferències. La M. del Mar a continuació incorpora quan era petita (als 2;7,18) i ayer als 2;11,5. Pel que fa a en Roger, durant el període estudiat (fins als 2;11,19), no n'incorpora cap altra. La Sara presenta força més varietat: als 2;7 comença a fer servir avui, un dia i un altre dia; tot seguit incorpora ahir i als 2;10 dissabte i quan era petita. Així mateix utilitza de ben aviat força expressions seqüencials: i llavontes als 2;5; primer, abans als 2;8 i després als 2;9.

Pel que fa als adverbis o expressions aspectuals, tots tres nens fan servir des d'un començament ja està i més; la M. del Mar també utilitza productivament prou, i la Sara prou i una altra vegada. En Roger, a continuació, incorpora ya (2;2) i la Sara i la M. del Mar ja i encara no (als 2;5 i als 2;8 i 2;10, respectivament). La M. del Mar al final del segon any fa servir una altra vegada/otra vez. La Sara a més a més fa servir també (als 2;5), tot i ple (als 2;6), cada dia (als 2;10). En Roger, com en el cas anterior, és més limitat, solament incorpora totavia als 2;11,19. Aquestes expressions, però, apareixen sempre en relació amb el moment present.

7.1.3. Errors de sobre-regularització i de sobre-extensió.

A partir dels dos anys i mig, els nostres infants comencen a cometre errors per regularització de les flexions. Podem distingir tres tipus d'errors. Un primer tipus fa referència a la regularització de formes irregulars d'acord amb el paradigma de la conjugació a la qual pertanyen: els nostres infants bilingües, a partir dels 2;7, alternen la forma roto (del verb romper) amb la regularitzada rompido; així mateix, la nostra subjecte catalano-parlant fa servir la forma morit (del verb morir) per

comptes de mort. Un tipus diferent d'error és el de flexionar un verb seguint els paradigmes d'una altra conjugació; caba, cabaves (per comptes de cap i cabies del verb caber) i culles (per culls, de collir) són flexionats per la nostra subjecte catalana seguint els paradigmes de la primera conjugació. Finalment, un dels infants bilingües produeix formes com ha menjado, manjó, i la nena monolingüe s'ha acabado (per ha menjat, va menjar i s'ha acabat, respectivament), les quals es caracteritzen per ésser formes mixtes, és a dir ítems que pertanyen al lexicon del català es flexionen d'acord amb els paradigmes morfològics del castellà.

D'altra banda, hem observat que els nostres infants, a finals del seu segon any, extenen el significat del pretèrit indefinit. Aquest temps, utilitzat en uns primers moments en referència al passat immediat, esdevé, conjuntament amb el perfet, un temps per al passat llunyà. Aquesta qüestió, més clara en el cas del català en què el significat dels temps gramaticals està molt ben delimitat, serà tractada amb més detall en apartats següents.

Del que hem dit fins aquí es desprenen unes primeres conclusions. En primer lloc, observem que determinades marques temporals s'incorporen molt aviat, seguint un ordre força consistent, malgrat que en alguns aspectes difereix de la seqüència observada en d'altres estudis. En segon lloc, el contacte entre dues llengües proporciona dades d'interès a l'hora d'interpretar la incorporació dels diferents temps gramaticals així com a l'hora d'establir una seqüència d'adquisició; d'altra banda, proporciona algunes pistes pel que fa a la importància del model lingüístic en l'aprenentatge del llenguatge. En tercer lloc, el fet que els infants cometin errors per regularització de flexions indica que els infants, després d'una fase inicial, paren atenció als aspectes intralingüístics. Així, les nostres dades donen suport a la hipòtesi sobre el desenvolupament en forma de U en l'adquisició de les formes lingüístiques; l'existència d'aquests errors, després d'una fase inicial en què s'han usat les marques verbals correctament, assenyala que, ja abans dels 3 anys, els infants identifiquen marques pròpies de la categoria verbal. Finalment, d'acord amb el que han plantejat d'altres estudis, hem observat que la morfologia verbal temporal és ontogenèticament anterior a l'ús de les expressions lexicals (cit a Harner 1982, p.149). Les expressions adverbials que apareixen abans dels tres anys equivalen a les observades en l'adquisició una gran varietat de llengües (i.e. Weist et al., 1984, per al polonès; Clark, 1985, per a algunes llengües romàniques; Harner, 1975, per a l'anglès), malgrat que hi ha variacions en l'ordre d'incorporació.

Fins aquí hem fet una descripció de l'emergència de les primeres formes verbals, així com de les primeres expressions adverbials. En els apartats que vénen a continuació hem analitzat quina funció aconpleixen les marques de passat en el llenguatge dels nostres infants.

7.2. Funció de les primeres marques temporals.

D'acord amb els objectius exposats a l'apartat 5.4., hem analitzat quina és la funció de les primeres marques temporals. En primer lloc, hem estudiat les funcions dels temps gramaticals i posteriorment les funcions de les expressions adverbials.

7.2.1. Aspecte o temps?

Per tal de comprovar si és certa la hipòtesi segons la qual els infants fan servir la morfologia verbal inicial de passat per marcar l'aspecte de l'acció, hem establert les tres prediccions que se'n deriven. La predicció semàntica fa referència al fet que els temps gramaticals aniran associats a determinats verbs, per una rellevància de significats. Relacionada amb aquesta, podem plantejar una predicció sintàctica segons la qual, inicialment, l'emergència de la morfologia verbal dependrà dels tipus de verbs; és a dir, podem esperar que determinats verbs es facin servir primer només en uns determinats temps i no en d'altres. Finalment, la predicció temporal té a veure amb l'afirmació que els temps gramaticals marcaran, doncs, aspecte i no temps.

7.2.1.1. La semàntica dels temps gramaticals.

Els treballs que mantenen que els temps gramaticals codifiquen aspecte i no temps parteixen de la idea que determinats significats s'expressen primer amb unes determinades formes amb les quals comparteixen part del significat, és a dir el significat d'un temps gramatical X és rellevant (en termes de Slobin, 1985) per al significat d'un ítem lèxic Y; en conseqüència, plantegen, per exemple, que les formes perfectives inicialment van associades a verbs de tipus puntual o a estats resultants (verbs de consecució o de realització), i les imperfectives o progressives van associades a verbs d'estat o d'activitat.

Per a aquesta primera part de l'anàlisi, hem utilitzat la classificació lexical que diferencia entre estats, canvis d'estat (diferenciant entre realitzacions i consecucions) i activitats, tal com ha estat definida a l'apartat 3.1.3. Per determinar les categories hem adaptat alguns dels tests proposats per Dowty (1979) (vegeu l'annex ....).

A les taules 7.4, 7.5, 7.6, podem veure les freqüències d'ús dels diferents temps gramaticals per a les diferents classes de verbs.

TAULA 7.4
Freqüència d'ús dels diferents temps gramaticals
per a les diferents classes de verbs. ROGER 2;0-2;11*

Castellà	Català
-----	-----
ACC	ACC

	S	ACH	AC	S	ACH	AC	
Present	48	99	32	8	12	11	
Pret. Perfecto	1	55	3	-	7	-	(Indef)
Pret. Indefin.	-	6	2	-	1	-	(Perf.)
Pret. Imperfet	6	5	-	3	-	-	
Partic. Passat	8	2	1	1	-	-	
Gerundi	-	2	2	-	-	2	
Present Prog.	-	5	4	-	1	-	
Futur	3	12	3	-	8	1	
Pret. Impfv. Prog.-	-	-	2	-	-	-	

* S = Estats ACC = Realitzacions ACH = Consecucions
AC = Activitats

TAULA 7.5
Freqüència d'ús dels diferents temps gramaticals
per a les diferents classes de verbs. M. DEL MAR 2;0-2;11*

	Castellà			Català			
	S	ACC ACH	AC	S	ACC ACH	AC	
Present	43	134	42	10	29	10	
Pret. Perfecto	1	41	3	-	18	1	(Indef)
Pret. Indefin.	-	2	2	-	3	1	(Perf.)
Pret. Imperfet	8	-	2	4	-	2	
Partic. Passat	7	1	1	2	-	-	
Gerundi	1	3	7	-	-	1	
Present Prog.	1	8	10	-	-	-	
Futur	3	5	2	2	1	8	
Pret. Impfv. Prog.-	-	-	1	1	-	-	

* S = Estats ACC = Realitzacions ACH = Consecucions
AC = Activitats

TAULA 7.6
Freqüència d'ús dels diferents temps gramaticals
per a les diferents classes de verbs. SARA 2;3-2;11*

	Català		
	S	ACC ACH	AC
Present	56	156	76
Pret. Indef	15	110	29
Pret. Perf.	4	18	8
Pret. Imperfet	16	12	23
Partic. Passat	5	34	12

Gerundi	6	9	21
Present Prog.	3	10	19
Futur	6	45	40
Pret. Impfv. Prog.	2	7	10

* S = Estats   ACC = Realitzacions   ACH = Consecucions
 AC = Activitats

Observem que els temps que codifiquen perfectivitat (participi/-o, passat/-do, indefinit/perfecto, perfet/indefinido) són usats més freqüentment amb verbs de canvi d'estat, i que, en canvi, els que codifiquen imperfectivitat o progressivitat (imperfet/-cto, gerundi/-o, present/-e, progressiu/-vo i imperfet/-cto, progressiu/-vo, al marge del present/-e simple) són més freqüentment usats amb verbs d'estat o amb activitats. El pretèrit indefinit/perfecto, en aquest sentit, alterna amb l'expressió amb està+participi passat, mentre que la perífrasi està+gerundi és la forma preferida en el cas de les activitats, que posteriorment és substituïda per la forma corresponent en imperfet en les situacions passades. En el cas de la nostra subjecte monoligüe aquestes correspondències no són tan marcades; cal tenir en compte, però, que el nivell de desenvolupament lingüístic d'aquesta subjecte és més avançat i que aquestes hipòtesis afecten l'ús inicial d'aquests temps.

Fins aquí, les nostres dades semblen confirmar les hipòtesis que mantenen que els infants utilitzen els temps gramaticals amb una funció aspectual: focalització de l'estat final perceptible d'un esdeveniment mitjançant l'indefinit/perfecto versus descripció de la situació amb el present i, posteriorment, amb l'imperfet. Com hem esmentat en apartats anteriors, els treballs que donen suport en aquesta posició plantegen que, mercès a la progressiva extensió del punt inicial i final de la transformació, és a dir a través de la coordinació entre procés i resultat, els infants accedeixen a la distinció temporal.

Ara bé, parant esment a d'altres índexs, hem observat que els nostres infants des del començament fan referències tant al procés com al resultat. A diferència d'Antinucci i Miller (1976) i Bronckart (1973), els quals mantenen, respectivament, que el presente està associat a activitats o a esdeveniments imperfectius, observem que els nostres subjectes ja entre els 2;0 i els 2;4 fan servir verbs de canvi d'estat en present i fins en gerundi. Així, per exemple, en Roger emet produccions com:

Roger
 (2;1,1) no surt a nene
 (2;2,0) el tren viene
 (2;2,28) yo cojo otro coche
 (2;2,28) a pongo a cometa blanca

així com mojando (2;2,28) i saltando (2;2,28), interpretats com a canvis d'estat en base al context. També són interessants les produccions

Roger
(2;3,2) ya cae
(2;3,2) se cae más

en les quals un verb prototípic de canvi d'estat és usat en present, indicant la incoació d'un procés que menarà a una modificació. En aquesta mateixa edat, en Roger és capaç de produir dues expressions oposades en termes de la diferenciació procés-resultat: está rota seguida de la he roto yo (2;3,2).

Així mateix, observem produccions espontànies d'aquest tipus en el corpus de la M. del Mar i la Sara, en les quals antecedeixen un canvi d'estat proper:

M. del Mar
(2;2,2) ¿le quito el reloj?
(2;2,2) ponemos un clip
(2;2,27) ara me tiro

Sara
(2;3,18) que cullo
(2;3,18) embruto
(2;3,18) jo quixo (jo) un forat

Concordant amb aquestes dades, observem que quan s'incorpora l'imperfet es fa servir tant en referència a activitats i a estats com a esdeveniment de canvi d'estat. Tal com hem vist en l'apartat anterior, el nostre subjecte Roger incorpora l'imperfecto als 2;5 i immediatament emet produccions com:

Roger
(2;6,2) yo explicaba porque no estabas
(2;6,2) me comprabas una d'aquests estos

Això mateix s'esdevé amb el present progressiu, el qual és utilitzat amb referències clares al procés.

Roger
(2;7,16) se está haciendo de noche
(2;7,16) se está mojando la bici
(2;7,16) y se está rompiendo

Així, aquestes dades permeten rebutjar l'explicació de la incorporació de les marques temporals verbals en base a una rellevància de significats. Malgrat que sembla haver-hi una tendència a utilitzar determinats temps gramaticals amb uns determinats tipus de verbs, els nostres infants són capaços de fer servir temps gramaticals amb verbs que semànticament no els són afins.

7.2.1.2. Sintaxi dels temps gramaticals.

D'acord amb les prediccions sobre la formació de categories i d'acord amb les hipòtesis sobre la funció aspectual inicial dels

temps gramaticals, s'entén que, en els primers moments, verbs de canvi d'estat es codificaran primer en formes perfectives i verbs d'estat o d'activitat apareixeran primer solament en formes imperfectives.

Això no obstant, a l'apartat anterior ja hem esmentat alguns exemples de formes passades imperfectives amb verbs de canvi d'estat, les quals són presents en el corpus dels nostres infants des dels 2;5, encara que no són freqüents. Els nostres infants des del començament oposen les formes de passat (perfectives) a les de present (imperfectives) en un mateix verb o classe verbal:

Oposicions de les formes de passat versus present en un mateix verb (2;0-2;3)

Roger

cayó vs cau/cae

hago pupa vs ha hecho pupa

M. del Mar

ha banyat vs banya

ha caigut vs cae/caigo

ha escapado vs escapa

Sara

ha embrutat vs embruto

he tirat vs tiro

ha trencat vs trenca

A més a més, els nostres infants entre els 2;0 i els 2;3 oposen les formes de present a les de futur:

mulla-mullaràs

sale-saldrán

dónes-donaràs

porto-portaré

Observem, doncs, que els nostres infants estableixen distincions aspectuals per a un mateix verb o per a un mateix tipus de verb. Les nostres dades no donen suport a la redundància (un tipus de verb = un determinat temps) que es deriva de la hipòtesi sobre el valor aspectual dels temps gramaticals.

7.2.1.3. Referències al Temps.

Com hem esmentat anteriorment, la dimensió temporal fa referència a la qüestió de si els temps gramaticals de passat es fan servir solament en les referències al passat immediat per marcar estats resultants o modificacions físicament presents, o si també els fan servir per referir-se a situacions o objectes no presents en el context de parla.

Al començament del nostre estudi, en Roger, la M. del Mar i també la Sara semblen estar centrats en l'ara i aquí de la situació

d'enunciació. Fan servir els temps gramaticals per fer comentaris sobre la situació o els objectes presents. Cap als 2;3 es produeix una ampliació del "temps" a comentar. En Roger utilitza per primer cop el futur per anticipar una situació i als 2;3 emet produccions com

ara saldrán dibujos
te mullaràs

Cal als dos anys i mig, els nostres subjectes introdueixen l'oposició futur-indefinit per anticipar i rememorar situacions sense un suport perceptual. A més a més, fan servir l'imperfet en referència a situacions pasades, malgrat que aquestes referències són poc freqüents.

Analitzades les dades segons les tres prediccions, semàntica, sintàctica i temporal, podem afirmar que els nostres infants utilitzen la morfologia verbal per marcar, simultàniament, aspecte i temps. Tal com Weist et al. (1984) i Weist (1986) han indicat, si bé hi ha una preferència per fer servir els temps gramaticals per codificar distincions semàntiques, els nostres infants són capaços de codificar en passat verbs d'estat o d'activitat i de marcar imperfectivament verbs de canvi d'estat; també observem que els nostres infants estableixen diferents contrastos aspectuals per a un mateix verb. Així doncs, entenem que aquestes dades refuten les dues posicions que mantenen que la morfologia verbal inicial té una funció aspectual. D'una banda, ens indiquen que el sistema temporal no depèn de l'aspectual, sinó que són dos sistemes que es construeixen paral·lelament. D'altra banda, les observacions en base a les prediccions semàntica i sintàctica permeten rebutjar la noció d'Espai Semàntic formulada per Slobin (1985) com a responsable de l'emergència de la morfologia verbal.

Les distincions temporals present-passat i present-futur es realitzen molt aviat; inicialment, aquestes poden ésser considerades com a formes de "passat en el present" i de "futur en el present" pel fet que el lapsus temporal entre el Temps de l'Esdeveniment i el Temps de Parla és petit, progressivament aquest lapsus es va extenent. Pel que fa a l'aspecte, inicialment observem la distinció perfectiu-imperfectiu, a la qual s'afegeix tot seguit la de progressiu-no progressiu, totes dues en referències a esdeveniments ocorreguts en el present. Més endavant, s'introdueixen les distincions perfectiu-imperfectiu i progressiu-no progressiu per al passat, si bé aquesta última es fa solament amb situacions imperfectives. Es a dir, hem observat combinacions de temps amb més d'un aspecte (passat + imperfectiu-progressiu) quan tots dos aspectes descansen en distincions ontològiques similars. Al mateix temps es fa la distinció imperfectiu (present) versus perfectiu (futur).

El fet que els temps gramaticals marquin aspecte i temps fa pensar que el significat d'aquestes formes és de caràcter prototípic. Si els temps gramaticals s'incorporessin per

codificar determinats trets semàntics, podríem esperar que, inicialment, tinguessin un valor aspectual, marcant únicament perfectivitat o imperfectivitat, hipòtesi que les nostres dades han permès de refusar.

7.2.2. Funcions temporal i aspectual de les expressions adverbials.

Les expressions temporals, tret d'ara i avui, es fan servir per situar els esdeveniments en el continuum temporal però no necessàriament de manera deíctica com en el sistema adult. Ahir, dissabte, així com un dia i quan era petita semblen marcar el no-present per oposició al present. En aquest sentit, les nostres dades són consistents amb els resultats obtinguts en diferents llengües (Weist et al. 1984, en polonès; Clark, 1985, en algunes llengües romàniques; Harner, 1982, en anglès); això no obstant, a diferència del que aquests estudis indiquen no hem observat confusions en l'ús d'ahir/ayer, el qual sempre és usat per al passat. Una qüestió a ressaltar és l'absència de l'adverbi demà en el corpus dels nostres infants; en el cas de la subjecte monolingüe, hem observat una diferència de sis mesos respecte de l'aparició d'ahir (als 2;8). La nostra subjecte catalana sembla suplir la forma demà per l'expressió un dia, que apareix per primer cop als 2;7 en referència a un temps del futur llunyà (o perquè no, potencial).

Els nostres infants fan servir expressions adverbials per marcar distincions aspectuals diferents de les de perfectivitat-imperfectivitat i progressivitat-no progressivitat, gramaticalitzades mitjançant el sistema de temps verbals. Des del primer moment, marquen incoativitat (vinga, va), completesa (ja està), terminació (prou), imminència (ara), perfecció (ja, encara). La Sara i la M. del Mar (com hem vist a l'apartat 7.1.2 en Roger fa servir molt poques expressions adverbials) marquen iteració (més, una altra vegada). Però, a més a més, tots tres nens marquen distincions com durada (esté hace más vueltas, este hace poquito, Roger als 2;7,16, hace vueltas todavía, Roger als 2;11,19) o recurrència (faré dibuixos, Sara 2;10), mercès a la interacció de la morfologia amb els ítems lèxics. En tots els casos, però, aquestes distincions aspectuals fan referència a la situació present o del passat i el futur immediats.

Hem observat que algunes d'aquestes distincions, després d'haver-se marcat mitjançant ítems lèxics, es marquen sintàcticament. Tots tres nens, entre els 2;8 i els 2;11, expressen l'aspecte completiu lexicalment (ja està) i sintàcticament (s'ha acabat, ya se acaba). La Sara als 2;7 també ho fa amb el recurrent (tornem-hi, tornarem) i amb l'incoatiu (comencem). Aquestes dades donen suport a la hipòtesi que manté que les funcions s'expressen primer lexicalment i després sintàcticament, i confirmen la hipòtesi, ben coneguda, que manté que les formes noves expressen funcions ja conegudes i que les funcions noves s'expressen primer amb formes ja conegudes (Werner i Kaplan, 1963; Cromer, 1968; Slobin 1973).

D'altra banda, ja en aquesta primera fase observem algunes expressions que combinen més d'un aspecte, com en la producció ja s'acaba/ya se acaba, en la qual es combinen la perfecció, la completesa i la immediatesa, tot donant una idea de procés en vies de resolució. Això no obstant, aquestes combinacions tan complexes encara no són freqüents.

Fins aquí, i d'acord amb els objectius plantejats, hem fet una descripció de l'emergència dels primers temps gramaticals i hem abordat la hipòtesi de si els temps gramaticals es fan servir amb una funció aspectual. Hem observat que els temps gramaticals s'utilitzen per marcar aspecte i temps. Ara bé, queda per tractar quin és l'estatus representatiu d'aquestes formes. Per tal d'esbrinar-ho hem dut a terme una anàlisi de les referències al passat en els contextos en què es produeixen.

7.3. L'estudi d'un cas.

7.3.1. Interacció mare-nen.

Tal com hem esmentat en l'apartat 5.4, plantejem que si els infants fan servir la morfologia verbal temporal amb el seu valor deíctic, és a dir, si la representació d'aquestes formes és de caràcter abstracte tal i com es deriva dels treballs de Kuczaj (1977), Weist, et al. (1984), els infants faran referències al passat de manera espontània.

Per tal de comprovar aquestes hipòtesis hem analitzat les referències al passat en situacions d'interacció adult-nen. Els contextos estudiats corresponen a la descripció d'esdeveniments de la vida real, d'acord amb el que s'ha exposat en l'apartat de metodologia (punt 6.3.1.3).

7.3.1.1. Algunes qüestions sobre l'estructura de la interacció.

Com hem esmentat a l'apartat 6.3.1.3, per tal d'analitzar la forma d'aquestes interaccions hem tingut en compte diverses variables: hem distingit el nombre de vegades que cada interlocutor inicia una referència; hem analitzat quina és la contribució de cada parlant, així com la naturalesa formal de les produccions de l'infant.

De cara a dur a terme aquestes anàlisis hem tingut en compte tots aquells episodis que es produeixen en cada registre. Aquesta segona part de l'anàlisi abasta les edats de 2;3,18 a 3;2,24. Hem limitat aquestes anàlisis a aquestes edats perquè com es veurà en apartats posteriors hem observat que a partir dels tres anys i dos mesos es produeix un salt qualitatiu i quantitatiu molt important pel que fa a les produccions de la nostra subjecte.

Per la naturalesa mateixa de les nostres dades no tots els registres presenten el mateix nombre d'episodis -en funció de la predisposició de l'infant a intervenir en un esdeveniment o en funció de la predisposició del mateix adult a menar la interacció per diferents camins-, ni els episodis són equiparables pel que fa a la quantitat d'intervencions dels parlants. Per això, per a cada registre especificuem el nombre d'episodis en què s'han produït referències a esdeveniments passats. Entenem que un esdeveniment és passat quan entre la situació referida i l'acte de parla hi ha més de dos torns de conversa d'acord amb les propostes de Weist et al. (1984).

En primer lloc, hem analitzat com es distribuïen les primeres referències, diferenciant si eren introduïdes per l'adult o bé per l'infant. A la taula 7.7 es poden observar les freqüències d'inici d'un episodi en relació amb l'edat de l'infant.

TAULA 7.7
 Freqüència d'inici de les referències a
 esdeveniments passats

Edat	Nombre d'episodis	Adult inicia	Nen inicia
2;3,18	1	1	0
2;4,13	4	4	0
2;5,7	10	9	1
2;5,26	2	2	0
2;6,10	1	1	0
2;7,3	4	3	1
2;7,20	5	5	0
2;8,6	2	1	1
2;8,21	7	5	2
2;9,8	3	1	2
2;9,22	1	1	0
2;10,9	0	0	0
2;10,25	1	1	0
2;11,14	3	1	2
3;0,4	4	4	0
3;0,25	2	0	2
3;1,13	2	0	2
3;2,2			
3;2,24	3	1	2

En aquesta Taula, es pot observar que si bé és l'adult el qui en un principi fa la primera referència, posteriorment l'infant agafa el relleu.

Curiosament, les primeres referències al passat que l'infant fa no tenen aparentment connexions directes amb el context extralingüístic o lingüístic, a diferència de les de l'adult. Mentre que l'adult introdueix temes que d'una manera o altra estan relacionats amb les activitats que s'estan duent a terme o amb els objectes que estan dintre del focus d'atenció, l'infant sembla introduir temes que en un moment determinat li hagin pogut cridar especialment l'atenció. Així, per exemple, als 2;5,7, la Sara i la seva mare estan ocupades parlant del berenar de la Sara al mateix temps que aquesta va bevent una Coca-cola, quan sobtadament la Sara fa he vist el gegant del pi.

OBSERVACIO I: Sara 2;5,7

S he vist el gegant del pi.
 E has vist el gegant del pi?
 S sí.
 E on l'has vist?
 S allà.
 M a on t'era?
 S ai!
 S mira (veu que s'ha encès un llum vermell del magnetòfon).

M a on t'era que el vem veure?
 M on vas veure el gegant del pi?
 S no ho sé.
 = S va obrint i tancant el piu del micròfon
 M a Barcelona.
 S a Barcelona.
 M oi que vem anar a Barcelona?
 E on el vas veure?
 E que el vas veure a X?
 ;
 E eh?
 ;

Les primeres referències al passat per part del nen tenen lloc en el context de les referències introduïdes per l'adult. A la taula 7.8 hem especificat el tipus de producció de la Sara segons que es tracti d'intervencions elicitades o bé d'intervencions espontànies, en referència a les produccions totals de cada episodi; hi hem ressaltat en negreta les produccions espontànies quan aquestes superaven en quantitat les elicitades.

TAULA 7.8
 Naturalesa de les produccions de la Sara

Edat	Episodis	Producc. totals	Elicitades*	Espontànies**	Altres***
2;3,18	1	9	7	2	0
2;4,13	1	14	11	3	2
	2	4	4	0	0
	3	11	10	1	0
	4	3	4	3	0
2;5,7	1	1	1	0	0
	2	6	5	1	0
	3	3	3	0	0
	4	2	2	0	0
	5	4	4	0	1
	6	4	3	1	0
	7	7	3	4	0
	8	4	4	0	0
	9	6	4	2	0
	10	4	4	0	0
2;5,20	1	4	3	1	1
	2	3	3	0	0
2;6,10	1	4	4	0	0
2;7,3	1	4	3	1	0
	2	8	6	2	0
	3	5	5	0	0
	4	4	1	3	0
2;7,20	1	6	4	2	0
	2	0	0	0	0
	3	10	9	1	0
	4	8	8	0	0
	5	1	1	0	0

2;8,6	1	4	4	0	0
	2	4	1	3	0
2;8,21	1	15	9	6	0
	2	2	1	1	0
	3	3	0	3	1
	4	9	8	1	1
	5	9	7	2	2
	6	10	7	3	0
	7	6	4	2	3
2;9,8	1	5	2	2	1
	2	5	1	3	1
	3	5	1	3	1
2;9,22	1	3	1	1	1
2;10,9	0	0	0	0	0
2;10,25	1	9	4	5	0
2;11,14	1	11	6	5	0
	2	5	1	3	1
	3	2	0	2	0
3;0,4	1	24	14	5	5
	2	1	1	0	0
	3	1	1	0	0
	4	6	2	3	1
3;0,25	1	3	1	2	0
	2	5	2	3	0
3;1,13	1	3	0	3	0
	2	2	0	2	0
3;2,2					
3;2,24	1	5	2	3	0
	2	4	2	2	0
	3	8	4	4	0

* Les produccions Elicitades inclouen totes aquelles emissions de la Sara que han estat provocades explícitament per l'adult (preguntes tipus ...oi?, qu-, digues-li...).

** Les produccions Espontànies inclouen les imitacions d'afirmacions de l'adult, les preguntes introduïdes per ella mateixa.

*** En Altres hem inclòs totes aquelles produccions que no podien classificar-se en les dues anteriors, com per exemple els eh?, les repeticions de les seves pròpies produccions, les produccions no intel.ligibles o parcialment intel.ligibles i els gestos.

A l'annex .... es pot veure aquest quadre desglossat segons els tipus de respostes a les elicitacions de l'adult i segons els tipus de produccions espontànies.

A la Taula 7.8 veiem, doncs, que en un començament hi ha més elicitades que espontànies, tendència que sembla modificar-se a partir dels 2;8. A partir d'aquesta edat, les produccions espontànies poden superar en freqüència les elicitades (comportament que hem remarcat en negreta).

Les primeres referències espontànies per part de l'infant provoquen que l'adult intenti expandir i situar l'esdeveniment amb l'ajuda del mateix nen.

Sovint, les produccions espontànies corresponen a imitacions de la conducta de l'adult, tal com reflecteix més adequadament la taula de l'annex...., les quals no li serveixen per introduir informació nova. Entenem aquestes produccions com una manera de participar activament en les interaccions, malgrat que això es tradueixi en imitacions o en preses de torn no productives (les conductes classificades en Altres a la taula 7.8). En aquesta mateixa línia, a l'annex .... podem veure que el nombre de preguntes a les quals no es respon disminueix progressivament.

D'altra banda, com indica la taula 7.9 també augmenta progressivament el nombre de produccions espontànies en les quals la Sara introdueix informació nova, considerant que amb informació nova al.ludim al fet d'esmentar qualsevol aspecte de l'esdeveniment que no havia estat esmentat anteriorment pel nen o suggerit per l'adult (definició estreta d'Eisenberg, 1985).

TAULA 7.9
Freqüència de la introducció d'informació nova.

Edat	Episo.	S a r a		M a r e	
		Total Producc.	Amb Infor- mació	Total Produc.	Amb Infor- mació
2;3,18	1	9	0	16	6
2;4,13	1	14	0	17	14
	2	4	0	6	5
	3	11	0	12	11
	4	3	2	9	7
2;5,7	1	1	0	2	2
	2	6	1	9	8
	3	3	0	6	3
	4	2	0	5	2
	5	4	1	7	6
	6	4	1*	7	3
	7	7	2	11	6
	8	4	0	14	8
	9	6	0	5	4
	10	4	0	5	3
2;5,26	1	4	1	5	3
	2	3	0	2	2
2;6,10	1	4	0	9	3
2;7,3	1	4	1	5	2
	2	8	0	18	8
	3	5	0	7	2
	4	4	2*	2	0
2;7,20	1	6	0	12	6
	2	0	0	4	3
	3	10	1	11	5
	4	8	0	13	5

	5	1	0	2	2
2;8,6	1	4	0	4	3
	2	4	3*	6	4
2;8,21	1	15	6*	17	6
	2	2	1	2	1
	3	3	3*	1	0
	4	9	0	17	12
	5	9	2	16	6
	6	10	2	15	9
	7	6	0	9	2
2;9,8	1	5	2*	4	2
	2	5	3*	7	1
	3	5	0	7	5
2;9,22	1	3	1	4	2
2;10,9	0	0	0	0	0
2;10,25	1	9	2	10	5
2;11,14	1	11	3	13	6
	2	5	2*	6	2
	3	2	1*	1	1
3;0,4	1	24	1	32	17
	2	1	0	1	1
	3	1	0	2	1
	4	6	0	7	4
3;0,25	1	3	2*	3	0
	2	5	2*	3	0
3;1,13	1	3	1*	5	1
	2	2	2*	8	4
3;2,2					
3;2,24	1	5	1	9	5
	2	4	1*	3	1
	3	8	2*	5	2

* En el cas de l'infant, hem indicat aquelles freqüències que inclouen la producció inicial.

7.3.1.2. Contribució de l'infant als esdeveniments de parla.

Funcions dels temps gramaticals.

A l'apartat 7.2.3. hem apuntat al fet que els nostres infants de ben aviat incorporaven la morfologia verbal per fer referències a esdeveniments passats. En aquest apartat, volem analitzar les formes lingüístiques usades per la nostra subjecte en els episodis en què es fan referències a esdeveniments passats.

Entre els 2;3,18 i els 3;2,24 podríem distingir tres moments en relació al tipus de producció lingüística de les emissions de la Sara.

Estadi I.

En un primer moment, es tracta principalment de produccions elicitades per l'adult, amb alguna emissió espontània aïllada. En tots dos casos, però, es tracta de frases nominals o bé de produccions del tipus si i no o no ho sé (vegeu l'annex ....) en resposta a les demandes de l'adult. Alguns fragments que ho il.lustren serien:

OBSERVACIO II: Sara 2;4,13

La Sara i la seva mare estan jugant a fireta.

M explica-li a la Montse que vas anar als cavallitos.

S va Xnanar als cavallitos {va xerrant tota l'estona mentre passa plats i tasses de la pica a l'escorredora}.

E vas anar ahir?

S ahir.

M amb qui vas anar?

S amb en Jordi.

M on vas pujar?

S eh?

M on vas pujar?

S no ho sé.

M sí.

;

M amb el tren.

S amb el tren.

M hi havia una nena, <oi també>?

S <una> nena.

M i després què?

M no volies sortir, oi?

;

M eh?

;

M i ploraves.

S i plorava.

M perquè volies anar més.

S sí.

M i després on vem seure?

S eh?

M on vem seure?

S una cadira.

S (una una) una taula.

M una taula una cadira?

;

M i (què vem) què vem beure?

S eh?

M vem beure, oi?

S sí.

M què vas beure?

;

M orxata.

S orxata.

M i què més?

;

OBSERVACIO III: Sara 2;5,7

M encén una cigarreta i S mira M.

M què et va passar un dia amb el cigarro?

S va cremar aquí {s'assenyala la mà}.

M et vas cremar aquí?
M i què et va sortir?
S no ho sé.
M una butllofa.
S una %llufofa.

Com veiem en les observacions precedents, en aquests primers moments, a més de frases nominals i respostes del tipus sí, no, i no ho sé, algunes produccions de la nostra subjecte inclouen verbs flexionats en perfet i imperfet; es tracta de produccions modelades en les quals l'infant adopta el model adult ja sigui imitant la forma adulta ja sigui adoptant-ne la forma verbal però introduint-hi canvis de persona gramatical o d'item lexical. L'infant reprèn el model que se li ha presentat tot extenent la producció de l'adult per introduir la informació que li ha estat demanada. Així, al mateix temps que la nostra subjecte fa servir espontàniament els pretèrits indefinit i imperfet per referir-se a esdeveniments ocorreguts en el context extralingüístic immediat (tal com hem vist en apartats anteriors), utilitza el perfet i l'imperfet per referir-se a esdeveniments del passat llunyà en contextos creats i sostinguts per l'adult. En aquests contextos, el perfet és utilitzat en referència a una varietat de situacions, ja es tracti de situacions de canvi d'estat o d'activitats.

D'altra banda, aquestes emissions de la Sara no necessàriament fan referència a algun aspecte de l'esdeveniment objecte de la interacció, com és el cas de:

OBSERVACIÓ IV: Sara 2;5,7

M no li vols explicar a la Montse que vas anar a col·legi ahir?
M qui hi havia a cole?
S l'Anna (parla amb la pipa a la boca).
M i qui més?
S i en Quim.
M i què vas fer a col·legi?
;
M què vas fer?
S no ho sé.
= rondina quan M intenta treure-li la pipa
M que vas jugar al pati?
;
M eh?
S hi ha un tobogan.
M hi ha un tobogan?
S sí.
M que hi vas pujar?
S sí.
= S està estirada al llit mentre la van canviant
M contesta bé.
M que hi havia en Quim?
S sí.

M què li vas dir a en Quim?

:

Aquesta mateixa interacció exemplifica el fet que, en aquests primers moments, es trenca la conversa quan la ranura que deixa l'adult no està ben delimitada, cosa que produeix un trencament de la comunicació.

Estadi II.

En un segon moment, les intervencions espontànies de la Sara tenen a veure amb l'esdeveniment objecte de la seva atenció, si bé la informació que introdueix no s'ajusta a la seqüència real.

OBSERVACIO V: Sara 2;5,26

S i M estan jugant amb unes peces de fusta que representen animals.

M què és?

S una vaca.

M oi que en vem anar a veure una de vaca?

S vem anar a veure una (va* va*) vaca (es gira cap a E i ho diu).

E ah, sí?

S d'aquestes.

M i què més?

E de veritat era?

S un caballo

S que vaig anar a tocar.

E un què has dit?

;

M un caballo que el va tocar.

;

E ah!

M de veritat, oi, era?

S de veritat.

M era gros!

OBSERVACIO VI: Sara 2;7,3

M està donant el sopar a la Sara.

M explica 'ns lo que has fet a la guarderia avui.

S avui he (vu) jugat l'Anna (parla mentre va llançant el globus enlaire).

M has jugat amb l'Anna.

S sí.

S X.

= S mentre parla va saltant i llançant el globus

;

S m'ho he menjat tot.

M t'ho has menjat tot?

S sí.

M i què més has fet?

M que has fet la siesta?

S sí.
M i has dormit molt?
:

En aquesta edat, però, les intervencions de la Sara són puntuals, és a dir, al·ludeixen a un aspecte concret de l'esdeveniment, que li és especialment rellevant i amb el qual introdueix informació tant de primer pla com de segon. Les produccions de la Sara es redueixen encara a una única oració.

Per bé que de manera aïllada, la Sara comença a iniciar els episodis. Com pot veure's a l'observació I, en el moment en què s'emeten les primeres referències espontànies a esdeveniments del passat llunyà, observem una sobreextensió del significat de l'indefinit, que es fa servir -erròniament des del punt de vista del llenguatge de l'adult- per marcar temps passat al mateix temps que per marcar aspecte perfectiu. Així, s'inicia una etapa que abasta fins als tres anys, en què, en les referències a esdeveniments passats, l'indefinit alterna amb el perfecte, el primer en les produccions espontànies i el segon en les produccions modelades.

Estadi III.

A partir dels 2;8, la Sara comença a intentar d'enllaçar més d'una oració i, en general, a estendre les seves produccions.

OBSERVACIO VII: Sara 2;8,21

S ensenya a E les figures que ha posat en el pessebre i li diu on les ha col·locades.

E i aquest (agafa un conill del llac).

S no.

S que està a l'aigua.

S que jo (l'hi) l'hi fet i l'àvia>

S agafa.

E tu l'has posat aquí?

S sí.

OBSERVACIO VIII: Sara 2;8,21

S i E es dirigeixen a la cambra de les joguines.

S ahir vaig jugar en allò.

S (allò) allò que va>

S vaig jugar en allà (:) al meu quarto i l'Assumpta (:) en aquí.

OBSERVACIO IX: Sara 2;8,21

M escolta'm Sara.

M ja li has dit a la Montse que vem anar al Corte Inglés (:) a veure el Papà Noel?

S al Corte Inglés vaig veure el Papà Noel.
S (i vaig) i vaig anar,hi (a a) a^
M amb qui hi vas anar?
S (a a a) amb l'avi.

Ara, la Sara, a més d'utilitzar l'indefinit en les seves referències espontànies, comença a introduir la informació amb el perfet.

Perfet

Sara (2;8,21) Ahir vaig jugar en allò/vaig jugar en allà,
al meu cuarto/i l'Assumpta en aquí.
Sara (2;11,14) I un dia, eh, va dormir aquí l'Assumptota.

Indefinit

Sara (2;8,6) Ha tancat/el meu papa m'ha tancat/a l'armari.
Sara (2;9,8) Això m'ho han portat els Reis.

Hem observat que, en alguns casos, després d'una negociació canvia la forma lingüística.

OBSERVACIO X: Sara 2;9,8

La Sara està jugant amb un joc de clavar fusta que fa poc li han portat els reis.

S això m' ho han portat els reis.
S aixòs, eh (no para de picar).
E sí?
E a on t' ho han portat?
E a casa de qui?
= S para de picar
S a casa aquí.
E a casa aquí?
S sí.
S a casa l' àvia.
S a casa l' àvia.
= S continua picant
E sí.
E clar.
E perquè ho havia escrit a la carta l' àvia.
;
E i això on t' ho van portar?
E això.
S X.
E la plastilina.
S la plastilina?
E sí.
S a casa seva.
E a casa seva?
E i què és a casa seva?
S a ca>
S els gegants.

E <{riu}>.
A <{riu}>.
E quins gegants?
S això ho van portar els reis.
E t' ho van portar els reis?
A a on?
:

OBSERVACIO XI: Sara 3;2,24

S està jugant amb uns ninots de plàstic,
els va col.locant en una caseta de joguina.

E aquest és el pirata.
S sí.
S li he pintat les dents.
E que què?
S que li he pintat les dents.
S estan brutes.
E sí.
E estan brutes.
E se les <ha de rentar>.
S <i el nas>.
E i el nas també.
E i per què li vas rentar el nas i les dents?
S perquè sí.
S no.
E ah no?
T <li van volen pintar> expressament.
S <no>.
E expressament?
S sí.
E perquè les tenia brutes?
S sí.
E ah!
S i li vaig pintar.
S era de broma.
E ah!

En altres ocasions, malgrat el model adult, la Sara imposa la seva pròpia forma (vegeu l'Observació XVII). Al mateix temps que sobre-estén el significat de l'indefinit per referir-se a esdeveniments del passat llunyà, utilitza aquest temps en referència a esdeveniments anteriors que tenen efectes en el present. Això no obstant, pensem que no atribueix pròpiament a l'indefinit aquest significat, anomenat de "rellevància present", sino que l'ús d'aquest temps, com pot veure's en les Observacions X i XI, s'explica pel fet que la referència és feta en presència de l'objecte afectat per una acció anterior en el temps. D'altra banda, com es veurà més endavant, algunes produccions errònies de la Sara assenyalen que no domina les relacions temporals implicades en el significat de "rellevància present".

En l'ús d'aquests temps, la Sara sembla aplicar força

sistemàticament diferents estratègies. En un primer moment, quan encara no introdueix informació espontàniament, s'adapta al model adult. Posteriorment, compagina les dues formes verbals: en les produccions elicitades tendeix a fer servir el perfet o l'indefinit segons el model presentat; en canvi, quan és ella la qui introdueix la informació fa servir el perfet quan també introdueix un adverbi temporal (un dia, un altre dia o ahir), altrament fa servir l'indefinit. Això ens fa pensar en dues possibles estratègies de naturalesa diferent. Una explicació de tipus perceptiu-cognitiu seria que quan la Sara no focalitza tant el moment de l'acció com l'acció mateixa, fa servir l'indefinit; en els casos en què para atenció a l'esdeveniment en tant que esdeveniment passat, aleshores utilitza el perfet reforçat amb un adverbi. Una estratègia diferent seria la de fer servir l'indefinit per marcar aspecte i temps simultàniament i, en canvi, fer servir la combinació de perfet+adverbi per diferenciar entre aquestes dues funcions: marcant aspecte perfectiu amb el temps gramatical i temps passat amb l'expressió lexical. Malauradament, les nostres dades no permeten confirmar cap d'aquestes dues hipòtesis. Això no obstant, el fet que en una fase posterior recorri en ocasions a una combinació de les dues formes -fent servir la perífrasi del perfet però substituint l'infinitiu pel participi- podria ser un indicador d'una diferenciació de temps i aspecte que s'expressaria en dues formes separades.

OBSERVACIO XII: Sara 3;2,24

S mira.
E miro.
S X les ungles grosses.
S i a mi me van tallat a la guarderia.
T t'han tallat les ungles a la guarderia?
S sí.

OBSERVACIO XIII: Sara 3;7,23

La Sara i E estan mirant uns dibuixos fets per S

E i aquest?.
S no.
S tu digues que ho vas fet tu.

D'altra banda, a partir d'aquest moment la Sara comença a fer servir els temps de passat per fer referències a esdeveniments del passat llunyà de caràcter puntual i que no són recollides per l'adult. Així, per exemple, als 3;0,25 troba una llibreta seva amb un dibuix fet per algú altre i fa (Aquí) això qui me va fer?; als 3;2,2 ensenya un quadern a l'experimentador i assenyalant un dibuix diu Això ho va fer la meva mama. A més a més, així com abans solament responia a aquelles preguntes que estaven ben delimitades, ara és capaç de respondre a preguntes més lliures referides a l'esdeveniment objecte d'atenció.

Als 3;0,4, la Sara per primer cop comença a fer servir l'imperfet

en referències al passat llunyà, com ella mateixa especifica poc més endavant als 3;0,25.

OBSERVACIO XIV: Sara 3;0,25

S està asseguda a terra jugant amb una farmaciola de joguina

M què fas aquí amb aquestes coses?

S ho trobava això de fer metge {en veu molt alta}.

M no trobaves això de fer metge?

S no.

S un dia.

M un dia no ho trobaves?

Malgrat que l'imperfet continua fent-se servir principalment amb verbs que codifiquen durada (estats o activitats), ara també es fa servir amb verbs de canvi d'estat.

A partir dels 3;5,3, un cop s'ha consolidat l'ús del perfet i l'imperfet com a instruments per situar l'acció en el Temps i s'ha establert l'oposició perfectiu-imperfectiu per al passat, aquests temps comencen a fer-se servir en la planificació de jocs pretesos¹.

OBSERVACIO XV: Sara 3;5,3

La Sara està jugant amb uns ninotets de plàstic que va col.locant en un cotxet.

S jo ja no ho he vist.

S en el cotxe no estava aquí.

S aquí posàvem el gos {col.loca el gos en el cotxe}.

E aquí què?

S aquí posàvem el gos.

E ah!

E aquí posàvem el gos?

= S fa córrer el cotxe amunt i avall

S i com estava fosc no dormíem.

S sí que dormíem.

S però encara estàvem en el sofà.

S i quan venia el dimoni.

S cap a dormir {treu el gos del cotxe i el deixa a terra}.

S cap a dormir.

S cap a dormir {entonació ascendent}.

Aquestes dades refuten, doncs, les tesis d'Antinucci i Miller (1976) i Aksu (1978), segons les quals l'imperfet sorgeix de la

---

¹Amb aquesta anàlisi no hem pretès entrar a fons en l'ús de les formes verbals en aquest tipus de contextos perquè entenem que aquest seria l'objecte de tota una altra investigació. Només volem fer esment d'algun aspecte interessant en relació amb les nostres hipòtesis.

distinció actual-no actual que seria de caràcter més bàsic que la passat versus no passat i que es produiria abans d'atribuir un valor temporal a les formes gramaticals. En el nostre cas, el procés d'adquisició sembla ésser l'invers: en primer lloc emergeixen les distincions temporals present versus passat i les aspectuals imperfectiu versus perfectiu (tant per al present com per al passat), i posteriorment emergeix la distinció actual versus no actual.

A partir dels tres anys, la Sara reix en les primeres combinacions de clàusules, referint la simultaneïtat de dos esdeveniments.

OBSERVACIO XVI: Sara 3;0,4

S, M i E estan mirant un àlbum de fotografies de la Sara quan era petita. S assenyala una fotografia on anava amb titins.

S ah, titins!

S {riu}.

E <{riu}>.

M <{riu}>.

M titins, oi?

E ara no en portes ja.

S no.

S ja no.

S com feia caca a sobre, eh, la mama me 'n canviava.

M la mama et canviava, oi?

S si'.

S com feia caca a sobre.

:

= uns torns més endavant, continuen mirant fotografies.

Aquest cop es veu la Sara amb pitet i amb la cara tota bruta de papilla.

M mira.

M era marrana i s' embrutava.

E mira.

S si'.

S la mama li donava papilla i jo no en volia.

S {riu}.

En general, quan adult i nen expliquen un esdeveniment, l'adult intenta reproduir-lo mantenint l'ordre en què va ocórrer i guia l'infant en els seus relats. L'Observació II era un exemple de l'intent de l'adult per referir l'esdeveniment tot mantenint l'ordre natural. Les produccions de l'infant, en canvi, són més desordenades i, tal com hem vist, semblen ressaltar no tant aspectes de la seqüència sinó aspectes que són rellevants per a ell; l'Observació V n'és una mostra. Malgrat que la Sara cada vegada és més capaç de referir els esdeveniments ordenadament, això no s'aconsegueix fins més endavant.

OBSERVACIO XVII: Sara 2;11,14

M està donant el sopar a S, que es resisteix

a menjar.

M escolta 'm.

M explica-li a la Montse el que et va fer l' Elisabet
aquell dia.

M què et va fer aquell dia?

;

M què et va fer l' Elisabeth aquell dia (:) a col·legi?

M què li vas demanar, eh?

S jo vull berenar.

M què li vas demanar?

S jo no en vull ara.

M no.

M què li vas dir a l' Elisabeth?

M jo vull berenar.

S vull berenar.

M i llavontes quan te'l va portar què?

S X en allà baix.

M et va fer anar a baix, oi?

M per què?

M què vas dir tu?

S jo no en vull.

S d' allò.

S de madalena.

S i la mama te castigarà.

M te castigarà?

S allà.

S de cara a la paret no.

M a baix amb la Maria <et va castigar>.

= S gira el paper

S <a baix amb la Maria>.

M li has explicat <molt bé>.

S <i com> acabi (:) he anat a dalt.

M quan acabis has anat a dalt?

S sí.

M però això va passar un dia, no?

= S torna a guixar

S un dia.

M fa dies ja.

Així doncs, entenem que les nostres dades refuten la hipòtesi que els infants utilitzen la morfologia verbal temporal amb un valor abstracte representatiu. Hem observat que les referències temporals inicials a esdeveniments passats no presents en el context de parla es produeixen en el marc de la interacció amb l'adult. Adult i nen s'impliquen en converses amb una estructura predible i uns temes clars, que els proporcionen contextos molt ben delimitats en els quals mare i nen comparteixen un referent sobre el qual negocien uns comentaris. En uns primers moments, aquestes interaccions són introduïdes per l'adult, que és el qui sosté la interacció. L'adult proporciona la informació necessària, delimitant estrictament el referent, de manera que no pugui haver-hi confusions. L'adult determina l'ordre en que es produeix la seqüència i la perspectiva desde la qual abordar-la,

tot deixant ranures que propicien la intervenció de l'infant. La forma d'aquestes interaccions va modificant-se a mesura que el nen creix; a poc a poc va prenent la iniciativa, no solament per introduir informació nova en relació amb l'esdeveniment ja compartit, sinó també per introduir referents nous. En el marc de la interacció amb l'adult, l'infant amplia la seva perspectiva temporal inicial.

7.3.1.3. El discurs no cohesionat.

A partir dels 3 anys d'edat, observem un canvi important pel que fa a l'ús de les formes verbals. La Sara amplia el seu discurs connectant diferents esdeveniments en una sola intervenció i construint seqüències ordenades. En aquest moment comencem a observar l'ús erroni d'alguns temps, els quals fins llavors havien estat usats correctament. L'anàlisi dels errors comesos en l'ús dels temps gramaticals de passat ens proporciona pistes en relació amb la possible funció que aquestes flexions poden estar marcant.

Malgrat que, ocasionalment, la nostra subjecte encara continua utilitzant l'indefinit per situar esdeveniments en el continuum temporal, "es decanta" definitivament per perfet com a forma per localitzar temporalment, així com per marcar l'ordre natural de les seqüències. Les observacions que presentem a continuació exemplifiquen la funció que la Sara atribueix al perfet.

OBSERVACIÓ XVIII: Sara 3;3,18

- S oi que (l' Anna li va fer)
es va fer pipi, la meva amiga?
M sí.
M això és el que diu l' àvia.
S és una marrana i cotxina.
S (i es va fer) (i i) i no va tindre
calces, i va anar a casa seva.
M sense calces.
S sí.

En aquest cas la Sara opta per seqüenciar dos esdeveniments marcant-los perfectivament. En el sistema adult, en canvi, no va tindre calces configuraria el fons i estaria marcat en imperfet, mentre que va anar a casa seva, com a esdeveniments de primer pla, seria marcat perfectivament.

OBSERVACIÓ XIX: Sara 4;5,23

Està mirant fotografies conjuntament amb la seva mare. Arriben a una fotografia on hi ha
S dormint en un cotxet.

- S [no intel.ligible].
M dormilega.
M a veure.
S mira, aquí em vaig adormir.
S aquí em vaig adormir de tant
d' anar a passeig.

La Sara i la seva mare estaven mirant fotografies de la Sara quan era petita però no formaven una seqüència i temàticament eren molt diferents. Això no obstant, la Sara inicia la referència amb una forma morfològicament perfectiva i incoativa pel significat de l'item lèxic. En la forma adulta, un esdeveniment d'aquest

tipus no pot iniciar la seqüència ja que s'entén per referència a un altre esdeveniment previ.

OBSERVACIÓ XX: Sara 4;9,20
Parlant amb un nen de la seva edat.

S tu vas veure la pel·lícula X.
W jo sí.
W tu la vas veure?
S també.
S (oi que) oi que era maca?
W sí.
W jo he vist la Superman uno, la Superman dos i X (Superman esa mujer) Superman mujer.
S jo (només vaig) només vaig veure una.
S jo només vaig veure la d' en Superman (i la de) i la de la noia.
W Superman mujer?
S sí.

El dia que la Sara va anar al cine va veure només una pel·lícula i fins aquell moment només n'havia vist una. Així doncs, es tracta d'un esdeveniment passat, però amb efectes en el present i, per tant, hauria d'haver estat codificat amb l'indefinit.

Així, després d'una fase en què es fan servir tant el perfet com l'indefinit per situar temporalment, s'adopta el perfet com a forma de passat llunyà (tret d'alguns casos esporàdics de sobre-regularització amb l'indefinit que continuem observant fins a l'edat de 5;4).

La nostra subjecte fa servir l'indefinit en referència a esdeveniments del passat immediat, així com per al·ludir a fets que han succeït al llarg del dia que inclou el temps de parla¹. No hem observat cap cas de sobre-regularització del perfet en referència a esdeveniments passats, però ocorreguts durant el mateix dia (i.e. *avui no vaig anar a col·legi). Pensem que això pot ésser degut al fet que els esdeveniments del dia són experimentats com a esdeveniments del passat recent, la qual cosa, d'altra banda, seria consistent amb algunes observacions fetes en el sentit que als 4 anys els infants són capaços de diferenciar cognitivament l'ahir de l'avui i l'avui del demà. Això no obstant, tal com es pot veure a l'observació XX, la Sara encara no fa servir aquest temps amb una funció de "rellevància present", noció que informa d'un esdeveniment ocorregut en el passat el qual té efectes en el present, per la qual cosa comporta considerar simultàniament dos moments temporals diferents, als quals ha d'afegir-se el moment present. En termes del sistema de referència temporal proposat per Reinchenbach

---

¹Remetem el lector a l'apartat 4.1.2.1, on s'expliquen els diferents significats de l'indefinit per al català.

(1947), mentre que en les referències a esdeveniments passats (i.e. expressades amb el perfet) el Temps de l'Esdeveniment (TE) i el Temps de Referència (TR) són simultanis, diferenciant-se del Temps de Parla ([TE = TR] = TP), en el cas de la "rellevància present" el TR és simultani amb el TP, els quals a l'ensem es diferencien del TE (TE = [TP = TR]). Tal com Weist (1986) indica, les marques de "rellevància present" impliquen dominar i diferenciar els tres temps, cosa que es produeix en una edat tardana del desenvolupament, ja que implica dominar un sistema lingüísticament complex. Les dades de la nostra subjecte assenyalen que a l'edat de 4 anys el TR roman "enganxat" al TE i no ha esdevingut encara una relació temporal independent. Això mateix explicaria els primers usos que la Sara fa del plusquamperfet, que, com a temps relatiu, expressa una relació temporal del tipus TE = TR = TP, pel fet que situa un esdeveniment (TE) per referència (TR) en un altre, els quals així mateix es diferencien del TP o present. Això no obstant, els primers usos del plusquamperfet semblen expressar relacions [TE = TR] = TP, de naturalesa equivalent al perfet.

OBSERVACIO XXI: Sara 3;5,3

E ensenya a S un tren d'espuma que li havia regalat temps enrera.

S me 'l havia portat els reis de (d' anar) a ca les tietes.

E ah!

S tu ho havies portat.

E t' ho havia portat?

Tal com hem esmentat a l'apartat 7.3.1.2, l'imperfet és usat per marcar temps passat adoptant una perspectiva imperfectiva, així mateix hi hem indicat que la nostra subjecte a partir dels tres anys l'utilitza per referir la simultaneïtat de dos esdeveniments. Algunes produccions errònies en què hi ha implicades oracions compostes ens ho corroboren.

OBSERVACIO XXII: Sara 5;0,19

M, S i unes ties de S estan assegudes al voltant d'una taula berenant. S uns torns abans ha explicat que aquell matí ha estat jugant amb un veí.

A estic suant.

S jo quan estava jugant amb X també estava suant.

OBSERVACIO XXIII: Sara 5;0,19

Més endavant d'aquesta mateixa sessió, torna a fer referència al matí.

S i quan jugàvem, estàvem jugant, jugant, jugant, jugant i jugant.

Ancorat l'esdeveniment amb la partícula temporal quan, la Sara

presenta dos esdeveniments que han ocorregut simultàniament en el passat (al marge del fet que a l'observació XXIII no es tracta de dues accions i que, per tant, és una producció semànticament anòmala). No es distingeix entre els diferents plans, sinó que tots dos esdeveniments són presentats com a esdeveniments d'orientació. D'altra banda, al mateix temps que es marca simultaneïtat amb l'imperfet, es marca durada amb l'aspecte progressiu.

Al final del nostre estudi, algunes produccions errònies ens fan pensar que la Sara ha descobert una nova funció de l'imperfet.

OBSERVACIO XXIV: Sara 5;4,2

S és de vacances i, amb l'ajuda de la seva mare, explica a uns amics el que ha fet el dia anterior.

S ahir, eh, anàvem a pescar crancs.

;

S {riu}.

S anàvem a pescar crancs, <crancs>.

E <en Juli> no et sent.

S i (:).

M i què va passar?

S anàvem a pescar crancs.

E ah sí, no <em diguis>?

S <i ara> (i a la nit) van anar a dormir i hi havia un cranc que va per la d' allò.

E <per la què>?

S i va baixar^

E per la roca?

S no (va baixar) va pujar (per la (:)) per la (:) la galleda i va baixar per la galleda.

E sí.

E i?

S (i (:)) i quan estàvem dormint (:) se 'm va escapar el cranc.

E qui estava dormint?

M ja no te 'n recordes de lo que va passar.

E qui estava dormint?

S <se 'n va anar>^

M <el cranc>.

S se 'n va anar el cranc.

S i l' altre es va quedar tota la nit dormint.

E ah!

S (en teníem només ara) ara en teníem un.

E ara només en queda un?

S sí, perquè l' altre se 'ns en va escapar.

S no ho saps?

A l'Observació XXIV hem citat l'episodi sencer perquè ens sembla que podria marcar un gir en relació amb els processos que regeixen l'ús dels temps gramaticals i la construcció del discurs. En aquest episodi la Sara explica un esdeveniment ocorregut en dos dies diferents: el mateix dia en què es parla i

el dia abans. D'una banda, exemplifica el fet que el perfet (se'm va escapar) és el temps gramatical que es fa servir en les referències al passat, encara que aquest passat formi part del mateix dia en què s'emet la producció (i que, per tant, comporta l'ús de l'indefinit). D'altra banda, sembla indicar que la Sara ha identificat que hi ha unes determinades regles que regeixen l'estructura de la narració; en aquesta línia, pensem que podria associar l'imperfet com a temps a utilitzar en un discurs narratiu. Això no obstant, l'episodi esmentat es produeix en l'antepenúltim registre analitzat i no hem obtingut més dades que poguessin confirmar o refutar aquesta hipòtesi. Finalment, a l'observació XXXIII tornem a trobar-hi un altre exemple en què marca simultaneïtat i durada amb un imperfet progressiu, al mateix temps que situa l'esdeveniment amb quan per comptes de fer servir la partícula mentre, específica per a marcar simultaneïtat en el temps.

D'acord amb les observacions fetes per Berman i Slobin (1987) en relació a diferents llengües, observem que la nostra subjecte diferencia entre simultaneïtat, durada i protractió. Mentre que, com hem vist, fa servir mecanismes morfològics per marcar les dues primeres distincions, recorre a expressions repetitives per manifestar alguna cosa així com "extensió perllongada en el temps", com una manera de marcar intensió.

OBSERVACIO XXV: Sara 3;2,2

M i S juguen a tirar-se la pilota, mentre M té agafat un gosset amb el qual primer havien jugat.

M me'l tires.

S no t'ho tiro, ale.

S no te'l tiro ara, perquè no m'has donat tot el rato tot el rato.

M no t'he donat tot el rato tot el rato el qué?

S el gos.

En aquest cas, la Sara havia de combinar la perspectiva perfectiva amb la durativa en un esdeveniment de canvi d'estat. L'imperfet o la mateixa forma perfectiva sense referència explícita a la durada haurien estat les formes preferides pel model adult.

OBSERVACIO XXVI: Sara 5;6,16

La Sara està explicant a la seva mare que va anar a veure unes caves.

M amb qui vas anar?

S amb la Lourdes i en Jordi.

M i amb qui més?

S i amb en Toni i (:) amb l'Albert i amb la seva mare i el seu pare.

M ah!

S i (:) bueno, ho vem anar a veure i ens van explicar
coses coses coses i allavontes>
S ja està.
S ara ja no ho explico més, eh.

Igual com en el cas anterior, la nostra subjecte prefereix repetir partícules lexicals per marcar extensió en el temps, en comptes de fer servir una expressió com ens van explicar moltes coses, en la qual la combinació entre argument més forma verbal implicaria un significat duratiu a pesar d'estar codificada en aspecte perfectiu.

A l'Observació XXIII abans citada, comprovem aquesta mateixa estratègia. En aquell cas, la combinació entre significat verbal (verb d'activitat i, per tant, de caràcter duratiu) i perspectiva aspectual (imperfectiva i progressiva) ja implicava extensió en el temps, i, això no obstant, la Sara marca aquesta noció obertament repetint la forma verbal.

Construir un discurs implica seqüenciar un seguit d'esdeveniments que conformen un mateix episodi, tot determinant quins configuren l'esquelet i quins el segon pla. Tal com dèiem a l'apartat 3.2., l'ús dels temps gramaticals varia segons que es tracti de frases aïllades o de narracions; els sistemes temporal i aspectual estan determinats per l'estructura del discurs (i/o inversament funcionen de mecanismes estructuradors del discurs) en què s'estableixen relacions que poden ésser descrites com un tipus d'anàfora, en el sentit que l'ús dels signes lingüístics depèn de la presència d'altres signes en el discurs. Així, l'ús dels temps gramaticals de passat no només depèn de la localització temporal, sinó també dels signes lingüístics presents en el text (com veiem, per exemple, en el cas de només a l'observació XXIV, que obliga a un ús de l'indefinit en lloc del perfet, o en el cas de l'imperfet -ja sigui progressiu o no- per indicar simultaneïtat, que demana la partícula mentre i no quan) així com de la pròpia organització del text en els diferents plans (i.e. en relació a l'observació XVIII, no tenia calces i va anar a casa seva). Això mateix pot dir-se pel que fa a la relació temporal del Temps de Referència, l'expressió del qual requereix l'habilitat d'enllaçar intralingüísticament, de manera que situï l'acció en el continuu temporal en relació al Temps de l'Esdeveniment i al Temps de Parla (en l'observació XXI, la forma de plusquamperfet no pot utilitzar-se si no és en referència a una situació del passat respecte de la qual aquell esdeveniment es localitza en un punt temporalment anterior). L'anàlisi dels errors de la Sara indica que els seus discursos estan formats per oracions sintàcticament i morfològicament independents; la Sara no constrenyeix l'ús dels temps, no delimita els dos plans de la narració. En el primer pla no necessàriament hi ha aquells esdeveniments que formen la seqüència; els temps relatius (imperfet i plusquamperfet) no són usats de manera depenent, sinó com a absoluts, en referències a esdeveniments estructurals. D'altra banda, els errors per sobre-determinació de significats mostren que la nostra subjecte no ha construït el sistema tempo-aspectual que permet que l'"activació"

d'una forma en "desactivi" una altra del mateix sistema. En definitiva, el discurs de la Sara no inclou les constriccions contextuals de caràcter anafòric que permeten cohesionar el discurs.

Els textos amb seqüències més llargues corroboren aquestes observacions.

Tal com hem dit anteriorment, la Sara, en referir diversos esdeveniments d'un mateix episodi, manté estrictament l'ordre en què van produir-se.

OBSERVACIO XXVII: Sara 3;8,29

S explica a E com es fa per fer cagar el tió

E què fèieu X caga tió?

S {canta "caga tió d' avellana o de pinyó o si no un cop de bastó"}.

S una altra vegada.

S {canta "tió caga torró d' avellana o de pinyó o si no un cop de bastó"}.

S i després es suca.

M a sucar el pa.

M hi ha una galleda amb aigua {a E}.

S i jo tota mullada tota mullada.

M va acabar tota mullada, oi, la Sara?

S'ha dit que "l'ordre en què dos esdeveniments són descrits per un parlant és més "senzill" quan coincideix amb l'ordre cronològic" Clark, 1973, p.586). Presentar una seqüència alterant el seu ordre natural comporta ésser capaç de prendre una perspectiva diferent d'aquella que imposa la realitat extralingüística, fet que no s'observa encara en aquestes edats. Així mateix, d'acord amb les dades observades en diferents llengües (vegeu Grégoire, 1948, i Ferreiro, 1971, per al francès; Eisenberg, 1985, per al castellà; Cromer, 1968, Bocaz i Ervint-Tripp, 1987, per a l'anglès; Clark, 1985, per a l'anglès i les llengües romàniques; Clancy, Jacobsen i Silva, 1976, per a l'anglès, l'italià, el turc i l'alemany), les primeres combinacions de clàusules són juxtaposades, i els nexos que uneixen les diferents produccions o bé són inexistent o bé són utilitzats de manera errònia.

OBSERVACIO XXVIII: Sara 4;3,16

Es l'estiu i S i E parlen de banyar-se en una platja on l'aigua és bruta.

E saps què ha fet la X aquest matí?

S no.

E a la platja?

S no.

E a veure si saps^

S s' ha^

E què ha fet?

S s' ha banyat.

I <en aquella aigua>?
 E <en aquella aigua> tan bruta i podrida.
 S és igual.
 E com que és igual?
 E si està bruta i podrida!
 S X^
 E fa pudor i tot.
 S però jo (i) em vaig banyar un dia amb el pneumàtic.
 E a la piscina o a mar?
 S a mar.
 E PCF {fa fàstics}!
 E si està molt bruta.
 E no estava brut aquell dia?
 S no.
 S però hi havia una porqueria.
 E ah!
 E doncs així estava bruta.
 S però>
 S però>
 ;
 S però>
 S és que lo que passa (:) (que) (:) que hi havia merda
 però ens en vem anar a en altre cantó i també n' hi
 havia i després ens vem anar a prendre el sol.
 E i llavors no et vas banyar?
 S sí!
 S em vaig banyar en un altre lloc.
 E pues que no dius que hi havia merda?
 S però també ens vem banyar.
 E pues mira.
 E una mica bruts, eh.
 S no.
 S no vem ser bruts.

Les conjuncions que primer s'utilitzen per unir dues clàusules són i -sovint acompanyada per les partícules aleshores, després-però, perquè, si i quan, seguides més endavant de com que, fins que i per això. Però tal com han assenyalat diversos estudis aquestes primeres partícules són sobreutilitzades i s'usen de manera confusa des d'un punt de vista semàntic. Aquestes primeres conjuncions sovint es fan servir senzillament per enllaçar clàusules que presenten seqüencialitat. Així, la partícula però es fa servir en aquesta edat com a mecanisme de coordinació, sense marcar el significat contrastiu que la caracteritza.

OBSERVACIO XXIX: Sara 4;5,23

S i la seva mare estan mirant fotografies

M mira.

M portaves el cabell curt.

S però estava enfilada a la (a la :) muntanya.

M a la roca, no?

S sí.

La Sara fa servir els adverbis primer i després sempre atenent-se a l'ordre en què s'han produït els esdeveniments, però com a partícules subordinants són encara inexistents.

OBSERVACIO XXX: Sara 4;7,3

La Sara està sopant, la seva mare i la seva àvia li donen el menjar.

S vull la Lourdes.

M la Lourdes és molt lluny.

T és a Puigcerdà.

M tu te'n recordes de Puigcerdà?

S sí.

M i què hi fèiem allà?

S X esquiava.

M esquiaves?

S i X ens vem caure de cul a terra.

S {riu}.

S però primer tenia por.

M tenies por?

M de què?

S de caure.

OBSERVACIO XXXI: Sara 5;1,7

La Sara està explicant a M la seva anada a Barcelona aquell matí.

M amb què han anat primer?

S primer amb tren i he tornat amb tren.

S mira.

S primer he vingut amb tren i després he marxat amb l'autobús i després he anat amb el tren.

M amb el tren dues vegades?

Conjuncions com després que comporten una alteració en l'ordre temporal en relació amb l'esdeveniment focal i, per tant, impliquen canviar l'ordre en que es produïren els esdeveniments en el món real.

Als 5;6,16 per primera vegada la Sara fa servir el plusquamperfet per fer una inversió, però així i tot es produeix dintre d'una seqüència ordenada, referint un esdeveniment ja esmentat.

OBSERVACIO XXXII: Sara 5;6,16

La Sara explica a M on va anar amb la seva tia uns dies abans.

M lo del vi a mi no m' ho vas explicar.

M lo del xampany^

S vols que ho expliqui?

M a mi no m' ho vas explicar.

M no sé ni lo que vas fer ni lo que vas deixar de fer.

S bueno, va, que ho explico.

S hi havia (un dia) un dia que (em vaig quedar) em vaig

quedar a dormir a casa la Lourdes, ai, (:), em vaig
 quedar a dormir a casa la Lourdes un dia, eh, (i) i
 allavontes hi havia (:), eh, ja havíem dormit i fet
 de tot i en Jordi encara estava dormint i llavontes^
 M i llavontes, sempre dius llavontes.
 S ja.
 S i allavontes hi havia {torna a fer entonació d'
 explicar}^
 M i aleshores.
 S ja.
 S i aleshores vem anar (a:) a veure el vi.
 M el vi o el xampany?
 S el xampany.
 M amb qui vas anar?
 S amb la Lourdes i en Jordi.

Així doncs, als 5;6,16 els temps gramaticals podrien començar a establir relacions anafòriques respecte a l'esdeveniment focal.

Però no només els temps gramaticals es fan servir en un
 començament de manera deíctica. Hem observat que fins al final
 del nostre estudi la Sara no incorpora adverbis o expressions
 adverbials de caràcter relatiu tret de un altre dia que
 aparentment es fa servir com a equivalent de un dia (vegeu
 l'Observació XXV). La primera que incorpora és d'aquí una estona
 als 5;6,16 en una narració d'un episodi passat, cosa que
 exemplifica el fet que en aquesta edat -malgrat que comença a fer
 referències anafòriques- encara no domina els mecanismes de
 cohesió del discurs.

OBSERVACIÓ XXXIII: Sara 5;6,16

M vol que S expliqui a E el que ha fet durant la setmana.

M <i el> dissabte on vas anar?
 M amb qui vas anar el dissabte?
 S el dissabte vaig anar a veure^
 M el divendres, vas marxar el divendres.
 S ah!
 S el divendres vaig anar a (a) veure X.
 M no, el divendres no.
 M el divendres et va venir a buscar la Lourdes.
 S ah!
 S el divendres em va venir a buscar la Lourdes <i jo em
 vaig quedar> a dormir.
 M <per anar>?
 S (i no volia) i quan estava menjant, estava menjant bé
 {canvi d'entonació}, eh, d'aquí una estona vaig (i
 li) (i i) i diu què et passa que t'ha renyat (e) en
 Jordi dic no, que vols la mama sí, i (mi*) quan vaig
 acabar de menjar, però vaig deixar (les:) les
 patates, (i) i apa vaig anar cap aquí i em vaig
 quedar a dormir aquí.
 M molt bé.

Així doncs, les nostres dades confirmen el fet que l'ús dels temps gramaticals per marcar el primer i el segon pla de la narració és tardà, tal com observa Dolz (1987), el qual situa l'assoliment de la cohesió verbal als 11-12 anys.

8. Conclusions.

Els objectius del treball que presentem han estat descriure i explicar aquells aspectes lexicals i morfosintàctics relacionats amb l'adquisició de les marques de temps i aspecte en català i castellà, amb la finalitat d'aportar noves dades als estudis trans-lingüístics i, en termes més amplis, de discutir alguns dels models teòrics que intenten donar raó de l'Adquisició del Llenguatge.

Així, en la primera part de la nostra anàlisi hem establert l'ordre d'aparició dels temps gramaticals i d'altres expressions temporals i aspectuals de caràcter lexical dels dos anys als tres (el que ha estat considerat desenvolupament primerenc). El curs general del desenvolupament coincideix amb la seqüència d'aparició observada per a diferents llengües. Els nostres infants distingeixen ben aviat entre present i no-present, tot incorporant abans dels tres anys formes temporals per al passat i el futur. En relació a aquests temps, hem observat discrepàncies respecte d'altres estudis realitzats amb infants hispanoparlants, diferències que hem atribuït al contacte entre les dues llengües estudiades.

Hem vist que abans dels tres anys els nostres infants incorporen una varietat de formes verbals temporals; l'emergència d'expressions lexicals és ontogenèticament posterior. Tal com han proposat diferents investigadors, entenem que això és degut al fet que el català i el castellà presenten marques que són perceptivament "sobresortints", la qual cosa permet que l'infant les identifiqui i incorpori en estadis inicials del desenvolupament lingüístic.

Que els infants són sensibles a aquestes variacions morfològiques des de ben aviat ho indica també el fet que, ja abans dels tres anys, cometen el que s'han anomenat errors de sobre-regularització. Els nostres infants flexionen verbs irregulars seguint els paradigmes de la conjugació a la qual aquells verbs pertanyen o bé seguint els paradigmes d'altres conjugacions.

A partir d'aquestes dades, la qüestió que es planteja és la de quina funció tenen aquestes marques en el llenguatge dels infants. L'ús de formes verbals i d'expressions lexicals temporals ja abans dels tres anys presenta problemes seriosos a la versió forta de la hipòtesi cognitiva, segons la qual es pressuposa que els infants no incorporen les marques de temps fins que no desenvolupen habilitats cognitives subjacents a la capacitat per localitzar temporalment, com són la descentració, la seqüencialitat, etc. Així, amparant-se en la versió dèbil d'aquesta hipòtesi, han emergit propostes alternatives. D'una banda, alguns investigadors han trobat la sortida recurrent a les bases semàntiques subjacents a les marques lingüístiques, la qual cosa, pel que fa a les marques de temps, els ha dut a afirmar que els infants les fan servir inicialment per expressar nocions aspectuals.

La hipòtesi sobre la primacia de l'aspecte en els primers estadis

del desenvolupament es fonamenta en la idea que, inicialment, les formes lingüístiques s'aparellen a significats apresos en l'experiència no-lingüística. Es pressuposa que, al llarg del desenvolupament sensorio-motor, l'infant aprèn a organitzar el seu coneixement en categories conceptuais com objectes, accions i relacions. Conseqüentment es planteja que la formació de categories gramaticals té una base semàntica: la categoria verbal es forma a partir de l'activitat del propi subjecte en el món que l'envolta. Els signes lingüístics reflecteixen, doncs, el coneixement que el nen té de la realitat; o, el que és el mateix, el desenvolupament lingüístic és una funció dels canvis en les estructures conceptuais. Així, l'accés a les formes lingüístiques s'explica per la necessitat d'expressar nous significats. L'accessibilitat d'alguns significats i la rellevància d'aquests significats per al significat de les formes lingüístiques han estat arguments per explicar l'emergència inicial d'algunes formes a l'ampar de les semblances trans-lingüístiques en relació al desenvolupament lingüístic.

Precisament, un dels objectius del nostre estudi era dilucidar si els temps gramaticals estaven regits per distincions semàntiques prèvies o bé si el sistema aspectual i temporal s'adquirien paral·lelament. Els nostres resultats en relació a les tres prediccions -semàntica, sintàctica i temporal- que es deriven de la que s'ha anomenat Hipòtesi del Temps Defectiu permeten rebutjar la hipòtesi sobre l'anterioritat de l'aspecte. Les dades per nosaltres observades indiquen que, malgrat que sembla haver-hi una tendència a associar determinats temps gramaticals amb determinats tipus de verbs, els nostres infants són capaços d'utilitzar aquests temps gramaticals amb verbs que no els són semànticament afins; així mateix, poden fer servir un mateix ítem lexical en diferents temps gramaticals. D'aquesta manera, els nostres resultats permeten rebutjar les hipòtesis sobre la mediació semàntica com a responsable de l'emergència d'aquestes formes lingüístiques. D'aquesta manera, i d'acord amb les propostes de Kuczaj (1977), Smith (1980), Weist (1984), entre d'altres, les nostres dades donen suport a la hipòtesi alternativa segons la qual els sistemes temporal i aspectual es construeixen simultàniament. En conseqüència, proposem que els ítems lexicals, inicialment, s'aprenen com a globalitats i que l'anàlisi dels seus components semàntics és posterior; així mateix, les nostres dades assenyalen que la formació de la categoria verbal és posterior i que les formes verbals s'aprenen primer com a unitats aïllades.

Així, les dades observades en el treball que aquí presentem se sumen a les dades observades per d'altres estudis en relació a aquest mateix àmbit; i, així mateix, s'afegeixen als resultats observats en relació al desenvolupament d'altres partícules lingüístiques, com poden ser, per exemple, els determinants. Aquests treballs han permès de qüestionar que el llenguatge s'adquireixi aparellant formes i significats. Ara bé, com hem anat veient al llarg d'aquest treball, aquests models no només han de respondre a les dades empíriques observades en diversos

treballs sinó també a diverses qüestions que afecten a llur plantejament teòric. Determinats aspectes del desenvolupament lingüístic que no tenen correlats extralingüístics, sino que són de caràcter estrictament formal, com és el cas de les marques de gènere, han obligat els models que estableixen correspondències entre forma i significat a ampliar els seus pressupostos teòrics tot incorporant-hi explicacions de caràcter purament formal, la qual cosa fa que es trenqui la coherència interna dels models. Així, per exemple, Slobin, que ha construït un model partint de la descripció lingüística proposada per la gramàtica dels casos, a més de proposar l'existència d'un Espai Semàntic ha hagut de proposar l'existència un Espai Formal amb el qual explicar marques com les de gènere. Però encara a nivell més general, els models que defensen el binomi forma-significat, es troben amb la dificultat d'haver de respondre a la crítica que se'ls ha fet en el sentit que si els infants aprenen les formes lingüístiques mercès a una mediació semàntica, és d'esperar que facin totes les distincions semàntiques possibles en totes les llengües naturals, i fins aquelles distincions que no marca cap llengua natural, la qual cosa és difícil de creure.

Enfront d'aquesta posició, s'ha proposat que la incorporació de les formes lingüístiques és de caràcter estrictament formal. Aquesta postura, representada per Maratsos i Chalkley (1980), ha defensat que les categories formals gramaticals es formen i configuren no a partir de les denotacions semàntiques per se, sino a partir del conjunt d'operacions gramaticals en què llurs elements gramaticals participen. Així, inspirats en l'estructuralisme bloomfieldià, mantenen que els infants incorporen les formes lingüístiques a partir d'induir regles, les categories sintàctiques es construeixen per analogia: es classifiquen junts aquells elements que ocupen una mateixa posició en l'estructura. Partint d'aquests pressupòsits, plantegen que els infants, inicialment, tracten els ítems lexicals de manera independent i global; fan servir formes flexionades les quals, però, són independents les unes de les altres. La formació de categories gramaticals és posterior.

Entenem que aquesta explicació -que d'altra banda ha estat àmpliament acceptada i en la qual s'han inspirat els models que defensen el binomi forma-significat per explicar els aspectes lingüístics que no tenen correlats amb la realitat extralingüística- és consistent amb l'afirmació que els sistemes temporal i aspectual es construeixen independentment i de manera paral·lela. El fet que els infants flexionin un mateix ítem lexical en diferents temps gramaticals (i.e. ha caigut, cau, caurà), a pesar que el significat característic d'una de les formes verbals sigui més directament rellevant per al significat de l'ítem lexical (en el nostre exemple, ha caigut), assenyala que les formes lingüístiques s'incorporen de manera aïllada, i en conseqüència que l'infant, a partir de l'anàlisi de les variacions morfològiques que una mateixa arrel pot sofrir, va construint el sistema temporal i l'aspectual. Al mateix temps, permet explicar el fet que en el llenguatge del nen primer

apareguin formes irregulars que més endavant són substituïdes per sobre-regularitzacions.

Ara bé, si aquest és el cas, si les formes verbals es fan servir per marcar temps, aleshores torna a plantejar-se la qüestió de quin estatus representatiu tenen aquestes marques lingüístiques en el llenguatge infantil. Segons la reformulació de les hipòtesis piagetianes proposada per Weist (1984), els infants, abans dels dos anys, estan cognitivament capacitats per expressar relacions temporals deíctiques, amb la qual cosa s'explica que els infants facin servir les formes verbals amb el seu valor temporal. Des d'aquesta posició, doncs, s'assumeix que ja en les seves primeres aparicions les marques temporals tenen un valor abstracto-representatiu; al llarg del desenvolupament emergeix l'expressió de noves relacions temporals a conseqüència dels canvis en les estructures cognitives. Ara bé, una de les prediccions que havíem proposat en relació a aquesta hipòtesi feia referència al fet que si la reformulació de la hipòtesi piagetiana era certa -és a dir que les estructures cognitives permeten a l'infant de fer referències a esdeveniments no presents- podíem esperar que l'infant fes espontàniament referències al passat, ja que disposa de mitjans amb els quals expressar-les.

Això no obstant, les dades del nostre estudi d'un cas assenyalen que les primeres referències al passat són incitades i mantenides per l'adult; és l'adult el qui introdueix el nen en la idea de passat. Des dels inicis de l'estudi, la nostra subjecte fa servir els temps verbals de passat (pretèrit indefinit) per referir-se a accions del passat immediat, al mateix temps que, en les narracions sobre esdeveniments del passat llunyà, les seves produccions depenen de la intervenció de l'adult. En aquests contextos, inicialment, les produccions de la nostra subjecte són sempre elicitades, essent inexistents les intervencions espontànies a esdeveniments del passat; les seves produccions lingüístiques corresponen a frases nominals, a imitacions o a produccions modelades, en les quals l'infant segueix el model lingüístic que l'adult li ha proporcionat. Així, els resultats del nostre estudi d'un cas assenyalen que la nostra subjecte no fa referències espontànies a esdeveniments del passat llunyà, malgrat que disposa de mitjans formals per referir-s'hi.

En relació a l'ús dels temps gramaticals, així com en relació a la referència temporal de passat, cal fer algunes consideracions. En molts dels treballs en què s'ha abordat l'adquisició de les primeres marques temporals, s'ha confós referència al passat amb perfectivitat. S'ha considerat que en la referència a una modificació present hi havia implicat el concepte de "temps passat". Al nostre entendre, però, aquests treballs no han estudiat pròpiament les marques de temps i aspecte, sinó que han estudiat marques que tenen correlats físics directes. Altrament, el concepte de "temps passat" té principalment a veure amb l'actualització d'objectes i esdeveniments més enllà de l'"ara-i-aquí" de la situació d'enunciació.

Així doncs, els resultats del nostre estudi no permeten confirmar les prediccions que es derivaven de la reformulació de la hipòtesi piagetiana segons la qual els infants, ja a l'edat de dos anys, estan cognitivament capacitats per fer distincions temporals. D'acord amb les dades observades per Sachs (1983) i Eisenberg (1985), hem vist que les primeres referències al passat llunyà es produeixen en situacions d'interacció amb un adult; en aquestes interaccions, l'adult assumeix el paper de guia, regula la informació a compartir, minimitza els graus de llibertat. En aquests contextos, l'infant no necessita haver adquirit el concepte de temps per comprendre les referències al passat que l'adult fa, només els cal reconèixer un esdeveniment que han experimentat; en conseqüència, poden produir una forma lingüística sense conèixer-ne el significat.

En conseqüència, el problema que es planteja és el de la representació dels signes lingüístics. Subjacent al pressupòsit que el llenguatge és el resultat del desenvolupament cognitiu hi ha una concepció del llenguatge en què preval la funció de representació, en tant que el llenguatge és concebut com un material simbòlic. Des d'aquest punt de vista, el llenguatge s'entén com un sistema abstracte de relacions entre signes; les unitats lingüístiques impliquen necessàriament una generalització de la realitat i, per tant, s'aborden al marge dels contextos d'ús. A partir d'aquí, a l'hora de tractar els processos psicològics relacionats amb el llenguatge, es ressalten els factors individuals, els quals esdevenen els principals responsables del desenvolupament. Però, al nostre entendre, aquesta visió del llenguatge s'ha de complementar amb la consideració que el llenguatge és també un instrument per a la comunicació. El llenguatge, a més d'ésser un sistema arbitrari socialment constituït, és un instrument que permet regular els intercanvis socials. El fet de considerar la funció comunicativa del llenguatge implica, d'una banda, revalorar els aspectes relatius al context d'enunciació i, de l'altra, reconsiderar els diferents nivells de funcionament dels signes lingüístics en els diferents contextos. En la interacció social les unitats de llenguatge aconsegueixen dues funcions: una funció simbòlica, o abstracto-representativa, i una funció personal per la qual el significat d'un element lingüístic és negociat en base al coneixement compartit per tots dos interlocutors, la qual cosa fa que el llenguatge assoleixi un estatus plurifuncional. Així, tota descripció del llenguatge ha de tenir en compte tant la descontextualització implicada en els aspectes proposicionals del llenguatge com la contextualització implicada en els seus aspectes pragmàtics.

En aquest sentit, entenem que les propostes de Vigostki, tal com han exteses i ampliades per Werstch (1985/1988), poden oferir un model explicatiu més adequat pel fet que incorporen els diferents nivells de funcionament dels signes lingüístics. En aquest marc, es planteja una evolució en relació als mecanismes lingüístics de representació, els quals inicialment són usats per establir

referències extralingüístiques i posteriorment es descontextualitzen en la mesura que canvien les formes de representació.

En conseqüència, proposem que l'ús dels signes lingüístics (formes verbals temporals) per part del nen no té un caràcter abstracto-representatiu, sino que el seu significat és una funció del context creat i mantigut per l'adult, en altres paraules és un significat referencial. En aquest sentit, les nostres dades donen suport a les teories de l'escola històrico-cultural; justament el que fa possible la comunicació, el que fa possible que adult i nen s'entenguin, és que comparteixen un mateix referent més enllà del significat que tots dos interlocutors atribueixin al signe lingüístic. Tal com Bruner (1985) exemplifica, el concepte d'electricitat que l'adult té en ment quan adverteix l'infant que no toqui l'endoll o s'enramparà és molt diferent del concepte que en té l'infant, el qual es fixa només en la localització; tots dos interlocutors s'acosten al mateix tema amb graus de precisió molt diferents, però poden continuar referint-s'hi. Els significats dels signes lingüístics no tenen per al nen un valor categorial, sino indicatiu o dependent de context. D'aquesta manera, tal com Vila exposa, "el nen en la relació interpsicològica pot anar adquirint un domini progressiu del sistema de símbols al qual té accés, repercutint, en conseqüència, en els nivells de generalització implicats en aquest sistema. Així, progressivament i en la interacció social, l'infant descontextualitza la seva parla possibilitant la funció representativa o simbòlica del llenguatge" (1987, p.111).

La distinció entre referència i significat i l'èmfasi en la funció comunicativa del llenguatge passa per l'afirmació que els signes lingüístics modifiquen el seu significat al llarg del desenvolupament. Proposem que, inicialment, els infants atribueixen als signes lingüístics un significat original. Aquest significat original, en el cas de l'indefinit i de l'imperfet, així com de les formes progressives, es correspon amb les característiques de l'esdeveniment en el món real, és a dir depèn del context extralingüístic; pel que fa al perfet emergeix com una forma modelada, produïda en presència de l'"objecte", en aquest cas creat i sostingut per l'adult. Així, en definitiva, aquestes primeres formes verbals es caracteritzen per ser índexs referencials. Entenem que, posteriorment, els desacords referencials possibiliten un desenvolupament subseqüent del significat; tal com diu Werstch, "els infants plantegen hipòtesis preliminars pel que fa als significats de les paraules, les quals són modificades com a resultat de l'ús de les paraules pels adults, que les utilitzen de manera inesperada pels infants (és a dir, per a referir-se a objectes no previsibles) o no les fan servir en relació a situacions esperades pels infants" (Wertsch, 1985/1988, p.146). Així, quan l'infant comença a referir espontàniament esdeveniments del passat sobre-extén el significat d'aquelles formes que ha estat utilitzant de manera independent i sense el suport de l'adult (l'indefinit), al mateix temps que continua fent servir el perfet en el marc dels contextos

negociats amb l'adult. Les nostres dades indiquen que aquest pas sembla ésser un pas previ al fet de reconèixer aquest últim temps com a forma "adulta" per narrar situacions passades de la vida real.

Els errors comesos en l'ús de les marques de referència temporal ens proporcionen pistes en relació a la representació lingüística subjacent a l'ús d'aquestes marques. L'anàlisi d'aquests errors assenyalava que la nostra subjecte, en estadis posteriors del desenvolupament, fa servir el perfet com a forma per localitzar temporalment en el passat, mentre que fa servir l'imperfet i les formes progressives per marcar, respectivament, simultaneïtat i durada en el temps; és a dir, fa servir aquestes formes verbals d'acord amb les característiques de l'esdeveniment en el món extern. En aquest mateix sentit, hem observat que les expressions lexicals de caràcter aspectual estableixen correspondències directes amb el context extralingüístic. Això ens fa pensar que l'ús d'aquestes marques de referència temporal està regit per l'estímul, o el que és el mateix aquestes formes acompleixen una funció indicativa. Proposem que aquestes partícules lingüístiques responen a representacions aïllades, són emmagatzemades independentment. Això explica alguns errors per sobre-determinació del significat, en no reconèixer les diferents càrregues semàntiques implicades en una mateixa forma lingüística. Així mateix, explica que, quan l'infant emet produccions de més d'una oració, no constrenyeixi l'ús de les diferents formes temporals. Les restriccions textuais impliquen relacions discursives complexes, pel fet que comporten la capacitat per establir relacions entre signes. Per tal de relacionar intralingüísticament cal un canvi en l'objecte de representació mental.

En les fases finals del nostre estudi, la nostra subjecte descobreix una nova funció dels temps gramaticals: que són formes pròpies del discurs narratiu.

Una pista en relació a la hipòtesi que, en les edats estudiades, les marques de temps són usades amb una funció indicativa ens la proporcionen els errors comesos en l'ús d'aquestes formes. L'anàlisi d'aquests errors assenyalava que l'infant utilitza les diferents partícules independentment, com a resultat d'aplicar procediments diferents.

Proposem, doncs, que és en les relacions socials que l'infant té accés als signes i al seu significat; però així mateix, proposem que, quan l'infant té accés a aquests signes, aquests esdevenen un objecte cognitiu per ell mateix, o un espai de resolució de problemes de propi dret tal com Maratsos i Chalkley (1980), Bowerman (1985), Slobin (1985), Karmiloff-Smith (1986), o tants d'altres han afirmat. Justament, al nostre entendre, una de les aportacions de Vigostki a la psicolingüística evolutiva és la de ressaltar la importància dels processos interactius en el procés de "construcció individual". Els processos cognitius no solament es nodreixen de l'acció del propi infant, sinó també de la

interacció de l'infant amb el seu entorn. En conseqüència, en oposició als models neo-piagetians, entem que llenguatge i cognició no són entitats separades i independents, sino que són interdependents.

Referències.

- AKSU, A.A. (1978) Aspect and modality in the child's acquisition of the Turkish past tense. Tesi doctoral no publicada. University of California. Berkeley.
- ANDERSEN, R.W. (1986) El desarrollo de la morfología verbal en el español como segundo idioma. A J.M. Meisel (ed.) Adquisición del lenguaje/ Aquisição da linguagem. Frankfurt: Vervuert.
- ANDERSEN, R.W. (1987) Developmental aspects of linguistic variation in second language acquisition. Comunicació presentada a la Conference on Second Language Acquisition and Linguistic Theory, 1987 Linguistic Institute. Stanford Univ. California.
- ANTINUCCI, F. i MILLER, R. (1976) How children talk about what happened. Journal of Child Language, 3, 167-98.
- BADIA, A.M. (1980) Gramática Catalana. Madrid: Gredos.
- BATES, E. i MacWHINNEY, B. (1982) Functionalist approaches to grammar. A E. Wanner i L.R. Gleitman (Eds.) Language Acquisition: The State of the Art. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- BERMAN, R.A. (1984) Cross-linguistic first language perspectives on second language acquisition research. A R.W. Andersen (ed.) Cross-Linguistic Series on Second Language Research. Rowley, Mass.: Newbury House Publishers, Inc.
- BERMAN, R.A. (1985) The acquisition of hebrew. A D.I. Slobin (ed.) The Crosslinguistic Study of Language Acquisition. Vol. I. Hillsdale, N.J. : L.E.A.
- BERMAN, R.A. i SLOBIN, D.I. (1987) Five ways of learning how to talk about events: a cross-linguistic study of children's narratives. Working Papers, n. 46, Institute of Cognitive Studies. University of California. Berkeley.
- BERMAN, R.A. i SLOBIN, D.I. (1986) Coding manual: Temporality in discourse. Technical report. Berkeley.
- BLOOM, L. i LAHLEY, M. (1978) Language Development and Language Disorders. New York: Wiley.
- BLOOM, L., LIFTER, K. i HAFITZ, J. (1980) Semantics of verbs and the development of verb inflection in child language. Language, 56, 386-412.
- BOWERMAN, M. (1973) Early syntactic development: A cross-linguistic study, with special reference to Finnish. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- BOWERMAN, M. (1974) Learning the structure of causative verbs: a study in the relationship of cognitive, semantic and

- syntactic development. Papers and Reports on Child Language Development, 8, 142-178.
- BOWERMAN, M. (1982) Starting to talk worse: Clues to language acquisition from children's late speech errors. A S. Strauss (ed.) U-shaped behavioral growth. New York: Academic Press.
- BOWERMAN, M. (1985) Beyond Communicative Adequacy: From Piecemeal Knowledge to an Integrated System in the Child's Acquisition of Language. A K.E. Nelson (ed.) Children's Language. Vol V. Hillsdale, N.J.: L.E.A.
- BRONCKART, J.P. (1976) Genese et organisation des formes verbales chez l'enfant: De l'aspect au temps. Brussel.les: Dessart et Mardaga.
- BRONCKART, J.P. i SINCLAIR, H. (1973) Time, tense and aspect. Cognition, 2, 107-30.
- BROWN, R. (1973) A First Language: The Early Stages. Cambridge Mass.: Harvard Univ. Press.
- CAZDEN, C. (1972) Child Language and Education. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- CHOMSKY, N. (1965) Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press.
- CLARK, E.V. (1973) What's in a word? On the child's acquisition of semantics in his first language. A T. Moore (ed.) Cognitive development and the acquisition of language. New York: Academic Press.
- CLARK, E.V. (1985) The Acquisition of Romance, with Special Reference to French. A D.I. Slobin (ed.) The Cross-linguistic Study of Language Acquisition. Vol. I. Hillsdale: L.E.A.
- COMRIE, B. (1976) Aspect. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- COMRIE, B. (1985) Tense. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- CORTES, M. (1984) L'adquisició del català en una nena monolingüe. Tesina de llicenciatura. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- CROMER, R. (1968) The Development of Temporal Reference during the Acquisition of Language. Tesi doctoral no publicada. Harvard University. Cambridge Mass.
- CROMER, R. (1971) The development of the ability to decenter in time. British Journal of Psychology, 62 (3), 353-365.
- CROMER, R. (1974) The development of language and cognition: The

- cognition hypothesis. A B. Foss (ed.) New Perspectives in Child Development. Harmondsworth: Penguin.
- DI PAOLO, M. i SMITH, C.S. (1978) Cognitive and linguistic factors in the acquisition of temporal and aspectual expressions. A P. French (ed.) The development of meaning. Tokyo: Bunka Hyoron.
- DOLZ, J. (1987) Imparfait-passé simple et superstructure des contes d'enfants. Feuillets, 6, 1-24.
- DOWTY, D. (1979) Word meaning and Montague grammar. Dordrecht: Reidel.
- EISENBERG, A. (1985) Learning to Describe Past Experiences in Conversation. Discourse Processes, 8, 177-204.
- ERVIN, S. (1964) Imitations and structural changes in children's language. A E. Lenneberg (ed.) New Directions in the Study of Language. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press.
- FAYOL, M. (1982) Le récit écrit d'expérience personnelle, son évolution chez l'enfant de six à dix ans. Bulletin de Psychologie, 35, 261-265.
- FERREIRO, E. (1971) Les relations temporelles dans le langage de l'enfant. Genève: Droz.
- FLEISHMAN, S. (1985) Discourse functions of tense-aspect oppositions in narrative: toward a theory of grounding. Linguistics, 23, 851-882.
- GILI GAYA, S. (1972) Estudios de lenguaje infantil. Barcelona: Bibliograf.
- GUILLAUME, P. (1927) Les débuts de la phrase dans le langage de l'enfant. Journal de Psychologie, 24, 1-25.
- HALLIDAY, M.A.K. (1975) Learning how to mean: Explorations in the development of language. London: Edward Arnold.
- HARNER, L. (1976) Children's understanding of linguistic reference to past and future. Journal of Psycholinguistic Research, 5, 65-84.
- HARNER, L. (1981) Children talk about the time and aspect of actions. Child Development, 52, 498-506.
- HERNANDEZ-PINA, F. (1984) Teorías psicosociolingüísticas y su aplicación a la adquisición del español como lengua materna. Madrid: Siglo XXI.
- HICKMANN, M. (1986) Psychosocial aspects of language acquisition. A P. Fletcher i M. Garman (Eds.) Language Acquisition.

Cambridge: Cambridge Univ. Press.

- HOPPER, P.J. (1979) Aspect and Foregrounding in Discourse. A T. Givón (ed.) Discourse and Syntax. New York: Academic Press. (Syntax and Semantics vol. XII)
- HOPPER, P.J. (1982) Aspect between discourse and Grammar: An introductory essay for the volum. A P.J. Hopper (ed.) Tense and Aspect: Between semantics and pragmatics. Amsterdam: John Benjamins.
- JACOBSEN, T. (1986) ¿Aspecto antes que tiempo? Una mirada a la adquisición temprana del español. A J. Meisel (ed.) Adquisición del lenguaje/Aquisição da linguagem. Frankfurt: Vervuert.
- JANE, A. (1968) Gramàtica catalana. Barcelona: Salvat.
- KARMILOFF-SMITH, A. (1979a) A functional approach to child language. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- KARMILOFF-SMITH, A. (1979b) Language as a problem-space for children. Comunicació presentada al congrés Beyond description in child language. Nijmegen. Holanda.
- KARMILOFF-SMITH, A. (1985) Language and cognitive processes from a developmental perspective. Language and cognitive processes, 1, 61-85
- KARMILOFF-SMITH, A. (1986) Some recent issues in the study of language acquisition. A J. Lyons, R. Coates, M. Deuchar i G. Gazdar (eds.) New Horizons in Linguistics 2. Harmondsworth: Penguin.
- KUCZAJ, S.A. (1977) Children's judgements of grammatical and ungrammatical irregular past-tense verbs. Child Development, 49, 319-326.
- LABOV, W. i WALETZKY, J. (1967) Narrative analysis: oral versions of personal experience. A D. Helm (ed.) Essais on the verbal and visuals arts. Seattle: University of Wasinton Press.
- LYONS, J. (1977/1980) Semántica. Teide: Barcelona.
- MARATSOS, M. (1982) The child's construction of grammatical categories. A E. Wanner i L. Gleitman (eds.) Language Acquisition: The State of the Art. New York: Cambridge Univ. Press.
- MARATSOS, M. i CHALKLEY, M.A. (1980) The internal language of children's syntax: The ontogenesis and representation of syntactic categories. A K. Nelson (ed.) Children's Language, Vol 2. New York: Gardner Press.

- MARATSOS, M. i KUCZAJ, S.A. (1979) The child's formulation of grammatical categories and rules: The nature of syntactic categories. Comunicació presentada al congrés biannual de la Society for Research in Child Development. San Francisco. E.U.A.
- MARVA, J. (1968) Curs superior de gramàtica catalana. Barcelona: Barcino.
- McSHANE, J., WHITTAKER, S. i DOCKRELL, J. (1986) Verbs and Time. A S.A. Kuczaj i M. Barrett (eds.) The development of word meaning. Progress in cognitive developmental research. New York: Springer Verlag.
- MEISEL, J.M. (1985) Les phases initiales du developpement de notions temporelles, aspectuelles et de modes d'action. Lingua, 66, 321-74.
- MILLER, J.F. i CHAPMAN, R.S. (1985) Systematic Analysis of Language Transcripts. Madison: University of Wisconsin.
- NELSON, K. (1974) Concept, word, and sentence: Interrelations in acquisition and development. Psychological Review, 81(4), 267-285.
- NELSON, K. i GRUENDEL, J.M. (1979) At Morning it's Lunchtime: A Scriptal View of Children's Dialogues. Discourse Processes, 2, 73-94.
- PEREZ-PEREIRA, M. (1988a) Entrevista a Dan I. Slobin. Estudios de Psicologia, 32-34, 5-10.
- PEREZ-PEREIRA, M. (1988b) The acquisition of gender in Spanish children: Some comparisons with English and other languages. Comunicació presentada al Congrés Anual de la British Psychological Society-Developmental Psychology Section. Coleg Harlech. Gal·les.
- PIAGET, J. i INHELDER, B. (1948) La représentation de l'espace chez l'enfant. Paris: Presses Universitaires de France.
- RAFFERTY, E. (1982) Aspect in Conversational Indonesian. A P.J. Hopper (ed.) Tense and aspect: between semantics and pragmatics. Amsterdam: John Benjamins.
- REICHENBACH, H. (1947) Symbolic logic. Berkeley: University of California Press.
- SACHS, J. (1977) Talking about the there and then. Papers and Reports on Child Language Development, 13, 56-63.
- SACHS, J. (1983) Talking about the there and then: The Emergence of Displaced Reference in Parent-Child Discourse. A K.E. Nelson (ed.) Children's Language. Vol. 4. Hillsdale, N.J.:

L.E.A.

- SILVA-CORVALAN, C. (1986) Tense-mood-aspect across the spanish-english bilingual continuum. Manuscrit no publicat.
- SILVA-CORVALAN, C. (1988) El sistema de tiempos gramaticales en el español de Los Angeles. Contribució al seminari A Cross-Linguistic Study of Bilingual Competence: Spanish-English, Spanish-Catalan, and Spanish-Basque. University of Southern California. Los Angeles. E.U.A.
- SILVERSTEIN, M. (1976) Shifters, linguistic categories, and cultural description. A K.H. Basso i H.A. Selby (eds.) Meaning in Anthropology. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- SILVERSTEIN, M. (1980) The three faces of "function": Preliminaries to a psychology of language. A M Hickmann (ed.) Proceedings of a working conference on the social foundations of language and thought. Chicago: Center for Psychosocial Studies.
- SINCLAIR, H. (1973) Language acquisition and cognitive development. A T.E. Moore (ed.) Cognitive Development and the Acquisition of Language. New York: Academic Press.
- SLOBIN, D.I. (1973) Cognitive prerequisites for the development of grammar. A C. Ferguson i D.I. Slobin (eds.) Studies of Child Language Development. Nova York: Holt, Rinehart & Winston.
- SLOBIN, D.I. (1982) The origins of grammatical encoding of events. A P.J. Hopper i S.A. Thompson (eds.) Syntax and Semantics. Studies in Transitivity. Vol. XV. London: Academic Press.
- SLOBIN, D.I. (1984) La construcción de la gramática por el niño. A M. Monfort (ed.) Actas del II Congreso de Logopedia. Madrid: CEPE.
- SLOBIN, D.I. (1985) Cross-Linguistic Evidence for the Language-Making Capacity. A D.I. Slobin (ed.) The Cross-Linguistic Study of Language Acquisition. Vol 2. Hillsdale: L.E.A.
- SMITH, C.S. (1980) The acquisition of time talk: relations between child and adult grammars. Journal of Child Language, 7, 263-78.
- SMITH, C.S. (1981) Semantic and syntactic constraints on temporal interpretation. A P.J. Tedeschi i A. Zaenen (eds.) Syntax and Semantics. Tense and Aspect. Vol 14. London: Academic Press.
- SMITH, C.S. (1986) A speaker based approach to aspect.

- SMITH, N. (1973) The acquisition of Phonology: A case Study. Cambridge: Cambridge Univ. Press. Citat a Karmiloff-Smith, A. (1986) Some recent issues in the study of language acquisition. A J. Lyons, R. Coates, M. Deuchar i G. Gazdar (eds.) New Horizons in Linguistics 2. Harmondsworth: Penguin.
- SMOCZYNSKA, M. (1985) The acquisition of Polish. A D.I. Slobin (ed.) The Cross-linguistic Study of Language Acquisition. Vol I. Hillsdale, N.J.: L.E.A.
- STEPHANY, U. (1981) Verbal grammar in Modern Greek child language. A S. Dale i D. Ingram (eds.) Child language: an international perspective. Baltimore, Md.: Univ. Park press.
- STOEL-GAMMON, C. i CABRAL, L.S. (1977) Learning how to tell it like it is: The development of the reportative function in children's speech. Papers and Reports on Child Language Development, 13, 64-71.
- STUBBS, M. (1983/1987) Análisis del Discurso. Madrid: Alianza Editorial.
- VAN VALIN, R.D. (1987) The Unaccusative Hypothesis versus Lexical Semantics. Presentació al Workshop on Acquisition, Verbs and Perspective, 1987 Linguistic Institute. Stanford University. California. E.U.A.
- VAN EYNDE, F. (1987) Time. A unified theory of tense, aspect and aktionsart. Manuscrit no publicat. Leuven. Belgium.
- VENDLER, Z. (1967) Verbs and Times. A Z. Vendler (ed.) Linguistics in Philosophy. Ithaca, New York: Cornell Univ. Press.
- VIGOTSKI, L.S. (1934/1977) Pensamiento y Lenguaje. Buenos Aires: La Pléyade.
- VILA, I. (1984) La competencia comunicativa en los primeros años de vida. Tesi doctoral no publicada. Universitat de Barcelona. Barcelona.
- VILA, I. (1987) Vigotski: La mediació semiòtica de la ment. Vic: EUMO.
- WALLACE, S. (1982) Figure and Ground: The Interrelationships of Linguistic Categories. A P.J. Hopper (ed.) Tense and aspect: Between semantics and pragmatics. Amsterdam: John Benjamins.
- WAUGH, L.R. i MONVILLE-BURSTON, M. (1986) Aspect and discourse function: The french simple past in newspaper usage. Language, 62 (4), 846-877.

- WEINRICH, H. (1964/1968) Estructura y función de los tiempos gramaticales en el lenguaje. Madrid: Gredos.
- WEIST, R.M., WYSOCKA, H., WITKOWSKA-STADNIK, K., BUCZOWSKA, E. i KONIECZNA, E. (1984) The defective tense hypothesis: on the emergence of tense and aspect in child Polish. Journal of Child Language, 11, 247-74.
- WEIST, R.M. (1986) Tense and Aspect. A P. Fletcher i M Garman (eds.) Language Acquisition. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- WERNER, H. i KAPLAN, B. (1963) Symbol Formation. New York: Wiley.
- WERSTCH, J.V. (1985/1988) Vygotsky y la formación social de la mente. Barcelona: Paidós
- WOISETSCHLAEGER, E. (1976) A semantic theory of the English auxiliary system. Tesi doctoral no publicada. MIT. Cita extreta de Bloom et al. (1980) Semantics of verbs and the development of verb inflection in child language. Language, 56 (2), 386-412.

Annex **I**...

SYSTEM ANALYSIS OF LANGUAGE TRANSCRIPTS (SALT)

Normes per a la transcripció dels registres i símbols que es fan servir.

A continuació presentem les convencions que cal seguir per fer servir el SALT. Algunes d'aquestes convencions són opcionals i d'altres són necessàries per obtenir resultats fiables. Aquestes convencions es poden classificar en tres grups, tant si es tracta de produccions de parlants com si es tracta d'informació de la transcripció (o línies amb caràcters especials):

- A.- Convencions de començament de línia.
- B.- Convencions de final de la producció.
- C.- Convencions que es troben dintre d'una producció o bé en les línies d'informació.

Convencions de començament de línia.

1. Per a identificar els parlants (§)

1.1. Transcripcions amb dos parlants.

Abans d'entrar cap producció i a la primera línia de la transcripció, s'entra el símbol § i tot seguit s'identifiquen els parlants. Entre el símbol § i el primer parlant es deixa un espai buit; entre el primer parlant i el segon parlant hi ha d'haver una coma i a continuació un altre espai en blanc. La primera lletra dels parlants ha de ser diferent, ja que es fa servir la lletra inicial per diferenciar entre els parlants quan entrem la transcripció. El nom dels parlants no pot tenir més de cinc grafies.

Exemple: § Sara, Mercè
M on vas anar ahí?
M als caballitos, oi?
S als caballitos

El que s'ha considerat primer parlant no té perquè ser el primer a fer una producció.

1.2. Transcripcions amb més de dos parlants.

El SALT pot reconèixer fins a tres unitats i cada unitat pot estar formada per un o més parlants (sense limitació de número). Tots els parlants que intervenen en una transcripció han d'aparèixer en una de les unitats. Les produccions que pertanyen a un dels parlants inclosos en la tercera unitat no s'inclouen en l'anàlisi.

Exemple: § Sara, Mercè Exami
§ Sara, Mercè Exami, Jordi

2. Informació de temps (-)

Aquest símbol, escrit en la primera columna de la transcripció i seguit d'un espai, és un codi de temps per marcar la llargada de la transcripció en hores:minuts:segons o bé minuts:segons.

Exemple: \$ Sara, Exami
- 2:00
E què faràs ara?
S vaig a fer un sol.solet.
- 3:00
S em dones un guix?

També es pot fer servir el temps "del rellotge", però en aquest cas en el format militar (11:45:24). La primera indicació de temps ha d'anar abans de la primera producció.

3. Introducció d'informació que permeti identificacions de tipus general (+)

Es tracta d'informació de tipus general, com el dia d'enregistrament, l'edat del nen, la descripció d'un codi. Es poden entrar tantes línies d'informació com calgui, tant a l'inici com entremig de la transcripció. No cal deixar un espai després d'aquest símbol.

Exemple: \$ Sara, Exami
+28-12-83
+3;9,25
:
+[fantas]
S a què juguem?
M no sé.
S va.
S jo era la nena i anava a comprar.

4. Per codificar els canvis de tema i la llargada d'un torn (:)
(;)

4.1 Freqüència i durada de les pauses entre produccions.
La llargada de les pauses s'entra també en minuts:segons, a continuació d'un d'aquests dos símbols; s'hi pot indicar també la naturalesa de la pausa (vegeu l'exemple de més avall).

Si la pausa es produeix entre dos parlants diferents el símbol a utilitzar és :. Si la pausa es produeix entre produccions d'un mateix parlant, farem servir : quan el parlant comença un nou torn de paraules i ; quan aquest parlant no comença un nou torn.

Així doncs, abans de començar a transcriure, cal decidir a partir de quan considerarem que es produeix una pausa, ja que el programa no ho decideix.

Exemple: \$ Sara, Mare
M deixa'm que contesti el telèfon.
: 01:03 {parla per telèfon}
M ho sento.
M l'àvia no troba mai el moment de penjar.

Exemple: \$ Sara, Mare
S jugem amb aquest cotxe.
; 00:08
S amb el camió no.

4.2 Llargada del torn i canvi de tema.

En cas que no interressi codificar la llargada de les pauses, es fan servir aquests símbols per indicar la llargada dels torns de paraules. En el cas del primer dels exemples d'aquest apartat, si no indiquéssim que s'ha produït una pausa, el programa interpretaria que les tres produccions consecutives formen part d'un mateix torn.

Exemple: \$ Sara, Mercè
S dóna'm aquest.
S aquest.
:
M vols fer el favor de menjar?
S no en vull més.
= la Sara segueix jugant
M vols fer el favor de menjar?
:
M aquest no va aquí.
;
M que no veus que no hi cap?

En aquest exemple hi hauria tres torns de paraules: un torn de dues produccions fetes per un mateix parlant i seguit d'una pausa; un torn de tres produccions iniciat per M; i, finalment, un torn de dues produccions entre les quals es produeix una pausa.

4.2 Dintre de les produccions.

Quan hi ha una pausa breu dintre d'una producció escrivim (:) deixant un espai per davant i un altre per darrera.

Exemple: \$ Sara, Mercè
S pinto.
S jo pinto.
M què pintes?
S farem (um :) una casa

5. Comentaris (=)

Aquest símbol es fa servir per entrar informació del context. En una transcripció es poden entrar tantes línies de comentaris com es vulguin.

Exemple: \$ Sara, Exami
S on és la cullera?
M a dintre l'armari.
= la Sara se'n va cap a la cuineta
S ja l'he trobat.

Convencions de final de producció.

6. Convencions indicadores de producció completa.

Si les produccions dels parlants són completes, han d'acabar o bé amb . o bé amb ? o amb !, segons que es tracti de produccions declaratives, interrogatives o exclamatives, respectivament.

7. Convencions indicadores de producció inacabada.

Les produccions poden no ser completes bé perquè el parlant és interromput pel seu interlocutor, bé perquè el mateix parlant no acaba la producció. En el primer cas el símbol que fem servir és ^, en el segon, el símbol és >.

Exemple: \$ Núria, Toni
N et recordes de>
N és igual.
T et vaig dir^
N deixa estar.
T que no toquessis això.

Convencions entre paraules, dintre d'un mot o en les línies d'informació.

8. Comentaris referits a la producció ({ })

Aquests símbols es fan servir per introduir informacions com per exemple gestos, vocalitzacions, descripcions contextuais referides a una determinada producció. Si aquests comentaris van inserits en la producció, l'última clau va seguida d'un dels marcadors finals de producció. Aquests comentaris es poden incloure també en les línies d'informació; en aquest darrer cas, no cal que les claus vagin seguides de marcadors de final de producció.

El SALT ignora el que queda inclòs en les claus. Dintre s'hi pot posar qualsevol cosa, excepte altres claus. Els comentaris poden seguir una producció d'un parlant o no; en aquest darrer cas parlem de producció no verbal. En cada línia de transcripció es poden incloure tants comentaris com calgui.

Els comentaris que van inclosos entre claus es diferencien dels introduïts per = perquè fan referència a la producció.

Exemple: \$ Sara, Mare
S on és el llibre?
M allà {assenyala la taula}.
S me'l vas a buscar?
M {fa que no amb el cap}.
M t'aixeques tu.

9. Codis ([ ])

Hi ha tres tipus de codis: els codis de producció, els codis en les línies d'informació i els codis de morfemes. Un codi consisteix en determinants caràcters inclosos en claudàtors, p.e. [codi].

Hi ha restriccions específiques en l'ús dels diferents tipus de codis, però a més n'hi ha que són generals.

- 1.- No es poden fer servir més de 24 caràcters per codi.
- 2.- Cal evitar d'incloure-hi símbols que per al SALT tenen un significat especial. (Vegeu annex).
- 3.- Dintre d'un codi no es pot deixar cap espai en blanc i un codi no es pot trencar entre línies.
- 4.- No es poden incloure altres claudàtors dintre dels claudàtors.

No hi ha limitació en el nombre de codis a incloure en cada línia. Han d'anar seguits dels marcadors finals de producció, excepte quan s'inclouen en les línies d'informació.

9.1 Codis de producció.

Només es fan servir en les línies que comencen amb un identificador de parlant. Abans i després del codi hi ha d'haver un espai, excepte si va seguit d'un marcador final de producció.

9.2 Codis en les línies d'informació.

Són els que s'inclouen en les línies que s'introdueixen amb els caràcters d'informació general.

9.3 Codis de morfemes.

Aquests codis van enganxats a la paraula a la qual es refereixen.

10. Autocorreccions / Repeticions / Vacil·lacions ( )

Es codifiquen entre parèntesis. Si es componen de dos o més mots, aquests van separats amb un espai. S'hi poden incloure codis.

11. Sobreposició de produccions (< >)

Quan les produccions -o determinats segments de les produccions dels parlants són simultànies en el temps- s'inclouen dintre de fletxes. L'ús de fletxes no afecta l'anàlisi.

Exemple: \$ Sara, Mare
M mira aquest <quina gràcia>.
S <porta> barret.

12. Paraules incompletes (*)

Aquest símbol es fa servir quan un parlant deixa un mot a la meitat, sempre i quan es tracti d'un mot inclòs en una autocorrecció o d'un mot inacabat situat al final d'una producció incompleta.

Exemple: \$ Reyes, Miquel
M tens la (lli* lli*) llibreta aquí?
R sí.
R però no te la dei*^
M és que t'hi apuntaré un encàrrec.

També es pot fer servir l'asterisc per marcar l'elisió d'un morfema. En aquest cas, es posa l'asterisc entre la barra i el morfema, sense deixar espais en blanc.

Exemple: \$ Sara, Mare
M què són això?
S el/*s cèntim/*s.

14. Segment o produccions intel·ligibles (X)

X serveix per indicar que un mot o síl·laba no s'ha entès. Dintre d'una producció es poden fer servir tantes X com calgui.

Exemple: \$ Josep, Beth
J que véns o què?
B de seguida X acabo el X X.
J però trigaràs o què?
B t'he dit XX.

15. Formes fonèticament consistents (PCF)

Es una producció o una part d'una producció, que no s'assembla a la forma adulta i que no s'aplica consistentement a un objecte, situació, etc., però que prosòdicament és estable.

Exemple: \$ Laura, Sara
S això no ho pots tocar Laura.
L PCF {sona com "baba"}.

16. Formes idiosincràtiques (%)

Aquest símbol precedeix qualsevol mot que és usat de forma idiosincràtica.

Exemples: %melo (caramel), %pim (forquilla), %tete (pipa),
%tatano (cavall), %vrroom (cotxe), %miau (gato).

Annex II.

Sara, Merc'e Exami Tieta Assum, Bmont Veina
 +21-12-82
 +2;8,21
 +al menjador de casa la seva 'avia
 - 18:30
 = S agafa una capsa d' escacs
 = S comença a obrir la caixa dels escacs
 E tu!
 E que et caur'a[F:FU][P:ACH] per terra [W:FU].
 E tanca.
 E tanca.
 S qu'e e's[F:PR][P:S] [W:PR]?
 E un joc.
 S un joc.
 S (el meu pa*) i el meu papa i la meva mama juguen[F:PR][P:AC]
 aix'o [W:GEN].
 S jo no puc[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] [W:GEN].
 S perqu'e la meva mama no ho pot[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] aix'o
 [W:GEN].
 S jo no puc[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] [W:GEN].
 S perqu'e la meva mama no ho pot[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] aix'o
 [W:GEN].
 E no ho pot[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] aix'o [W:GEN]?
 S si'.
 S ho pot[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] [W:GEN].
 E ho pot[F:PR] tocar[F:IR][P:AC] [W:GEN]?
 E i tu si o no?
 S jo no.
 S perqu'e la meva mama diu[F:PR][P:AC] que no [W:GEN].
 E la teva mama diu[F:PR][P:AC] que no [W:GEN]?
 S per'o avui[T:DE] no hi e's[F:PR][P:S] la mama [W:PR].
 E on t' e's[F:PR][P:S] la mama, avui[T:DE] [W:PR]?
 S est'a treballant[F:PR,PG][P:AC] [W:PR].
 E est'a treballant[F:PR,PG][P:AC] [W:PR]?
 S si'.
 E i quan[T:QE] acabar'a[F:FU] de treballar[F:IR] [A:CPL] [W:FU]?
 ;
 = entra M
 S {fa un peto' a M}.
 = S se 'n torna al costat d' E
 S m' %amerremeganes[F:PR][P:P] (:) com tu [W:PR] {allarga els
 braços a E}?
 E qu'e?
 E m' %amerreganes[F:PR][I:IMIT][P:P] [W:PR]?
 M t' arremango[F:PR][P:P] [W:PR].
 S si'.
 S te'.
 S X.
 ;
 S {allarga la m'a cap a les pegadolces i mira E}.
 E has sopat[F:PR,PF][P:AC] [W:PA]?
 S si'.
 E no m' ho crec[F:PR][P:S] [W:PR].
 E preguntem .li a l' 'avia.

S no.
S va.
S vull[F:PR] aix'ó [W:PR] {allarga una caixeta a E}.
E tu vols[F:PR] aix'ó [W:PR]?
E qu'e e's[F:PR][P:S] aix'ó [W:PR]?
S (una com co*) com en una lluna {les pegadolces so'n en una capsa que te' la forma de lluna}.
E com una lluna [I:IMIT].
E si'.
E {do'na una pegadolca a S}.
:
M escolta 'm Sara.
M ja[A:PRF] li has dit[F:PR,IF][P:AC] a la Montse [W:PRA] que vem anar[F:PA,PFV][P:ACC] al Corte Ingle's (:) a veure el Papa' Noel [W:PA]?
S al Corte Ingle's vaig veure[F:PA,PFV][P:S] el Papa' Noel [W:PA].
S (i[T:SQ] vaig[F:PA,PFV]) i[T:SQ] vaig anar[F:PA,PFV][P:ACC] .hi (a a) a [W:PA]^
M amb qui hi vas anar[F:PA,PFV][P:ACC] [W:PA]?
S (a a a) amb l' avi.
M i qui hi havia[F:PA,IFV][P:S] [W:PA]?
M i qu'e hi havia[F:PA,IFV][P:S] [W:PA]?
M el Papa Noel i despre's[T:SQ] qu'e me's [W:PA]?
:
M que t' agradava[F:PA,IFV][P:S] molt [W:PA].
M une/s escalete/s, oi?
= S es mou tota ella gronxant .se
S si'.
M qu'e feien[F:PA,IFV][P:AC] le/s escalete/s [W:PA]?
S pugen[F:PR][P:AC] solete/s [W:W].
M pugen[F:PR][P:AC] solete/s [I:IMIT] [W:W].
M {riu}.
M t' ho vas passar[F:PA,PFV][P:AC] molt be', oi [W:PA]?
= S es llepa els dits
T ai!
T no et llepis tant que deus haver tocat de tot.
T X.
M i el d' aqui' a Badalona qu'e et va donar[F:PA,PFV][P:ACH] el Papa' Noel [W:PA]?
S un %xupito.
M un xupi?
M hi vas anar[F:PA,PFV][P:ACC] sola, oi, a buscar .lo [W:PA]?
S {fa que si'}.
M ah!
M per'ó parla[F:PR][P:AC] [W:PR].
S si'.
M i l' altre dia[T:DE] que em vas dir[F:PA,PFV][P:AC] [W:PA]?
M no.
M vine tu que tinc[F:PR][P:S] por [W:PA] {estil indirecte}.
M oi que vas dir[F:PA,PFV][P:AC] aix'ó [W:PA]?
S no.
S que jo tinc[F:PR][P:S] por [W:PA] {estil indirecte}, {mentre agafa el pintallavis}.

E tu no tens[F:PR][P:S] por [W:W]?

S si' que tinc[F:PR][P:S] por [W:W].

;

S uau {mentre es llanca sobre el sof'a}!

;

S i PCF {"patapum"} caic[F:PR][P:ACH] [W:PR] {dreta sobre el sof'a, es tira}.

E PCF {"patapum"}.

S PCF {"patapum"}.

M escolta 'm.

M i no m' expliques[F:PR][P:AC] [W:PR] lo que has fet[F:PR,PF][P:AC] avui[T:DE] [W:PA]?

M que jo no hi he estat[F:PR,PF][P:S] [W:PA].

M qu'e has fet[F:PR,PF][P:AC] [W:PA]?

;

E avui[T:DE] la Sara ha anat[F:PR,PF][P:AC] a col.legi [W:PA].

S no.

M no hi has anat[F:PR,PF][P:AC] [W:PA]?

S no, avui[T:DE] no [W:PA].

M i per qu'e no hi has anat[F:PR,PF][P:AC] [W:PA]?

S perqu'e no.

M per qu'e no?

S amb el papa no.

M amb el papa no.

M on t' e's[F:PR][P:S] el papa [W:PR]?

S en el Corte Ingle's.

M a on?

S en el Corte Ingle's.

T en el Corte Ingle's?

M a Huercalobera digues.

S al %Huertofolera.

E el qu'e?

T vine.

T que la Montse e's sorda i no t' ha ent'es[F:PR,PF][P:P] [W:PR].

S al %Huertofolera.

E al %Huertofolera?

M avui[T:DE] m' ha trucat[F:PR,PF][P:AC] (:) per tel'efon [W:PA].

;

M ho sents?

;

M sents que m' ha trucat[F:PR,PF][P:AC] el papa [W:PA]?

S si'?

M i m' ha preguntat[F:PR,PF][P:AC] on t' era[F:PA,IFV][P:S] la Sara [W:PA].

S estava[F:PA,IFV][P:S] aqui' [W:PA].

M si'.

;

M que hem mirat[F:PR,PF][P:AC] el/s dibujo/s, Sara, a la Tele [W:PA]?

S no.

S l' 'a*^

M no.

M ara[T:DE] no <l' encenguis[F:PR,SJ][P:ACH] [W:PR]>.

B <no en fan[F:PR][P:AC] [W:PR]>.

M no, ara[T:DE] no en fan[F:PR][P:AC] [W:PR].
B ara[T:DE] estan fent[F:PR,PG][P:AC] noti'cie/s [W:PR].
S vull[F:PR] veure[F:IR][P:S] [W:PR].
M < escolta 'm >.
E < me n' anire'[F:FU][P:ACH] [W:FU] >.
E si obre[F:PR][P:ACH] la tele [W:PR] me 'n vaig[F:PR][P:ACH] [W:FU].
M clar que se n' anir'a[F:FU][P:ACH] [W:FU].
M mira.
:
M escolta 'm lo que et dic.
S qu'e?
M est'aveu[F:PA,IFV][P:S] l' Assumpta i tu aqui', oi [W:PA]?
M i qu'e has fet[F:PR,PF][P:AC] tu [W:PA]?
M t' has quedat[F:PR,PF][P:S] dormint[F:NT][P:AC] [W:PA]?
S i >
B i qu'e?
S abans[T:SQ] X [W:PA] >
S mira.
S l' Assumpta dormia[F:PA,IFV][P:AC] i jo aqui' [W:PA].
M a on dormia[F:PA,IFV][P:AC] l' Assumpta [W:PA]?
S vine.
S vine.
M a on?
S que us ho ensenyare'[F:FU][P:P] [W:PR].
M a on m' ho has d' ensenyar[F:IR][P:P] [W:PR]?
S vine que t' ho ensenyare'[F:FU][P:P] [W:FU].
S va.
M que no dormia[F:PA,IFV][P:AC] aqui' [W:PA]?
S qu'e?
M no dormia[F:PA,IFV][P:AC] aqui' [W:PA]?
M a on dormia[F:PA,IFV][P:AC] [W:PA]?
M en el seu llit?
S no.
S vine.
M no.
M ara[T:DE] no em facis[F:PR,SJ][P:ACH] aixecar[F:IR] [W:PR].
M i tu a on dormies[F:PA,IFV][P:AC] [W:PA]?
S vine.
M per'o que no us heu adormit[F:PR,PF][P:ACH] aqui' totes dues [W:PA]?
M en el sof'a?
:
S bona nit a la mama que X.
M no et tornis[F:PR,SJ] a posar aix'o que [A:REC] [W:PR] {es posa la pipa}^
E no perqu'e^
M oh!
M que marranota!
:
M s' ha tornat[F:PR,PF][P:ACH] petita [W:PR]!
M t' has tornat[F:PR,PF][P:ACH] petita, oi [W:PR]?

Annex III.

Sistema de codificació:

Segona i tercera anàlisi:

En termes de SALT, els quatre primers codis són codis de paraula i els tres restants són codis de producció. Alguns dels paràmetres poden aparèixer més d'un cop en una sola clàusula, presentant diferents variants o afectant elements diferents de la clàusula.

Forma del verb [F:]: Fa referència a la morfologia verbal temporal, tal com és definida en les gramàtiques del castellà i el català. Com a exemple dels codis utilitzats presentem algunes de les flexions més corrents:

[F:PR]	Present/-e
[F:PR,SJ]	Present/-e de subjuntiu
[F:PR,PG]	Present progressiu
[F:PR,PF]	Pretèrit indefinit/perfecto
[F:PA,PFV]	Pretèrit perfet/indefinito
[F:PA,IFV]	Pretèrit imperfet/-cto
[F:PA,IFV,PG]	Pretèrit imperfet progressiu
[F:INF]	Infinitiu/-vo
[F:NT]	Gerundi
[F:AT]	Participi

Tipus de predicat [P:]: S'anàlitzen els verbs en interacció amb els seus arguments. Correspon a la classificació de Vendler (1967), per a la definició de les categories vegeu apartat 3.1.3.

[P:S]	Verbs d'estat
[P:AC]	Verbs d'activitat
[P:ACC]	Verbs de realització
[P:ACH]	Verbs de consecució
[P:P]	No codificable o dubtós.

Aspecte [A:]: Fa referència a les distincions aspectuals no gramaticalitzades, però obertament (lexicalment) marcades. Hem modificat les categories proposades per Berman i Slobin (1986).

[A:ACH]	Consecució d'un objectiu (ja està, al final)
[A:CPL]	Completesa o punt final d'un procés (ja està, menjat tot, està ple)
[A:CES]	Terminació o cessament d'un procés (prou)
[A:GEN]	Genèric o habitual (sempre, cada dia)
[A:INC]	Incoació a un estat (ja, vinga)
[A:IMM]	Imminència d'una acció (gairebé, ara)

[A:ITE]	Iteració d'esdeveniments individuals (més, una altra vegada)
[A:REC]	Recurrència o repetició no iterativa d'una acció (una altra vegada, cada vegada)
[A:PRF]	Perfecció, rellevant respecte a un temps de referència (encara no, ja)
[A:PRT]	Protracció o durada d'un esdeveniment (tota l'estona, jugant i jugant)
[A:PNT]	Puntual
[A:A]	No codificable, dubtós

Expressió temporal [T:]: En aquest paràmetre es codifiquen tots els adverbis i conjuncions de caràcter temporal. Hem utilitzat les categories proposades per Berman i Slobin (1986).

[T:DE]	Adverbis temporals deíctics (ara, ahir, dissabte)
[T:TM]	Adverbis temporals no deíctics (a l'estiu, un dia)
[T:SQ]	Marcadors de seqüència (i, i després, primer, llavors)
[T:SB]	Connectives temporals de subordinació (quan, fins que, després que)
[T:QE]	Connectiva interrogativa temporal (quan?)
[T:T]	No codificable

Temps real [W:]: Fa referència a la localització temporal de l'esdeveniment en el món real, fora del context lingüístic.

[W:PR]	Present
[W:PRA]	Acció iniciada en el passat i que té efectes en el moment present
[W:PA]	Passat
[W:FU]	Futur
[W:IR]	Temps irreal o potencial
[W:GEN]	Atemporal o genèric
[W:W]	No codificable, altres

Tipus de Discurs [D:]: Té a veure amb els diferents tipus de textos. Cal tenir en compte que per a la primera anàlisi s'han considerat tots els diferents tipus de discursos, però per a l'estudi d'un sol cas s'han estudiat únicament les narracions de la vida real [D:RLN].

[D:PF]	Joc simbòlic o imaginat
[D:RLN]	Narracions de la vida real
[D:STN]	Narracions de ficció (contes, pel·lícules)
[D:D]	Altres

Erroni [E]: Correspon a desviacions del que es considera correcte gramaticalment o lexicalment; s'aplica especialment quan la desviació té a veure amb alguna variable temporal. Es un codi de producció.

Tercera anàlisi: Estudi d'un cas únic.

A efectes de SALT, tots els paràmetres ho són de producció.

Iniciador de la seqüència [I:]: Aquesta categoria s'ha aplicat a cada segment de conversa en què es referia un esdeveniment passat de la vida real.

[I:A]	Seqüència introduïda per l'adult
[I:N]	Seqüència introduïda per l'infant

Distribució de la informació nova [N:]: De les produccions totals en cada seqüència, hem indicat aquelles en què s'introduïa informació nova, que no havia estat introduïda anteriorment al llarg de la seqüència.

[N:IN]	Producció amb informació nova
--------	-------------------------------

Caràcter de la intervenció [C:]: Aquest paràmetre s'ha considerat només per a les produccions de l'infant. Inclou dues grans categories: les produccions espontànies i les elicitades.

[C:E]	Producció espontània
[C:EIMIT]	Espontània però imitant la producció immediatament anterior de l'adult
[C:LOO]	Absència de resposta a una elicitació
[C:LSN]	Producció del tipus sí/no com a resposta a una elicitació
[C:LNHS]	Producció del tipus <u>no ho sé</u> , com a resposta a una elicitació
[C:LPR]	Emissió productiva en resposta a una elicitació
[C:LIMIT]	Producció imitativa en resposta a una elicitació
[C:C]	Altres o no codificable (i.e. <u>eh?</u> , gestos i repeticions de les seves pròpies produccions)

Input [I:]: Fa referència a la producció de l'infant respecte del model que li presenta l'adult. No es consideren imitacions les variacions en l'item lèxic, la forma temporal, la referència personal o la perspectiva.

[I:IMIT]	Imitació de la producció de l'adult
[I:COPI]	Còpia de la forma verbal de l'adult. No comporta imitar tota la producció; pot significar una alteració en l'ordre dels elements, però no un canvi de persona gramatical
[I:CIFT]	Còpia de l'item produït per l'adult però amb una variació en la forma temporal, es mantingui la referència personal o no.
[I:CIFP]	Còpia de l'item produït per l'adult però amb una variació de referència personal, mantenint el mateix temps gramatical del model.
[I:CIPR]	Còpia de l'item lèxic, però es canvia la perspectiva presentada pel model.
[I:CTIL]	Adaptació de la forma temporal produïda pel parlant anterior, però amb canvi d'item lèxic. No es té en compte la referència personal
[I:D]	Imitació exacta diferida
[I:W]	Altres
[I:I]	No continua la pauta del model.

Annex *IV* . . . .

Els tests usats per classificar els predicats verbals han estat els següents:

1. Estats.

- a. Els estats no poden marcar-se amb les formes progressives.
*Estic sabent la resposta.
- b. Els estats no poden combinar-se amb els adverbis expressament i amb compte.
*Estima amb compte.

2. Activitats.

- a. La forma de passat imperfectiva implica la forma de passat perfectiva: Z Oava/ia implica que Z va Oar/er/ir.
"Corria" implica "va córrer".
- b. Les activitats poden combinar-se amb sintagmes adverbials preposicionals introduïts per durant.
Va dibuixar durant una hora.

3. Realització.

- a. Els predicats que signifiquen realització poden combinar-se amb sintagmes adverbials preposicionals introduïts per en, que els proporciona un significat completiu. Quan van acompanyats d'un sintagma adverbial introduït per durant, no tenen un significat completiu.
"En Juli va fer una sentència en una hora" versus
"en Juli va fer una sentència durant una hora".
- b. La forma de passat imperfectiva no implica la forma de passat perfectiva.
"Construïa una casa" no implica "va construir una casa".

4. Consecució.

- a. Els predicats de consecució resulten semànticament anòmals amb adverbis com atentament, amatentment, conscientment, amb compte.
*Ha trencat atentament una tassa.
- b. Els predicats consecució no poden fer de complement del verb parar.
*Va parar de trobar.

Aquests tests han estat adaptats de Dowty 1979, p.55-59.

Annex V.

Edat Sara	Episodis	Totalis	Espon tòn	E l i c i t a d e s si/ no	0	no ho sé	Pro- duct.	imita des	Imit.	Altres
2;3,18	1	9	2	3	6	0	0	4	0	0
2;4,13	1	16	0	1	5	1	3	6	3	2
	2	4	0	1	1	1	2	0	0	0
	3	11	0	2	1	0	4	4	1	0
	4	7	2	1	3	0	1	2	1	0
2;5,7	1	1	0	0	2	0	1	0	0	0
	2	6	1	2	3	1	0	2	0	0
	3	3	0	1	3	1	0	1	0	0
	4	2	0	0	2	1	0	1	0	0
	5	4	0	2	4	0	0	2	0	1
	6	4	1	0	2	1	0	1	1	0
	7	7	2	0	1	1	1	1	2	0
	8	4	0	1	1	2	2	0	0	0
	9	6	1	1	0	1	1	1	1	0
	10	4	0	1	0	1	0	2	0	0
2;5,26	1	5	2	0	0	0	2	1	0	0
	2	3	0	2	1	0	0	1	0	0
2;6,10	1	4	0	0	2	0	0	4	0	0
2;7,3	1	4	1	2	1	0	0	1	0	0
	2	8	0	2	6	0	2	2	2	0
	3	5	0	1	0	1	0	3	0	0
	4	4	3	1	0	0	0	0	0	0
2;7,20	1	6	0	1	3	0	2	1	1	1
	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
	3	10	1	5	0	0	0	4	0	0
	4	8	0	7	2	0	0	1	0	0
	5	1	0	0	1	0	0	1	0	0
2;8,6	1	4	0	1	0	0	1	2	0	0
	2	4	3	1	1	0	0	0	0	0
2;8,21	1	15	6	3	2	0	0	6	0	0
	2	2	1	1	1	0	0	0	0	0
	3	4	3	0	1	0	0	0	0	1
	4	10	1	3	3	0	2	3	0	1
	5	11	2	1	2	0	2	4	0	2
	6	10	3	2	3	1	2	2	0	0
	7	9	2	2	2	0	0	2	0	3
2;9,8	1	5	2	1	0	0	0	1	0	1
	2	5	2	0	3	0	0	1	1	1
	3	5	1	0	2	0	0	1	2	1
2;9,22	1	3	1	0	1	0	0	1	0	1
2;10,25	1	9	5	2	2	0	0	2	0	0
2;11,14	1	11	3	1	2	0	1	4	2	0
	2	5	3	0	0	0	0	1	0	1
	3	2	2	0	1	0	0	0	0	0
3;0,4	1	24	5	8	4	1	0	5	2	5
	2	1	0	0	1	0	0	1	0	0

	3	1	0	0	1	0	0	1	0	0
	4	6	3	1	0	0	0	1	1	1
3;0,25	1	3	2	1	0	0	0	0	0	0
	2	5	3	0	0	0	2	2	0	0
3;1,13	1	3	3	0	0	0	0	0	0	0
	2	2	2	0	3	0	0	0	0	0
3;2,2										
3;2,24	1	5	2	2	1	0	0	0	1	0
	2	4	2	2	2	0	0	0	0	0
	3	8	4	2	0	0	0	2	0	0